

Innvandringsdebatt på internett
- En analyse av holdninger og diskurser
i nettfora

Av Kjersti Juley Sandvold Nising

199165

Masteroppgave i kulturvitenskap

Universitetet i Bergen

Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

Vår 2013

Forord

Det er flere som fortjener takk i forbindelse med gjennomføringen av denne oppgaven. Først og fremst vil jeg sende en stor takk til min veileder, Eva Reme, som steg for steg har hjulpet meg videre i arbeidet og gitt innsiktsfulle kommentarer og konstruktiv kritikk. Jeg vil også rette en takk til Kristian A. Bjørkelo, som har bidratt med hjelp til å finne relevant litteratur til prosjektet.

I tillegg vil jeg takke mine medstudenter, Eline og Hege, som har fulgt prosjektet fra dag én, og bidratt med oppmuntrende samtaler, gode forslag og kommentarer. For hjelp til korrekturlesning vil jeg takke min mor, Torild, søster, Silje, og min gode venn Daniel.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke min samboer, Kristian, for alle gode samtaler, all støtte og oppmuntring, og for alltid å minne meg om de viktige tingene i livet.

Abstract

The present thesis is a study of immigration debate in Internet fora. I have compared discussions from three different fora; a Christian one, a nationalistic one and one newspaper forum. I have used discourse analysis to uncover how the participants structure their use of language to create and maintain certain attitudes towards immigration.

Prior to the analysis of the debates, I have made descriptions of each forum. I have divided the material into categories based on the frequency of certain subjects, and focused on arguments for and against immigration. I have also compared the contents in the fora by pointing out similarities and differences in what subjects they focus on, the argumentation and the use of sources. In the description it becomes clear that the vast majority of users in all fora are against immigration. These users also tend to be more active in posting comments and arguments in the fora than the pro-immigration users.

The analysis is divided into two main parts. In the first part I analyze the use of language in the debates. I suggest that the use of normative words creates the two main discourses in the immigration debate. I have also suggested that the participants who are against immigration are much more active in their use of rhetoric and intertextuality, than the immigration friendly participants. This helps them in creating a notion of “truth”. It also creates the power relations in the fora; by being “truthful” they gain power over those who are “deceitful”, in this case the immigration friendly participants. In the second part I discuss reasons for the increasing skepticism towards immigration. I also discuss the Internet's role in the spreading of right wing ideologies and radicalization of attitudes towards immigration.

Innholdsfortegnelse

<i>Kapittel 1: Det farlige nettet.</i>	8
1.1 Innledning	8
1.1.1 Nettfora og 22. juli	9
1.1.2 Motivasjon og problemstilling	9
1.2 Tidligere forskning	10
1.3 Faglig relevans	14
1.4 Kapitlenes innhold	14
<i>Kapittel 2: Metode og teori</i>	16
2.1 Empiri	16
2.1.1 Valg av debatter	17
2.2 Forskningsetiske problemer	17
2.2.1 Personvern	18
2.2.2 Sementeringseffekt	20
2.3 Teoretisk innfallsvinkel – diskursanalyse	21
2.3.1 Hyppighet, koding og kategorisering	23
2.3.2 Avgrensning og representasjoner	23
2.3.3 Retorikk	24
2.3.4 Intertekstualitet	25
2.3.5 Min fremgangsmåte	25
<i>Kapittel 3: Beskrivelser av foraene</i>	26
3.1 Kristent forum	26
3.1.1 Innvandring og integrering	27
3.1.2 Tilstand i Oslo	29
3.1.3 Raser og biologi	30
3.1.4 Politisk korrekthet	32
3.1.5 Islam	33
3.1.6 Tiltak for bedre innvandringspolitikk	33
3.1.7 Kilder	34
3.2 Avisforum	34

3.2.1 Delt syn på innvandring.	35
3.2.2 Innvandring og integrering	36
3.2.3 Fremmedfrykt og rasisme	38
3.2.4 Politikk og politisk korrekthet.	39
3.2.5 Islam	40
3.2.6 Tiltak for bedre innvandringspolitikk	41
3.2.7 Kilder.	42
3.3 Nasjonalistisk forum.	42
3.3.1 Innvandring og integrering	44
3.3.2 Politiske partier	44
3.3.3 Raser og biologi.	45
3.3.4 «Antihvite» og folkemord.	46
3.3.5 Debatteknikk	47
3.3.6 Kilder.	48
3.4 Sammenligning av foraene.	48
3.4.1 Forskjeller mellom foraene.	49
<i>Kapittel 4: Analyse av foraene.</i>	<i>52</i>
4.1 Diskurser og maktrelasjoner.	52
4.1.1 Godhetsdiskursen.	53
4.1.2 Kampdiskursen	54
4.2 Retorikk og hersketeknikker.	57
4.2.1 Hersketeknikker.	60
4.2.2 Forumstroll og trolling.	63
4.3 Kilder og intertekstualitet.	63
4.3.1 Intertekstualitet	66
4.4 «Oss» og «dem».	69
4.5 De innvandringsvennliges arena.	71
<i>Kapittel 5: Innvandring, internett og radikaliserings</i>	<i>74</i>
5.1 Innvandringen – vår tids fare.	74
5.2 Islamofobi og islamkritikk.	77
5.2.1 Muslimhat versus antisemittisme	88

5.3 Hat, høyreekstremisme og internett.	81
5.4 Internett og radikaliserings	83
5.4.1 Tiltak mot nettradikalisering	85
5.5 Debatt om debatten.	86
<i>Kapittel 6: Konklusjon.</i>	89
6.1 Hvordan skapes og reproduseres holdninger i foraene?	89
6.2 Innvandringskritikk – fremheves eller forties?	91
<i>Litteraturliste</i>	93
<i>Vedlegg</i>	98

Kapittel 1: Det farlige nettet

1.1 Innledning

I årene som student har jeg vanligvis valgt å følge med på nyheter via nettaviser, heller enn å kjøpe papirutgaven. I mange nettaviser er det i tillegg til det vanlige avisinnholdet opprettet diskusjonsfora hvor leserne får mulighet til å diskutere nyhetssaker, debattinnlegg og kronikker. Det er likevel ikke alltid at diskusjonene her forholder seg saklige, og jeg har mer enn én gang blitt rystet av å lese innholdet. Personangrep, kvinnehets, rasisme og hatefulle ytringer er bare noen stikkord for mengden av ufine kommentarer som forekommer på denne arenaen. Denne typen diskusjonstråder er en form for nettfora, og utgjør en diskusjonsarena som ofte blir utsatt for kritikk, nettopp på grunn av nivået på debattene. Jeg vil likevel påstå at nettfora har et ufortjent dårlig rykte. Nettfora er både et møterom hvor mennesker med felles interesser kan utveksle meninger og erfaringer, og en diskusjonsarena for emner som religion, nyheter og politikk. De gir større muligheter for «mannen i gata» å ytre sine meninger, og sett bort fra alle usaklige innlegg, finnes det ofte i nettdebatter påstander og argumenter som ellers ikke kommer frem. Dette gjelder spesielt i forhold til vanskelige saker som innvandring, som er utgangspunktet for denne oppgaven. Nettdebatter kan både by på nye perspektiver, samt gi viktig og verdifull informasjon om meninger og holdninger som finnes i samfunnet.

Sosiale medier er en fellesbetegnelse på internettjenester hvor aktører kan kommunisere med hverandre. Denne kommunikasjonen kan for eksempel være basert på diskusjon, eller at brukerne deler bilder, artikler eller personlige innlegg med hverandre. Sosiale medier kan deles i kategoriene *synkron medier* – hvor brukerne er pålogget samtidig, som for eksempel chat og online dataspill – og *asynkron medier*, som er medier hvor brukere leser og kommenterer hverandres innlegg til forskjellige tider. Kommunikasjonen går da ofte over lenger tid, og eksempler på dette er blogger og hjemmesider (Sveningsson, Lövheim og Bergquist 2003:39). Nettfora kan derfor betraktes som asynkron medier.

Hensikten med denne oppgaven er å analysere innvandringsdebatt i nettfora. Innvandring er et av de mest omtalte emnene i diskusjonsfora på nettet. Dette er åpenbart et tema mange er opptatt av, og der debattene ofte kan være opphetet. Jeg er interessert i å belyse hvilke holdninger til innvandring som kommer til syne i diskusjonsfora, hvilke argumenter som ligger til grunn for disse holdningene,

samt hvordan aktørene i nettfora strukturerer språket for å fremme sitt ståsted.

1.1.1 Nettfora og 22. juli

Temaet jeg har valgt for oppgaven er det nesten umulig å diskutere uten å nevne 22. juli 2011. I etterkant av terroraksjonen denne dagen var mediene raskt ute med opplysninger om at Anders Behring Breivik tidligere hadde deltatt i diskusjoner i høyre-radikale nettfora. Denne opplysningen ble fort sentrum for diskusjon, og det ble stilt spørsmål ved hvilken rolle slike fora spiller i forhold til utvikling av ekstreme ideer som i verste fall kan føre til voldelige handlinger. Fokus ble rettet både mot høyreekstreme nettverk, og såkalte «ensomme ulver» som Behring Breivik representerer. På mange måter ble nettfora hengt ut som en av sydebukkene etter 22. juli.

I en rapport fra Europol fra april 2012 blir det fastslått at «[t]errorist and extremist groups have a substantial online presence, and the Internet has become the principal means of communication for terrorist and violent extremist individuals and groups»¹. Det er altså ingen tvil om at den sosiale interaksjonen internett tilbyr kan utnyttes av denne typen miljøer. Høyre-radikale og -ekstreme miljøer spiller en sentral rolle i forhold til diskusjon av innvandring. Fellesnevneren for ideologier på ytterste høyre fløy er at «[d]e handler først og fremst om et uforholdsmessig stort fokus på innvandringsproblematikk og et ønske om en nærmest hermetisk lukking av grensene. Integrasjon anses alltid som en enveisprosess hvor 'de' skal tilpasse seg 'oss'» (Jupskås 2012:7). Et sentralt punkt i denne oppgaven vil derfor være både å undersøke hvordan høyre-radikale holdninger kommer til uttrykk i nettfora, og hvordan de kommuniseres.

1.1.2 Motivasjon og problemstilling

Internett kan i én forstand betraktes som en utvidelse av offentligheten. Dette gjelder hovedsakelig det offentlige rom, som kan betraktes som tilgjengelig for alle i samfunnet. Det kan likevel diskuteres om internett kan betegnes som en offentlig sfære. I følge historiker Mark Poster medvirker nye medier til å isolere mennesker heller enn å samle dem. Han hevder at nettsamfunn ikke kan sees som offentlige arenaer på grunn av fraværet av ansikt-til-ansikt-interaksjon, og påpeker at dette har blitt erstattet av ikke-kroppslige møter (Poster 1995). En av årsakene til at sosial interaksjon på nett er et spennende emne, er nettopp fordi internett utgjør en arena hvor mennesker «møtes uten å møtes». Spesielt er jeg opptatt av hvorvidt internettdiskusjoner dermed gir rom for andre typer holdninger og meninger enn det som er vanlig i offentlige debatter.

¹ <https://www.europol.europa.eu/content/press/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2012-1567>

Diskusjonen rundt nettfora i etterkant av terroraksjonen fikk i første omgang vekket min nysgjerrighet på *hvordan* debatter i høyre-radikale fora foregår; hvem som deltar, hva som blir diskutert, og hvordan de forholder seg til hverandres argumenter og utsagn. I tillegg ble jeg nysgjerrig på hvordan diskusjonene i denne typen fora skiller seg fra fora som bygger på andre verdigrunnlag. Jeg vil derfor diskutere innvandringsdebatter ved å sammenligne debatter fra tre forskjellige fora, hvorav ett kaller seg nasjonalistisk, ett kristent, mens ett er diskusjonsforumet til en norsk nettavis. Begrunnelsen for disse valgene kommer jeg tilbake til i kapittel 2.

Hovedfokuset i undersøkelsen blir å finne likheter og forskjeller i innvandringsdiskusjonen i de tre foraene. Dette vil jeg gjøre ved å sammenligne argumenter og ordbruk, samt se på fordelingen av innvandringskritiske og innvandringsvennlige debattanter. Maktforholdene mellom de ulike partene vil også være interessante. Jeg tar utgangspunkt i ideen om at interaksjonen mellom aktørene i nettfora kan skape og opprettholde bestemte oppfatninger av innvandring som fenomen. I denne sammenhengen vil også strukturering av språk og oppbygging av argumenter være viktig. Hovedproblemstillingen for oppgaven er derfor:

Hvordan konstrueres og reproduseres holdninger og verdier i den sosiale interaksjonen som finner sted i nettfora?

I forlengelse av dette vil jeg også diskutere *hvordan disse debattene blir oppfattet i samfunnet*. I den forbindelse vil jeg undersøke hvilken effekt nettfora har i forhold til spredning og radikaliserings av holdninger.

1.2 Tidligere forskning

Samtidig med en økende internettbruk i samfunnet, har nettet i stadig større grad blitt et tema for forskning. Et viktig forskningsemne har vært sosiale medier, der både chatting, blogging, Facebook og vandrehistorier på nett har dannet utgangspunkt for ulike undersøkelser. Det har likevel vært forsket forholdsvis lite på nettfora. Noen har likevel interessert seg for nettopp dette, som for eksempel statsviter Hanne Hestvik som har analysert nettdebatter i partifora i forkant av valget i 2001. Hun bygget denne studien rundt to nøkkelspørsmål: 1) Viser deltagerne noen tegn til å ta inn over seg nye argumenter og lære noe av andre? 2) Er innleggene basert på faktisk informasjon og relevante erfaringer eller er det rene meningsytringer? Resultatene av denne analysen viser at denne typen fora domineres av aktører som «skaper bråk», men som i liten grad bidrar til intelligent debatt

(Hestvik 2001:246, referert i Berg 2011:13). Dette sammenfaller med resultatene fra en lignende analyse av britiske nettfora, utført av kommunikasjonsforsker Stephen Coleman (ibid).

Det er også blitt lagt frem teorier om hvilken rolle nettfora spiller som kommunikasjonsarena for aktørene som deltar. Ifølge medieviterne Gunnar Liestøl og Terje Rasmussen har nettfora hovedsakelig fem funksjoner for deltagerne. Det representerer en mulighet for kommunikasjon og sosial omgang for folk som føler seg ensomme, det gir mulighet for diskusjoner av bestemte temaer folk er opptatt av, det skaper også anledning til å uttrykke seg og opptre som ekspert på det en kan. Dessuten representerer dette en sjanse til å eksperimentere med identiteter, samt en mulighet til å ta del i et sosialt miljø en behersker og som en når som helst kan trekke seg ut av (Liestøl og Rasmussen 2007:100). Bruk av nettfora kan derfor betraktes som en form for hverdagskommunikasjon som gir deltagere mange muligheter, samtidig som det stiller få krav. For eksempel har aktørene ingen forpliktelser overfor hverandre eller for forumet, og muligheten for anonymitet gjør at de ikke trenger å stå til ansvar for sine uttalelser.

Andre vinklinger for forskning på nettfora, har vært rollen de spiller i forhold til demokratisk debatt. I boken *Promises and limits of web-deliberation* (2010) sammenfatter samfunnsviter Raphaël Kies ti studier av til sammen 29 diskusjonsfora fra ulike land. Hensikten med boken er å undersøke om politiske debatter i diskusjonsfora medvirker til å styrke demokratiet. Debattforums demokratiske rolle danner også utgangspunkt for Ingvild Bergs masteroppgave i statsvitenskap, «Nettdebatt og demokrati: Styring eller anarki?» (2011). I likhet med i min oppgave sammenligner Berg innvandringsdebatt i tre ulike fora. Hun legger vekt på i hvilken grad de tre foraene blir styrt av retningslinjer og moderering, samt hvordan denne styringen hever debattens kvalitet og er vellykket sett fra et demokratisk synspunkt (Berg 2011:2).

Fordi temaet for denne oppgaven er innvandringsdebatt, er forskning på høyre-radikale holdninger i forbindelse med internett et relevant tema. Dette er et emne som lenge har vært et oversett forskningsfelt, men som de siste årene har kommet stadig mer i fokus. En årsak til dette kan være at høyreekstreme og -radikale miljøer frem til omkring år 2000 har vært lite synlige i samfunnet (Jupskås 2012:11).

Ifølge Liestøl og Rasmussen er det spesielle for virtuelle fellesskap at de er mer ekstreme og mer konfliktorienterte enn fellesskap basert på fysiske møter (2007). Etter 22. juli ble det som nevnt satt stort søkelys på farene ved høyre-radikale nettsteder. Blant annet uttalte filosof Lars Gule at

innvandringsfiendtlige nettsteder har et moralsk ansvar for Behring Breiviks handlinger. Gule hevdet at slike nettsider fungerer som gjødsel på brukerne og gjør at de forsterker hverandre (Stavanger Aftenblad 06.10.11). Disse påstandene blir også tatt opp av journalist Øyvind Strømmen i *Det mørke nettet* (2011). I denne boken kartlegger Strømmen høyreekstremisme på internett, og viser hvordan internett kan medvirke til radikaliserings av holdninger. Internetts rolle i forhold til radikaliserings er også et emne i statsviter Anders Ravik Jupskås' bok *Ekstreme Europa* (2012). I denne gjennomgår Jupskås høyreekstreme og høyreradikale partier og grupperinger i Europa og peker på årsaker til den økende oppslutningen rundt slike organisasjoner.

Det er likevel ikke noe nytt at høyreekstremisme på internett kommer i søkelyset. Allerede i 1985 utgav amerikanskbaserte Anti-Defamation League – en frivillig organisasjon for borgerrett og menneskelige ressurser – rapporten «Computerized networks of hate». Her påpekte de at høyreekstremister hadde begynt å ta i bruk internett for å skape nettverk for likesinnede. Selv om det i rapporten heter at lite tyder på at bruk av internett blant høyreekstreme forårsaker en større spredning av antisemittiske og rasistiske holdninger, blir det påpekt at mange internettbrukere er unge mennesker som er mottagelige for propaganda. Forfatterne mente derfor at denne utviklingen gav grunn til bekymring². I tillegg hevdet de at internettbruk blant høyreekstreme kan settes i sammenheng med økt fare for terroraksjoner: «Most troubling, the use of new technology to link together hate group activists coincides with an escalation among some of them about the necessity of committing acts of terror» (ibid).

Påvirkningen høyreekstrem retorikk kan ha på unge blir også tatt opp av sosiolog Jessie Daniels i artikkelen «Race, Civil Rights and Hate Speech in the Digital Era» (2008). Her tar Daniels utgangspunkt i problematikk knyttet til unges bruk av internett for å søke ulike former for informasjon. Hun påpeker at unge ofte er ukritiske i bruk av nettsider som kilder, og dermed lett kan la seg lure av det hun omtaler som «cloaked websites». Dette er nettsider som bevisst forsøker å skjule en politisk eller ideologisk agenda (Daniels 2008). Hun er spesielt opptatt av «cloaked websites» som fremhever hvit suverenitet. I boken *Cyber Racism* (2009) går Daniels blant annet gjennom tiltak som har vært foreslått og gjennomført i ulike land for å forhindre rasistiske nettsider og fora. Hun er inne på flere problemstillinger knyttet til høyreekstremisme og internett, og skriver blant annet om verdens største høyreradikale nettforum, stormfront.org. Høyreekstremisme knyttet til internett blir også drøftet i kommunikasjonsforsker Denise M. Bostdorffs artikkel «The Internet rhetoric of the Ku Klux Klan» (2004). Bostdorff foretar blant annet en retorisk analyse av Ku Klux

2 http://archive.org/stream/ComputerizedNetworksOfHate/ADL_news_release#page/n9/mode/2up

Klan-nettsider, og viser hvordan grupper kan skape nettsamfunn bygget gjennom opposisjon til andre grupper. De preges av sinte og standhaftige hat-beskjeder, samt undergraving av andre synspunkt (Bostdorff 2004).

Det har altså blitt utført flere undersøkelser av bruk av internett for å fremme ideologiske ideer knyttet til ytre høyre. Det kan likevel diskuteres i hvilken grad høyreekstrem og -radikal retorikk evner å spre sitt budskap. I artikkelen «Persuasive Storytelling by hate groups online» (2002) undersøker medieviter Elissa Lee og kulturviter Laura Leets hvilken påvirkningskraft høyreekstrem retorikk på internett har, spesielt med tanke på ungdom. De har gjort en kvantitativ undersøkelse for å vise sammenhengen mellom informantenes forutgående innstillinger til høyreekstreme ideer og retorikkens påvirkningskraft.

Det er ikke bare høyreekstremes bruk av nettet som har vært i fokus for forskning. I *Virtual Caliphate – Islamic extremists and their websites* (2008) fokuserer midtøstenforsker James Brandon på islamistiske nettverk på internett. Brandon hevder at den britiske regjeringen i de siste årene har gjort mye for å bekjempe muslimsk ekstremisme i Storbritannia. Dette har medført at de ekstremistiske miljøene har forflyttet seg til internett, og tiltak for å forhindre dette har ikke vært vellykket. Han konkluderer med: «In the fight against extremism, as in conventional war, governments should not give their enemy the chance to re-group and re-organise. Those who promote terrorism through the Internet should be made to know that they will be held accountable» (Brandon 2008:77). Dette har mange likheter med holdningene til bekjempelse av høyreekstreme nettsteder i Europa, noe som i Norge har vært et viktig tema etter 22. juli.

Av øvrig litteratur jeg har hatt stor nytte av i denne oppgaven, kan jeg nevne artikkelen «Godhetsdiskursen» (2003) av samfunnsforsker Jill Loga. Denne artikkelen står sentralt i forhold til hvordan jeg går frem i analysen av materialet. Jeg er også inspirert av etnolog Georg Drakos' bok *Makt över kropp och hälsa. Om leprasjukas självförståelse i dagens Grekland* (1997). I denne analyserer Drakos kvalitative intervjuer med pasienter på et lepraspsykehus i Aten, og viser hvordan de anvender diskurser for å skape et bestemt bilde av sin situasjon.

I tillegg er «The generalised other: Cultural relativism and ethics in research on ethnic minorities» av folklorist Line Ytrehus en aktuell artikkel. Her tar Ytrehus opp myter om etniske minoriteter, og påpeker hvordan dette både kan ha etiske og politiske konsekvenser fordi mytekonstruksjon kan lede til generaliseringer og stigmatisering. Hun trekker blant annet frem effekten av oss-dem-

dikotomier i forhold til minoritetsgrupper, noe som også vil stå sentralt i analysen av debattene.

1.3 Faglig relevans

Selv om det tidligere er foretatt undersøkelser og sammenligninger av nettfora, er dette likevel et relativt nytt felt der mye arbeid gjenstår. I et kulturvitenskapelig perspektiv er diskusjon i nettfora et relevant tema, fordi nettdebatt kan karakteriseres som et uttrykk for folkelig kultur. I den forstand kan innvandringsdebatt på nett betraktes som en form for samfunnskritikk sett fra et «nedenfra-perspektiv». Her er det blant annet «legfolk» som skaper meninger og dermed kan influere debatten og medvirke til å omskape diskursene om innvandring.

Selv om diskusjoner i nettfora er i skriftlig form, har de ofte et muntlig preg. Formuleringene er direkte og kan virke impulsive og umiddelbare, som i en samtale. I tillegg er det høy forekomst av muntlige uttrykk og vendinger. Innholdet i denne typen debatt kan derfor karakteriseres som «skriftlig muntlighet». Dette er et interessant trekk, i og med at nettfora er asynkrone medier hvor kommunikasjonen går over tid. Det ligger altså en tvetydighet i at dialoger brukerne imellom gir inntrykk av en slags samtale som «skjer i nuet», samtidig som det kan ta både dager og uker fra én kommentar blir skrevet til den neste tikker inn. Analyser av nettdebatter kan derfor gi kunnskap om hvordan nye kommunikasjonsformer oppstår, og hvordan deltagerne ved å fortolke og bygge videre på hverandres kommentarer blir medskapere av felles tekster.

På grunn av den muntlige karakteren blir innvandringsdebatten som foregår på nettet temperamentsfull og ofte preget av personlig synsing. Den gir i tillegg i større grad rom for personangrep og skjellsord enn det som er vanlig i offentlig debatt. Dette kan gi nettdebatten et «sintere» uttrykk. Som tidligere nevnt kan den likevel by på et annet repertoar av argumenter og påstander, og dermed gi verdifull informasjon om hvilke holdninger til innvandring som finnes i samfunnet, men som ikke kommer frem på andre arenaer. Ved å gå dypere inn i innholdet i nettfora kan analyse av innvandringsdebatter, i tillegg til å kartlegge meninger om innvandring, avdekke hva disse holdningene bygger på.

1.4 Kapitlenes innhold

I neste kapittel vil jeg først redegjøre for de metodiske utfordringene knyttet til utvalg av empirisk materiale til oppgaven, og deretter drøfte forskningsetiske problemer ved prosjektet. Til slutt vil jeg presentere den metodiske tilnærmingen jeg har valgt. I kapittel 3 vil jeg først gi en beskrivelse av

innholdet i de tre foraene, med vekt på tema, argumenter og kilder som er karakteristiske. Deretter sammenligner jeg innholdet i foraene. Analysen av foraenes innhold kommer i kapittel 4. Jeg vil her ha fokus på ordbruk, intertekstualitet, retorikk og maktforhold. I kapittel 5 kommer jeg først til å ta opp teorier knyttet til innvandring og såkalt «islamofobi». Deretter går jeg inn på teorier om spredning av «hatretorikk» på internett. Her blir nettets rolle i forhold til radikaliserings holdninger viktig. Jeg vil også gjøre rede for tiltak iverksatt mot nettradikalisering. Til slutt vil jeg analysere den offentlige innvandringsdebatten og se på hvordan denne er i endring. Kapittel 6 vil gi en oppsummering og konklusjon i forhold til funnene jeg har gjort i denne oppgaven.

Kapittel 2: Metode og teori

En utfordring i dette prosjektet har vært å finne fora som egner seg til denne sammenligningen og analysen. I dette kapitlet vil jeg diskutere valg av fora, de forskningsetiske problemstillingene et slikt materiale representerer, og ikke minst de metodiske og teoretiske perspektivene som oppgaven bygger på.

2.1 Empiri

Som sagt i kapittel 1 har jeg tatt for meg et høyreradikalt og et kristent forum, samt et forum som er knyttet til en nettavis. Bakgrunnen for dette valget er motivert av flere grunner. Før jeg bestemte meg for de spesifikke foraene som ligger til grunn for oppgaven, gikk jeg gjennom en rekke nettdebatter. Blant utvalget av høyreradikale fora valgte jeg et som omtaler seg selv som et «germansk forum», og hvor brukerne kaller seg «nasjonalister». Det spesielle ved dette forumet er at deltagerne ved å være nasjonalister har et felles samlingspunkt. De er opptatt av innvandringsspørsmål og politikk, men har ellers ikke en felles politisk overbevisning. Forumet er også interessant fordi mange av aktørene fokuserer på det norske og «norskhet». Dette kommer for eksempel til uttrykk gjennom mange brukernavn og bilder som gir assosiasjoner til det norrøne.

Grunnen til at jeg ville sammenligne innholdet i et høyreradikalt forum med et kristent forum, var at kirken etter 22. juli for mange ble et samlingssted for trøst og støtte. Kirken ble opplevd som en positiv kraft i et samfunn rammet av destruktive krefter. Jeg ble derfor nysgjerrig på om dette ville gjenspeiles i kristne diskusjonsfora. Av kristne fora valgte jeg et som virket interessant fordi det fremstår som ryddig og seriøst, og har mange brukere. I tidligere studier av nettdebatter blir det antydnet at det er en sammenheng mellom forumets design og grad av refleksjon blant deltagerne i diskusjonene (Wright and Street 2007, referert i Berg 2011:20). På forsiden til forumet hevdes det at respekt og menneskeverd blir vektlagt av administratorene. Jeg ville derfor undersøke om dette var noe som var karakteristisk for debattene.

I norske nettaviser er det vanlig å ha mulighet for å kommentere og diskutere ulike nyhetssaker. I motsetning til de to andre foraene, som bygger på henholdsvis ideologisk og religiøst grunnlag, trenger ikke forumsbrukere i nettaviser å ha annet til felles enn at de leser samme nettavis. På den måten blir repertoaret av stemmer i slike fora mer polyfont. De er også lett tilgjengelige og blir ikke nødvendigvis bevisst oppsøkt av bestemte brukere. Jeg valgte derfor å ta med diskusjonsforumet til

en større norsk nettavis for å få et bredere sammenligningsgrunnlag. Ved å vurdere flere fora blir det lettere å få frem det spesielle og unike ved dem. Komparasjon blir derfor en metode for å fremheve det særegne, men samtidig påpeke det som er felles for innvandringsdebatter i ulike fora.

2.1.1 Valg av debatter

Ved å studere de ulike foraenes arkiv, fikk jeg et generelt inntrykk av ulike holdninger og argumenter som over tid har vært i omløp. Jeg fikk dermed et helhetsinntrykk av innholdet, og kunne velge debatter som fremsto som representative. I alle foraene finnes det et stort utvalg av debatter om innvandring, og det er tydelig at innvandringsdebatter på nettet engasjerer mange. For å vise fellestrekk i diskusjonene, har jeg benyttet mer enn én debatt fra hvert forum. I alle foraene varierer debattene i lengde. Jeg har derfor valgt ut diskusjoner av ulik lengde fra hvert forum, men alle har det fellestrekk at de involverer flere brukere (minst 8-10). Dette mener jeg gir et mer nyansert bilde av holdningene som kommer til uttrykk. Jeg har kun valgt debatter som er avsluttet, altså hvor det ikke lenger kom inn nye kommentarer. Disse gir et bedre inntrykk av diskusjonenes oppbygging fra begynnelse til slutt. I oppstarten av en meningsutveksling er det heller ikke lett å anslå hvor lenge den vil komme til å vare; noen avsluttes etter dager, andre etter måneder. Dersom jeg hadde valgt å følge pågående debatter, ville det vært fare for at de ikke ville ha blitt avsluttet innen jeg måtte bli ferdig med innsamling av empiri. Jeg hadde dermed ikke fått analysert materialet i sin helhet. Alle debattene jeg har valgt har utspilt seg i tidsrommet mellom slutten av 2010 og begynnelsen av 2012.

I oppgaven kommer jeg til å bruke betegnelsene *innvandringsvennlige* om aktører som forsvarer innvandrere, og *innvandringskritiske* om motstanderne av innvandringen. Dette er likevel ikke presise begreper. Ordet *innvandringsvennlig* kan gi inntrykk av at aktører som faller inn under denne betegnelser generelt er positive til innvandring i alle former. I dette tilfellet ville kanskje *innvandrervennlig* være et mer dekkende begrep. *Innvandringskritiske* er i hovedsak *innvandrermotstandere*. Grunnen til at jeg likevel velger å anvende begrepene *innvandringsvennlig* og *innvandringskritisk* er at dette er ord som går igjen i debattene når aktørene betegner meningsmotstanderne.

2.2 Forskningsetiske problemer

Det er flere problemer knyttet til forskning på internett. Internett er fremdeles et forholdsvis nytt fenomen, noe som kan være problematisk fordi det skaper usikkerhet om hvordan forskere etisk skal forholde seg til dette feltet. Selv om en vanlig oppfatning, også juridisk sett, er at det som blir

publisert på internett er offentlig og kan brukes fritt, er det for forskere nødvendig å være mer nyansert. Internettbrukere som velger å publisere ting på nettet, henvender seg ofte til bestemte medbrukere. De tenker ikke nødvendigvis selv at materialet de publiserer er tilgjengelig for alle nettsøkere. Det kan derfor eksistere et skille mellom offentliggjort offentlig og offentliggjort privat (Fjell 2005). I internettfora er for eksempel publiserte kommentarer ment for andre forumsbrukere. Mange av deltagerne i nettfora kommer med uttalelser de forsvarer og står for i debatten. Dette betyr likevel ikke at de ønsker, eller mener det er greit at uttalelsene deres blir gjengitt i forskningsprosjekter. Siden masteroppgaver vanligvis blir publisert på internett, er det derfor nødvendig å ta noen hensyn i forhold til personvern.

2.2.1 Personvern

Det er kun i det kristne forumet at flertallet av brukere står frem med navn og bilde. I de to andre benytter majoriteten seg av konstruerte brukernavn, og fremstår derfor for utenforstående som anonyme. Dette er likevel en forenklet måte å se det på. IT-forskerne Malin Sveningsson, Magnus Bergquist og religionsviter Mia Lövheim skriver i *Att fånga nätet* (2003) at selv om brukerne av diskusjonsfora er anonyme i den forstand at vi ikke kjenner den reelle personen som skjuler seg bak brukernavnet, er de likevel gjenkjennbare for andre aktører i foraene. Forfatterne hevder at brukernavn ikke gir anonymitet, men *pseudoanonymitet*. Forskere bør derfor ikke benytte seg av brukernavn uten brukerens tillatelse (2003:182). Jeg kommer av den grunn hverken til å oppgi navn eller brukernavn i oppgaven. Jeg vil heller ikke navngi foraene jeg har hentet debattene fra, siden dette ville gjort det svært enkelt for lesere av oppgaven å finne frem til debattene og dermed aktørene som deltar. Jeg kommer derfor til å omtale det kristne forumet som *Kristent forum*, kommentarfeltene fra nettavisen som *Avisforum*, og det nasjonalistiske forumet som *Nasjonalistisk forum*. I flere internettfora er det mulig å søke på sitater for å finne frem i debattene. Jeg har derfor gjort omskrivninger av sitatene jeg bruker, slik at lesere dermed ikke kan finne frem til debattene og brukerne. Det dreier seg likevel bare om små endringer, som å bruke synonymer for enkelte ord eller endre noe på ordlyden; innholdet i setningene er det samme. Jeg har søkt på alle de omskrevne sitatene for å forsikre meg om at brukerne forblir anonyme.

I følge punkt 9 i retningslinjene til Nasjonal forskningsetisk komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), skal forskningsprosjekter kun settes i gang etter at inkluderte personer har gitt fritt og informert samtykke (NESH 2008). Siden til sammen 203 personer deltar i debattene jeg har undersøkt, ville det være en umulig oppgave å få inn samtykke fra hver enkelt. Dette både fordi flertallet av aktørene er anonyme og ikke oppgir kontaktinformasjon, og fordi mange av dem

sannsynligvis ikke ville ha respondert på eventuelle henvendelser. Siden debattene er avsluttet er det heller ingen garanti for at deltagerne fremdeles er brukere av foraene. Ifølge NESH har forskeren et spesielt ansvar for å ivareta informantenes integritet (NESH 2008). Folklorist Bente Gullveig Alver og sosiolog Ørjar Øyen hevder at kravet om informert samtykke bygger på respekten for individets råderett over sitt eget liv, samt anerkjennelse av at individet ønsker å ha kontroll over opplysninger om seg selv som deles med andre (Alver og Øyen 1997:102). Ved å anonymisere foraene og omskrive sitater, vil bruken av dette materialet ikke kunne spores til eller gi konsekvenser for aktørene.

Ifølge NESH er kravet om informert samtykke ikke absolutt. I punkt 9 heter det at forskning som ikke innebærer fysisk kontakt med aktørene og ikke behandler sensitive opplysninger, i visse tilfeller kan få unntak fra dette kravet (NESH 2008). I henhold til personopplysningsloven er opplysninger knyttet til rasemessig bakgrunn og politiske-, religiøse- eller filosofiske oppfatninger å regne som sensitiv informasjon³. I foraene får vi innblikk i enkelte av aktørenes politiske overbevisninger, og siden dette regnes som sensitiv informasjon må disse opplysningene forvaltes med omhu. Forøvrig er retningslinjene som gjelder for forskning på internett at «[f]orskere kan som hovedregel fritt benytte materiale fra åpne fora uten å innhente samtykke fra dem som har produsert opplysningene eller dem opplysningene gjelder»⁴. Det er likevel nødvendig at forskeren viser skjønn og vurderer om samtykke bør innhentes. I denne sammenheng kan jeg også nevne at jeg aldri har sett eksempler på at forumsbrukere uttrykker at de ikke ønsker at innholdet i internettdebatter skal brukes i andre sammenhenger. Siden jeg som nevnt gjør flere grep for å verne om deltagerne, og så lenge jeg forholder meg til NESH' oppfordring om å bruke skjønn i forvaltningen av materialet, ser jeg ingen grunn til at bruken av debattene kan regnes som uetisk. Alle foraene er «åpne» for alle med internetttilgang. Det hadde vært vanskeligere å utføre prosjektet på en etisk forsvarlig måte dersom det gjaldt «lukkede fora», hvor kun registrerte medlemmer har tilgang til å lese innholdet.

Sveningsson, Bergquist og Lövheim skriver at «[i] de flesta Internettmiljöer rör det sig altfor många människor för att det ska vara möjligt att informera dom en och en. Ett alternativ kan här vara att be om tillstånd från den som äger eller sköter den arena som ska studeras(...)» (2003:179). Selv om jeg ikke har bedt hver enkelt deltager om tillatelse til å bruke innholdet i debattene, har jeg sendt en e-

3 <http://www.lovdatab.no/all/hl-20000414-031.html#2>

4 <http://www.etikkom.no/no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/Internett-forskning/>

post til administratorene i hvert forum, der jeg gjorde rede for prosjektet mitt. Jeg anmodet om å få tilbakemelding innen en gitt dato dersom de *ikke* ønsket at jeg skulle benytte debattene fra deres forum. Jeg fikk etter få dager svar fra både *Kristent forum* og *Avisforum* hvor de ga uttrykk for at de ikke hadde problem med at jeg brukte debattene. Jeg fikk derimot ingen respons fra *Nasjonalistisk forum*, heller ikke da jeg etter et par uker sendte dem en ny e-post med ny svarfrist. Da jeg ikke fikk respons, gikk jeg derfor ut fra at de ikke hadde innvendinger til prosjektet. En mulig grunn til mangelen på respons kan være at dette er et internasjonalt forum med subfora for forskjellige land.

2.2.2 Sementeringsseffekt

Det er ikke bare enkeltindivider som kan rammes negativt av forskning, men også grupper i samfunnet. Det er derfor viktig å tenke gjennom hvilken effekt forskningen kan ha, både på kort og lang sikt. Ifølge Alver og Øyen kan konsekvensene av forskning innen samfunnsfag og humaniora ofte være langsiktig og uklar (Alver og Øyen 1997:14). Det er derfor alltid viktig å være bevisst på mulige konsekvenser av forskningen, spesielt hvis den omhandler utsatte eller sårbare grupper. Hvis forskning medvirker til å skape eller opprettholde et bestemt bilde av en gruppe, omtales det ofte som sementeringsseffekt. I analysen av nettforaene er det viktig å være bevisst på at sementeringsseffekten kan ramme både bestemte grupper av innvandrere – siden det er innvandrere som blir diskutert – samt nordmenn som diskuterer i nettfora.

Ikke-vestlig innvandring, spesielt fra muslimske land, er ofte et fokus i debattene jeg har valgt. Forumsbrukerne baserer mye av diskusjonen på problemer knyttet til denne typen innvandring, og på den måten blir ofte innvandrere stilt i et dårlig lys. Det er viktig å ta hensyn til at det er få innvandrere som deltar i diskusjonene, og det blir derfor i hovedsak nordmenns fremstilling av dem som kommer frem. Et problem ved dette er at dokumentasjon av innvandringskritiske holdninger i nettfora i verste fall kan bli brukt som argument mot innvandring. Det er flere forumsbrukere som gir uttrykk for at de anser innvandringskritiske holdninger i nettfora for å være et uttrykk for «folkets meninger» eller «folkeviljen». De argumenterer for at politikerne er forpliktet til å ta hensyn til dette i utformingen av innvandringspolitikken. Det er derfor nødvendig å være nyansert for at oppgaven ikke skal kunne medvirke til å sementere bildet av ikke-vestlige innvandrere som «uønskede», og gi inntrykk av at den norske «folkeviljen» nærmest unisont ønsker å stoppe innvandringen.

Sementeringsseffekten kan også ramme innvandringskritiske forumsbrukere. Svært mange av deltagerne uttrykker seg sterkt mot innvandring. Det finnes også flere direkte rasistiske ytringer, og

kommentarer fra aktører som sympatiserer med Anders Behring Breivik. Jeg har derfor funnet det viktig at gjengivelsen og analysen av innholdet i debattene er nyansert og grundig. Ellers kan lesere av oppgaven få et ensidig inntrykk av forumsbrukere som innvandringsfiendtlige og rasistiske. Selv om det som nevnt forekommer flere eksempler på rasistiske utsagn, er det mange innvandringskritiske brukere som gir uttrykk for at det er frustrerende at de blir stigmatisert for sine kritiske meninger. De ønsker en åpnere offentlig debatt om innvandring.

Spesielt viktig er det å være nyansert i fremstillingen av *Nasjonalistisk forum*. Ifølge sosiolog Katrine Fangen var fremveksten av nasjonalistiske miljøer på 1960-tallet preget av et ønske om å beskytte norsk kultur mot fremmed innflytelse. «Antikommunisme» og «antiinnvandring» var begreper mange av tilhengerne sluttet seg til (Fangen 2001:77). Dette er noe som også er tydelig i *Nasjonalistisk forum*; mange av brukerne er opptatt av å verne om den norske kulturen og beskytte Norge. Flere gir uttrykk for at de ikke oppfatter seg som rasister, og de tar avstand fra rasistisk motiverte og voldelige handlinger. Fangen beskriver hvordan hun i sitt arbeid med nynazister merket seg at det å påpeke inkonsekvenser eller svakheter i argumentasjonen deres, kunne føre til interessante refleksjoner. Det var tydelig at de ikke tenkte over selvmotsigelser før noen påpekte dem (Fangen 2001:196). De nasjonalistiske forumsbrukerne har det til felles med nynazistene at de kommuniserer med hverandre på en arena hvor utenforstående sjeldent presenterer motargumenter. På denne måten kan de derfor i større grad skape et eget verdensbilde basert på felles meninger. De uttrykker ofte misnøye med at de blir stigmatisert som nasjonalister og utestengt fra den offentlige debatten. Ved å fremstille nasjonalistiske aktører som rent rasistiske og fiendtlige, ville konsekvensen av dette kunne bli at oppgaven sementerer et negativt bilde av aktørene i denne typen fora. Dette kan medføre at de føler seg ytterligere stigmatisert og misforstått, samtidig som disse foraene kan bli ytterligere lukket.

2.3 Teoretisk innfallsvinkel – diskursanalyse

Ifølge sosiolog Pål Repstad kalles forskning som baserer seg på analyse av tekster for dokumentanalyse (Repstad 2007:103). I og med at jeg tar utgangspunkt i sammenligning av skriftlige debatter fra ulike fora, kan fremgangsmåten min kalles en komparativ dokumentanalyse. Siden jeg selv ikke har deltatt i diskusjonene, og dermed ikke vært med på å forme dem, kan kildematerialet betegnes som «eksterne kilder», i motsetning til «interne kilder» som forskeren selv er med på å skape (Alver og Selberg 1990:29-30). I diskusjonsfora er språk, argumentasjon og retorikk viktige elementer som kan variere fra forum til forum, og er derfor med på å karakterisere dem. Jeg mener derfor at diskursanalyse er metoden som er best egnet for å få grep om innholdet i

internettdebatter. Hensikten med å bruke diskursanalyse som forskningsredskap, er å avdekke underliggende strukturer som styrer ytringsmønstre innen ulike sosiale arenaer. I *Diskursanalyse som teori og metode* skriver vitenskapsteoretikerne Marianne Winther Jørgensen og Louise Philips at ordet *diskurs* dekker ideen om at språket er strukturert i forskjellige mønstre som vi følger når vi agerer på ulike sosiale arenaer (Jørgensen og Philips 1999:9).

Jørgensen og Philips trekker frem Norman Faircloughs kritiske diskursanalyse, og hevder at denne innfallsvinkelen til diskursanalyse har to hoveddimensjoner: 1) Den kommunikative begivenhet, som er det konkrete tilfellet av språkbruk som for eksempel en avisartikkel eller et intervju. 2) Diskursordenen, som er summen av diskurser innen en sosial institusjon eller et sosialt domene (1999:79-80). En diskursorden består med andre ord av flere diskurser innen samme overordnede emne. Ved å hente inn nye diskurser og bruke dem, kan aktører dermed endre innholdet i diskursordenen. I dette prosjektet kan «innvandringsdiskurs» betraktes som diskursordenen. Denne kjennetegnes av måten den er bundet sammen av nøkkelbegreper som for eksempel «integring» og «kultur». Under denne diskursordenen beveger det seg likevel flere diskurser, og en del av analysen blir derfor å avdekke disse.

I internettdebatter kan altså analyse av diskursene vise hvordan forumsbrukere strukturerer språket når de uttaler seg om innvandring, og hvordan språket dermed medvirker til å kategorisere deres forståelse av innvandring som fenomen. Debattene er dominert av nordmenn; det er få innvandrere som deltar. Diskursanalyse kan derfor avdekke forumsbrukernes forestillinger om innvandrere som gruppe. Ifølge Jørgensen og Philips er virkeligheten kun tilgjengelig for oss gjennom kategoriene vi skaper; disse er ikke et speilbilde av virkeligheten, men en måte å forstå den på (1999:13). Et element i diskursanalyse er teorien om at diskurser ikke bare er et uttrykk for virkelighetsforståelse, men også hvordan diskursene kan medvirke til å skape og reprodusere en bestemt forståelse av virkeligheten. En viktig del av oppgaven vil derfor være å undersøke om ulike diskurser medvirker til å reprodusere brukernes virkelighetsoppfatning.

En vanlig oppfatning i diskursanalyse er at det i diskurser finnes maktrelasjoner, og at diskursene medvirker til å opprettholde disse. En av hensiktene med å identifisere diskurser er derfor å forsøke å avkle deres makt (Loga 2003). Ved å velge en bestemt type språk, virker dette på en bestemt måte overfor andre, noe som gir en bestemt type makt: «I dette meningssystemet finnes, og skapes det, noen spilleregler for hva som er legitime utsagn, referansepunkter, spørsmål og svar» (ibid:63). Makten i diskursene inviterer til posisjoner som deltagerne i diskursen både kan bruke og havne i

(ibid). I foraene kan det være viktig å undersøke hva som regnes som «legitime» utsagn, og hvordan diskursene skaper rammer for dette, samt om diskurser brukes bevisst for å skape maktposisjoner mellom de ulike partene. I denne sammenheng er det relevant å si noe både om maktforholdet mellom innvandringskritikere og innvandringsvennlige, samt mellom nordmenn og innvandrere.

2.3.1 Hyppighet, koding og kategorisering

Materialet jeg skal undersøke er stort, og det er derfor nødvendig å gjøre noen grep for å få oversikt over innholdet. Ifølge Repstad kan vektlegging og hyppighet av bestemte emner i materialet være grunnlag for å danne temaer for analysen. Han hevder også at uoverensstemmelser, kontraster og interne spenninger i materialet kan være interessant å undersøke (Repstad 2007:124). Psykologene Steinar Kvale og Svend Brinkmann mener at koding og kategorisering er gode midler for å få oversikt over større mengder materiale. Koding er å knytte tekstavsnitt til bestemte nøkkelord. Kategorisering er systematisk dannelse av begreper som gjør det mulig å kvantifisere (Kvale og Brinkmann 2009:208). I forhold til nettdebattene kan det altså være nyttig å finne emner som går igjen og undersøke hvordan disse behandles i de ulike foraene. Det kan også være til hjelp å knytte kommentarene i debatten til bestemte nøkkelord eller kategorier. Ifølge psykolog Ian Parker kan diskursanalyse baseres på fire spørsmål. Det første er hvorfor en tekst er interessant. Det andre er hva vi vet om materialet den er konstruert ut fra. Det tredje er å undersøke hvilke virkninger ulike lesninger av teksten kan ha, og til sist hvordan teksten kan relateres til maktstrukturer (2005:92). Dette er spørsmål det kan være nyttig å reflektere over i analysen av materialet.

2.3.2 Avgrensning og representasjoner

Statsviter Iver B. Neumann skriver i boken *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse* (2001) at skritt som er nødvendige å ta i det innledende arbeidet med diskursanalyse, er å avgrense diskursen og identifisere diskursens representasjoner (2001:50). Ifølge Neumann kan ikke avgrensningen av diskursen foretas rent analytisk, fordi den avgrensningen deltagerne selv forsøker å foreta er en viktig del av selve diskursen (2001:56). Det er altså nødvendig å finne de diskursene som fremstår som de viktigste for deltagerne, og ikke de forskeren *antar* er de viktigste. Denne formen for avgrensning kan knyttes til det Kvale og Brinkmann skriver om koding og kvantifisering. I tillegg til å knytte materialet til nøkkelord, er det altså nødvendig å vurdere hva som er det viktigste for deltagerne, og dermed for analysen. I debattene vil denne avgrensningen kunne baseres på hvor ofte bestemte emner dukker opp, eventuelt hvor mange brukere som deltar i diskusjonen av et bestemt emne.

Neumann hevder at aktører lager «modeller», eller generaliseringer, for å skape mening. Disse «modellene» er derfor sosialt reproduerte fakta. Neumann kaller dette *representasjoner*. Han mener at representasjoner ikke er tingene i seg selv, men tingene silt gjennom det som kommer mellom oss og verden, for eksempel språk og kategorier (2001:33). Videre skriver Neumann at representasjoner må fremmes igjen og igjen. Dette kan skje på to måter: Representasjonene kan enten bli gjentatt, eller ha større eller mindre variasjoner (ibid). I en diskursanalyse er det ifølge Neumann nyttig å sette opp en inventarliste over representasjonene som finnes i diskursen (ibid).

I en valgt diskurs mener Neumann at det ofte vil være én dominerende representasjon av virkeligheten og én eller flere alternative representasjoner. Oppgaven metodisk er å finne frem til de forskjellige representasjonene (2001:60-61). Ifølge denne teorien vil det altså i foraene være nyttig å kartlegge hvilke virkelighetsoppfatninger som finnes, og hvilken oppfatning som er dominerende i hvert fora. Bærerne av diskursen, i dette tilfellet forumsbrukerne, trekker ifølge Neumann også på formelle og uformelle praksiser som medvirker til å opprettholde en gitt avgrensning av diskursen, som for eksempel lovverk eller sensur (2001:61). Dette kan i forhold til mitt prosjekt dreie seg om restriksjoner i foraene i form av moderering av kommentarer. Etter å ha avgrenset materialet og delt det i kategorier, kan altså neste skritt være å lage en oversikt over hvilke *representasjoner* som finnes i foraene. Et viktig punkt vil også være å finne ut hva som er den dominerende representasjonen i hvert forum, hvilke alternative representasjoner som finnes, samt eventuelt hvilke begrensninger som finnes i foraene. Dette kan gjelde hva som er det dominerende synet på innvandring, hvilke alternative syn som finnes, og i hvilken grad moderering i foraene legger føringer for hvordan brukerne ordlegger seg.

2.3.3 Retorikk

I tillegg til å undersøke diskursene i foraene, er det relevant å si noe om hvordan brukerne utformer retorikken. I denne sammenheng vil retorikk-begrepet innebære hvordan argumentasjon og påstander blir dannet etter bevisste retoriske mønstre (Hägg 2005). Det er både aktuelt å si noe om argumentasjonen og om hvordan aktørene benytter retoriske strategier for å fremme sine holdninger. Ifølge litteraturviter Göran Hägg er det i klassisk retorikk vanlig å skille mellom tre slags argumenter. Den første typen er saksfakta, den andre konklusjoner taleren selv utleder fra emnet, og den tredje bevis som hentes utenfra (2005:53). Jeg vil i undersøkelsen av retorikken trekke frem de to første av disse. Den tredje av typene vil jeg behandle som intertekstualitet. I tillegg vil jeg komme inn på hvordan retorikk brukes som et virkemiddel for å få et maktovertak på meningsmotstanderne.

2.3.4 Intertekstualitet

Begrepet «intertekstualitet» brukes om hvordan tekster står i relasjon til hverandre. Tekster er ikke selvstendige, i den forstand at de alltid bygger på og innehar elementer av tidligere tekster. På den måten er tekster i dialog med hverandre. Det samme gjelder ytringer; en ytring står alltid i et dialogisk forhold til tidligere ytringer, og tekster fremføres under påvirkning av virkelige eller forestilte modeller (Drakos 1997:35). Mennesker vil i sine ytringer forholde seg til disse modellene ved enten å slutte seg til dem eller markere avstand fra dem (ibid). Det er derfor interessant for analysen å undersøke i hvilken grad brukerne strategisk anvender andre tekster som en del av retorikken.

2.3.5 Min fremgangsmåte

I analysen av debattene jeg har valgt har jeg gjort begrensninger i materialet, og delt det inn i kategorier etter hvilke emner som går igjen. Jeg tar utgangspunkt i de emnene som dukker opp med størst hyppighet. En viktig avgrensning i analysen er at jeg først og fremst ser på argumenter *for* og *mot* innvandring, selv om det også er flere brukere som uttrykker at de har et delt syn på fenomenet eller ikke har gjort seg opp en mening. Grunnen til at jeg har valgt denne avgrensningen er at materialet ellers vil bli for stort i forhold til størrelsen på masteroppgaven. I tillegg er det argumentene *for* og *mot* som er mest fremtredende i debattene. For å gi et helhetsinntrykk av innholdet i debattene, kommer jeg likevel i beskrivelsen av foraene til å gjøre rede for noen av argumentene til brukerne som har et delt syn på innvandring. Av samme årsak kommer jeg i beskrivelsene til å ta opp flere kategorier av argumenter enn det jeg fokuserer på i selve analysen. Debattene er ofte svært komplekse, og ved å gjengi for lite av innholdet kan jeg fort komme i skade for å fremstille dem som mer ensidige og unyanserte enn de i realiteten er. Ved å sammenligne og analysere argumentene *for* og *mot* innvandring vil jeg vise kontraster og indre spenninger i debattene. Makt er et viktig begrep i analysen. Jeg har tatt for meg hvordan makt ved hjelp av de ulike diskursene i innvandringsdebatten bygges opp eller brytes ned, og hvordan maktforholdene virker i foraene. Spesielt er jeg interessert i å vise hvordan enkelte brukere tilsynelatende bevisst forsøker å anvende diskurser for å snu allerede eksisterende maktrelasjoner.

Kapittel 3: Beskrivelse av foraene

I beskrivelsen av innholdet i foraene vil jeg vise hvilke retningslinjer som gjelder i hvert fora, hvilke opplysninger om seg selv brukerne oppgir og hvilket syn de har på innvandring. Hovedfokuset kommer til å ligge på hvilke argumenter *for* og *mot* innvandring som finnes. En grundig beskrivelse av foraene er viktig fordi det er dette innholdet den videre analysen vil bygge på. Det er derfor nødvendig å gi en oversikt over materialet jeg tar utgangspunkt i.

3.1 Kristent forum

Kristent forum er knyttet til en av Norges kristne dagsaviser, som også eksisterer som nettavis. Nettavisen har en lenke til diskusjonsforumet, og det er derfor rimelig å anta at flere av brukerne har fått kjennskap til forumet via nettavisen. Selv om forumet er kristent, blir det ikke stilt krav om at deltagerne må være kristne. Herfra har jeg hentet ut tre debatter – en lang og to korte – som består av til sammen 132 kommentarer fordelt på 31 brukere. I beskrivelsen og analysen kommer jeg ikke til å skille mellom debattene. Brukeren med flest kommentarer har skrevet 32 av innleggene, og er klart en av de dominerende aktørene i forumet. Alle som ønsker å delta i diskusjonene, må registrere seg med navn, e-postadresse og mobilnummer. Brukere kan likevel selv velge om de vil være anonyme eller ei, men kun få velger anonymitet. Alle deltagerne har en egen profil hvor mange av dem forteller litt om seg selv, men dette er valgfritt. Det er en påfallende overvekt av menn i forumet. Flertallet av brukere som oppgir alder på profilen sin er i 40-50-årene.

Debattene starter ved at en bruker legger ut en tekst eller et spørsmål, deretter kommer andre med innspill og kommentarer. Debattene er ryddige, og holder seg som regel til saken. I forumets retningslinjer oppfordres det til respektfull og konstruktiv dialog. Dersom det dukker opp innlegg deltagerne mener er usaklige eller støtende, kan de melde dette til forumets moderator som har som oppgave å fjerne slike innlegg. Det er likevel sjeldent at kommentarer blir fjernet. Dersom brukere kommer inn på tema som er på kanten av det som opprinnelig ble diskutert, starter de gjerne en egen debattråd for dette temaet og fortsetter diskusjonen der. Debattene er preget av at aktørene er høflige mot hverandre, og prøver å holde en vennlig tone. De fleste av dem fremstår med fullt navn og bilde, og tiltaler hverandre gjerne ved navn når de svarer på hverandres innlegg. Det virker også som om brukerne kjenner godt til de andres (i alle fall de mest aktives) ståsted i debatten og deres måte å argumentere på. Det hender likevel at brukere blir usaklige og personlige i kritikken av hverandres kommentarer. Det kommer frem at mange av deltagerne i *Kristent forum* er KrF-

sympatisører. Når de diskuterer politikk og politikernes ansvar, gjelder det ofte hva de mener KrF bør gjøre for å bli tydeligere i innvandringsdebatten. Innlegget som starter den ene debatten er skrevet av en KrF-politiker, og de andre aktørene krever at vedkommende kommer med konkrete svar på deres spørsmål.

Av de 31 brukerne er det 4 som er klart positive til innvandring, mens 16 er klart negative. 11 av aktørene har enten et delt syn på innvandring eller er uklare på hvor de står i debatten. Jeg har som nevnt fokusert på argumentene *for* og *mot* innvandring. Jeg har delt kommentarer og argumenter inn i kategorier etter temaer som ofte går igjen. Disse kategoriene er:

- Innvandring og integrering
- Tilstand i Oslo
- Raser og biologi
- Politisk korrekthet
- Islam
- Tiltak for bedre innvandringspolitikk

3.1.1 Innvandring og integrering

Den største kategorien av kommentarer dreier seg generelt om integrering og innvandringen til Norge og Europa.

Hos de innvandringsvennlige brukerne er *behovet* for innvandring omtalt. De argumenterer for at Norge trenger innvandring for å få nye arbeidere og skattebetalere. Bakgrunnen er at nordmenn får for få barn til å opprettholde befolkningen og velferden. Et eksempel på dette er: «Det er ikke til å gjemme under teppet at dersom Norge skal kunne tåle fremtidens byrder, trenger vi flere hender». Sykehjemstilbudet i Norge blir nevnt som en arena hvor innvandrere er nødvendige: «Som hjelpepleier må jeg si at jeg ikke tror at de gamle ville ha fått like godt stell hvis det ikke var for innvandrerne». Det blir påpekt at innvandring gir et mangfoldig samfunn med muligheter for alle til å bidra.

Blant de samme deltagerne er det flere som mener at integreringen ikke fungerer optimalt, og de etterlyser tiltak for å bedre dette. For eksempel ønsker de at flere innvandrere skal komme i jobb: «Ett problem er at enkelte innvandrergrupper har lav yrkesdeltagelse». De ønsker et klarere integreringsarbeid fra politikernes side med et tydelig program for å få innvandrere i jobb eller

skole. Det legges også vekt på at vi må holde på norske verdier, og videreføre dette til de som kommer til landet. Fremmedfrykt blir trukket frem som en årsak til innvandrings skepsis: «Det har etter 1970 vokst frem en fremmedfrykt i landet, som er basert på at nordmenn er redde for at andre skal få tak i penger fra den norske stat, uten å ha gjort noe for å fortjene dem».

Brukerne som er kritiske til innvandring hevder at det ikke bare er nordmenn som har ansvar for en vellykket integrering, men at innvandrere selv må engasjere seg for å lære språk, komme i jobb, og bli kjent med kulturen. De oppfatter at mange innvandrere ikke har evne og vilje til dette. Som eksempel vises det til arbeidsledighet og kriminalitet blant innvandrere. Aktørene etterlyser konkrete tiltak fra politikerne for å bedre situasjonen, ikke bare tomme løfter: «Politikerne har hatt mange år på å bevise at innvandringspolitikken er hensiktsmessig, og fremdeles fungerer ikke integreringen». Mange mener at politikerne bagatelliserer problemene. Det blir også hevdet at vi må lære av andre lands problemer med innvandring, som England, Sverige, Frankrike, Nederland og Tyskland. Innvandringen må reguleres før situasjonen i Norge forverres. En av deltagerne skriver: «Jeg er redd vi holder på å gape over for mye, og lage en tilstand hvor alt håp om god integrering er ute».

Flere av innvandringskritikerne legger vekt på at vi ikke kan svike våre barn og barnebarn ved å la dem bli minoritet i eget land. For å unngå dette må antallet holdes nede: «Det kan ikke være for mange dersom de skal bli assimilert i kulturen vår, ellers vil det motsatte skje». En av konsekvensene av innvandringen kan være krig og splittelse. Mangfoldet anses som destruktivt fordi det vil gjøre samfunnet dysfunksjonelt. En bruker skriver: «Bare tenk på hvor mye debatt vi har om konsekvensene av fremmedkulturell innvandring, selv om de bare utgjør 5% av befolkningen. Hvordan blir det når de når 10%, 20%, 50%?». For høyt antall innvandrere vil føre til at det dannes parallellsamfunn i landet, med egne områder hvor etniske nordmenn ikke er velkomne.

Ett problem mange viser til er at innvandrere er overrepresentert på kriminalstatistikken. I den forbindelse fremhever aktørene sammenhengen mellom innvandrere og voldtekter. Det hevdes flere ganger at innvandrere står bak 100% av overfallvoldtektene i landet, hovedsakelig mot norske kvinner. Den samme gruppen utfører også 95% av alle personranene i landet. En deltager skriver: «Skatte- og trygdesvindler og andre skandaler grunner oftest i innvandremiljøer. Dette er en kjensgjerning, og eksemplene er mange». Aktørene mener at det ikke er rasisme og fremmedfrykt som ligger bak skepsisen til innvandring, men konkrete årsaker som kriminalitet og språkproblemer.

I tillegg er de kritiske til argumentet om at Norge trenger innvandrere for å fylle arbeidsplasser; innvandrere har for lav yrkesdeltagelse til å opprettholde velferden. Den kommende eldrebølgen er et annet argument: «Det er allmenn kjent at ikke-vestlige innvandrere deltar i liten grad på arbeidsmarkedet, og det er denne gruppen som vokser fortest i Norge. Kombinert med eldrebølgen, når den slår til for fullt, vil dette føre til at vi må revurdere hele velferdsstaten». Den økonomiske bærekraften er på denne måten et viktig moment i innvandringsdebatten.

3.1.2 Tilstand i Oslo

Mange påpeker at Oslo er det stedet i Norge hvor innvandringen har kommet lengst. De argumenterer for at tilstanden i Oslo er et bilde på hvordan det kommer til å bli i resten av landet dersom innvandringspolitikken ikke strammes inn.

De som er negative til tilstanden i Oslo peker på at det høye antallet innvandrere her fører til økt segregering, noe som står i motsetning til den ønskede integreringen. Det blir hevdet at: «Forholdene i Oslo er skammelige, og dersom denne utviklingen fortsetter vil det ende i skandale». Oslo fremstår som en delt by: «Oslo er en flerkulturell by, og vi har nok av utfordringer her som jeg ikke ønsker at skal spre seg til resten av landet». Groruddalen er området hvor det er flest innvandrere. Flere påstår at dette er en grunn til at nordmenn flytter herfra. De hevder at nordmenn blir trakassert hvis de er blonde, homofile, ateister eller jøder. Aktørene trekker også frem undersøkelser av Human Rights Service (HRS)⁵ som viser at nordmenn vil være en minoritet i Groruddalen innen 2015. Om nordmenn blir i mindretall vil dette medføre at minoriteten skal integrere majoriteten, noe som ikke har fungert i andre land. Det blir påstått at jo flere innvandrere som kommer til Groruddalen, jo flere nordmenn flytter ut; konsekvensen er ghettoisering av området. Brukerne trekker linjer til andre land, som Frankrike og Storbritannia, hvor områder med majoritet av innvandrere har ført til parallelle samfunn hvor politiet mister kontrollen, og hvor normer og verdier fra innvandrene hjemland dominerer. Det blir påpekt at vi må lære av andre lands feiltrinn. Aktører som selv bor i Oslo, mener at folk fra andre steder i landet ikke vet hvordan tilstanden er her: «Det er lett å ta avstand fra det man selv ikke opplever og blir plaget av». Spesielt vektlegges innvandrene trakassering av unge jenter: «Unge jenter opplever å få kastet skjellsord etter seg. Er det ikke naturlig at vi reagerer på trakassering og respektløs oppførsel?».

De innvandringsvennlige brukerne ser situasjonen annerledes. En av dem, som selv bor i

⁵ Human Rights Service er en norsk stiftelse som er opptatt av innvandrings spørsmål, og som fokuserer spesielt på problemene ved innvandring.

Groruddalen, skriver: «Vi har aldri hatt problemer med naboer og barna i ungenes barnehage har foreldre fra mange forskjellige land. Et betydelig større problem er trafikkstøy og motorveier. Høye boligpriser er nok en større grunn til at nordmenn som bor i blokk flytter ut, for det er dyrt å kjøpe enebolig i Groruddalen!».

3.1.3 Raser og biologi

Noen av deltagerne mener at problematikk knyttet til raser og biologi må være en del av innvandringsdebatten. Ulikheter i menneskers natur kan skape problemer når mennesker av ulike etnisk bakgrunn skal leve sammen i én nasjon. Deltageren som generelt er mest dominerende i debatten, er en ivrig talsmann for «naturlige forskjeller» mellom folkeslag.

Brukerne som mener at det er forskjeller mellom ulike folkegrupper, trekker frem IQ som det viktigste argumentet: «Det finnes essensielle forskjeller i den gjennomsnittlige IQen hos ulike raser, og IQ-tester er ikke kulturelt diskriminerende». Ulikheter i IQ kommer i tillegg til kulturelle forskjeller og skaper nærmest uoverstigelige utfordringer for integreringen: «Politikere tar det for gitt at integreringen vil bli bedre bare vi prøver litt hardere, selv om mangesidig forskning viser at folkeslags medfødte evner vil stå i veien for dette. Dette skremmer meg». Det blir vist til forskere som biologene William D. Hamilton og Mark Pagel, og psykologene Jonathan Haidt og Steven Pinker, som alle har forsket på IQ-forskjeller som et reelt fenomen. Den mest dominerende brukeren skriver: «Dette forskningsområdet har hele etterkrigstiden vært preget av intellektuell uærlighet, og vi trenger å ta et oppgjør med dette ondet». I denne sammenhengen blir mantraet «Ærlighet varer lengst, sannheten setter fri» gjentatt av vedkommende i flere kommentarer. Det blir også påstått at mange innvandrere kommer til Norge fra land hvor IQ-en er for lav til at de kan tilpasse seg vårt samfunn: «Vi tar i mot mennesker som stammer fra steder der IQ-en er for lav til å gi bakgrunn for demokrati, høyere kulturell utvikling eller samfunn basert på lov og rett». Lav IQ er årsaken til følgende fenomener i andre kulturer: bruk av brutal vold som straffemetode, omskjæring av jenter, voldtekt og overgrep mot kvinner, barn og homofile, vold mot barn som akseptert straff, misbruk av dyr, overtro og hat mot andre mennesker.

Det er likevel ikke bare IQ som hevdes å være avhengig av etnisk bakgrunn. Ifølge deltagerne kan ulikheter ved raser gjelde hele spekteret av «(...) lyster, laster, begavelser og betingelser som preger mennesker på godt og vondt». Den mest aktive brukeren innrømmer at det er etiske dilemmaer knyttet til drøftingen av dette, men fremhever likevel betydningen av rasebegrepet i debatten. Vi er fra naturens side er programmert til å identifisere og favorisere de som er genetisk like oss selv,

altså eget folk. Vedkommende skriver: «Når politikerne bestemmer seg for at denne universelle, menneskelige egenskapen er umoralsk, og derfor ser bort fra den i styringen i samfunnet, vil det nødvendigvis gå galt». Det hevdes også at biologi og evolusjon har gitt mennesker ulike verktøy for utvikling. Det er derfor «(...) en feilaktig visjon å mene at alle kan gjøre alt». Idag er bevisene for dette omfattende: «De biologiske bevisene er etter hvert i ferd med å bli for mange til å kunne nekte for at raseforskjeller er faktisk». For å underbygge dette viser brukerne til hvordan land i 3. verden ligger langt etter vestlige land i utvikling, produksjon og levestandard.

Aktørene innrømmer at forskjellene ikke gjelder alle, men mener at vi må se på helheten i kulturer og utviklingssystem; ikke på enkeltmennesker. Brukerne er klar over at flere av forskerne som opererer med rase som biologisk begrep har blitt kritisert for å være konservative og høyreekstreme, men mener selv at forskningen likevel er objektiv. Enkelte er opptatt av at Norge først og fremst skal være bebodd av etniske nordmenn, og etterlyser en debatt om hva som ligger i begrepet norsk: «Det er for lett å si at mennesker som er født og oppvokst i Norge er norske. Det å være norsk handler om å være en del av et fellesskap bygget på språk, kultur, verdier, holdninger, historie og slektskap». De som hevder dette, mener det er viktig at nordmenn som etnisk folkeslag består. Dette vil ikke være mulig dersom vi blir i mindretall.

Det er flere av aktørene som er kritiske til trekke inn IQ i debatten. Disse mener at å anvende IQ som argument både er skremmende og useriøst. IQ er ikke et reelt fenomen fordi det er et statistisk mål på *noe*, men psykologer og forskere er ikke enige om *hva*. En av deltagerne hevder at mye av forskningen på raser og IQ blir finansiert av The Pioneer Fund, en stiftelse som ble etablert av en amerikansk nazist 1937, og som fortsatt gir støtte til forskning på menneskelige forskjeller. Vedkommende påstår også at raseforskning i fagmiljøene går for å være diskreditert psykologi: «Tanken om å inkludere IQ i innvandringsdebatten minner meg om kampen mot svartes rettigheter i USA, hvor det ble argumentert med at svarte har lavere IQ enn hvite. Man blir ikke tatt seriøst om man hevder det idag». Det blir også påpekt at de som argumenterer for IQ- og raseforskjeller, er selektive i utvalg av tekster de linker til.

Ett argument mot raseforskjeller er at favorisering av eget folk ikke har med genetikk å gjøre, men med grunnleggende psykologi som gjør at folk ser positivt på gruppen de føler tilhørighet til. Gruppetilhørighet er ikke en konstant; innstillingen til gruppen vil være like positiv selv om gruppen utvides og tar inn andre medlemmer enn den originale sammensetningen. Etniske grupper er heller ikke stabile og homogene enheter. De innvandringsvennlige kritiserer rasebegrepet for å

være uvitenskapelig, og være en del av neokonservative strømninger hvor sosial ulikhet fremstilles som naturgitt: «Argumentasjonen for raseforskjeller synes å anta at kulturer og etniske folkeslag er uforanderlige. Undersøker man kulturer blir det tydelig at det er store variasjoner i tid og sted».

3.1.4 Politisk korrekthet

Mange av de kritiske brukerne mener at politisk korrekthet hemmer innvandringsdebatten. Politikerne er vage i innvandringssspørsmål og flere partier har i årevis prøvd å overbevise oss om at innvandring utelukkende er bra. Vi begynner nå å se konsekvensene av denne holdningen: «Befolkningen er mer opplyste idag enn tidligere, og vi godtar ikke lenger den ensidige indoktrineringen om innvandring vi får fra politikerne». Politikerne er uærlige og naive i innvandringsdebatten, og bryr seg for lite om nordmennene. Konsekvensen er at dagens politikk vil føre til at Norge går i oppløsning: «Jeg er for en innstrammet innvandringspolitikk fordi naive politikere vil hjelpe alle som har det vondt, men driter i de eldre som bygde landet. (...) Nå tynges både nordmenn og innvandrere av Judas-politikken». Enkelte hevder også at mange innvandrere selv ønsker at problemer ved innvandring blir tatt på alvor. Det er først og fremst «velmenende nordmenn» som bortforklarer problemene. Dette argumentet kommer både fra norske brukere og enkelte med innvandrerbakgrunn.

Flere er tydelig oppgitt over at argumenter mot innvandring avfeies som rasisme og fremmedfrykt. De føler seg forvist til internettfora for å diskutere emnet. Det påpekes at selv om mange er kritiske til innvandringen, tør få stå frem offentlig med navn og bilde: «De eneste stedene det er mulig å uttrykke skepsis til den norske innvandringspolitikken uten å risikere personangrep, er i fortrolige samtaler og anonymt på nettet». Det hevdes også at rasismebeskyldninger fordummer debatten, fordi det overskygger argumentene de innvandringskritiske kommer med. Derfor usynliggjøres også endringene innvandringen skaper i samfunnet. Ifølge aktørene medvirket 22. juli til å sette debatten tilbake og dermed til å gjøre det vanskeligere å fremme innvandringskritikk. På tross av løftet om mer demokrati har det blitt mindre ytringsfrihet for de som er kritiske: «Stoltenberg lovte mer demokrati, men det gjaldt tydeligvis ikke de som tenker i andre baner enn det som er politisk korrekt. For dem har det blitt mindre!».

Flere av deltagerne som uttrykker seg kritisk, er i tillegg oppgitt over at de blir stigmatisert. Det blir kommentert at innvandringsvennlige aktører fører en retorikk hvor de kommer med rasismebeskyldninger og går til personangrep. Argumenter som forsvarer innvandring og multikultur er preget av regelrett løgn: «Sjeldent har løgn blitt brukt i samme grad som i

innvandringsdebatten (...)). Ubehagelige fakta om innvandring blir forbigått i stillhet i håp om at de blir glemte. Det blir også hevdet at media fremstiller et falskt bilde av virkeligheten; media glorifiserer innvandringen og trivialisere innvandringsproblemer. De innvandringsvennlige besvarer ikke denne kritikken.

3.1.5 Islam

Når innvandringskritiske brukere diskuterer innvandring som problematisk, er det tydelig at de regner innvandring fra muslimske land for å være hovedproblemet. Det hevdes at islamisme er en trussel for samfunnet: «Hvordan skal vi møte den reelle trusselen islam utgjør for vårt samfunn og vår kultur?». Aktørene påstår at muslimer direkte ønsker å motarbeide vårt demokrati: «Det er ikke nok å snakke om at vi må stoppe islams fremmarsj; vi må iverksette tiltak for å sikre at de går tapende ut av kampen. For øyeblikket ser det ut til at de har sjanse til å lykkes». Med tanke på fastboende muslimer, hevdes det at islam ikke har skaperkraft nok til å opprettholde samfunnet slik vi ønsker å ha det; vi bør derfor ikke la dem innføre sine skikker her. En av aktørene mener at islam vil føre til begrensninger i ytringsfriheten, mer vold og kriminalitet, samt mer gjensidig mistillit og hat mellom nordmenn og muslimer.

Få brukere uttaler seg positivt om islam. Aktørene som er for innvandring påpeker at verden går i en demokratisk retning. De fleste muslimer tar avstand fra de ekstreme islamistene. Islam er derfor ikke noe å bekymre seg for. Vesten representerer også en militærmakt som kan forsvare sine verdier dersom det blir nødvendig.

3.1.6 Tiltak for bedre innvandringspolitikk

Flere av de innvandringskritiske kommer med forslag om tiltak for å få orden på situasjonen. Det trekkes frem at innvandringsdebatten må bli åpnere; politikere og «vanlige folk» må innrømme problemer. Det hevdes også at det må bli slutt på hersketeknikker som «sabler ned» alle som hevder at vi har problemer med integreringen. En av brukerne skriver: «På grunnlag av utfordringene som kommer frem via media, vil jeg hevde at vi ikke har mye tid på å danne en fremtidsrettet politikk». Listen over forslag om tiltak er lang: repatriering av alle som ikke har reelle behov for opphold og har mindre enn 20 års levetid i Norge, repatriering av alle som har blitt dømt av norsk rett 3 eller flere ganger, stopp av all innvandring fra muslimske nasjoner, stopp av all støtte til muslimske organisasjoner, og krav om norskkurs for fastboende og sensitivitetstrening for hvordan de skal tilpasse seg det norske samfunnet: «Er dette for strengt? Virker disse tiltakene urimelige? Kanskje vil noen synes det. Men jeg mener at nasjonen Norge og nordmenn som folkeslag vil ha det bedre

med de fleste av mine forslag implementert i lovverket».

3.1.7 Kilder

Generelt er det liten bruk av kilder i forumet, og det er ingen av de innvandringsvennlige som benytter referanser for å underbygge argumenter. Blant kritikerne finnes det et fåtall henvisninger til avisartikler og én lenke til SSB. Den mest aktive brukeren skiller seg likevel ut ved å benytte flere kilder. Blant disse finner vi henvisninger til nettsidene document.no og honetsthinking.org, samt artikler fra organisasjonen Human Rights Service og fra den svenske journalisten og politiske aktivisten som skriver under pseudonymet «Julia Caesar». Vedkommende benytter også bøkene *Det biologiske mennesket* (2010) av biologene Terje Bongard og Eivin Røskaft, og *The Bell Curve* (1994) av psykologene Richard Herrnstein og Charles Murray.

Når jeg videre beskriver innholdet i *Avisforum* kommer jeg til å påpeke likhetene til *Kristent forum*, men ellers legge vekt på å trekke frem de argumentene som er særegne for dette forumet.

3.2 Avisforum

Jeg har hentet to debatter fra *Avisforum*; én lang og én kort. Debattene herfra består av til sammen 989 kommentarer fordelt på 156 brukere. 101 av aktørene bidrar med kun 1-3 innlegg i diskusjonen, mens deltageren med flest kommentarer har skrevet 83 av innleggene. Den lengste debatten er svært omfattende, og det er ulike brukere som dominerer på ulike tidspunkt i diskusjonen. Alle som vil delta i forumet må registrere seg med e-postadresse, men kan velge å være anonyme i debatten. I motsetning til i *Kristent forum* velger de fleste anonymitet, og det er svært få som står frem med navn og bilde av seg selv. Det er vanlig at de benytter brukernavn. I flere tilfeller virker det likevel som aktørene bygger brukernavnet på sitt eget navn; enten for- eller etternavn, eller begge deler. Noen benytter seg av navn og bilder som kan antyde deres politiske ståsted. Eksempler på dette kan være navn som «antiislam», eller et bilde av Høyres logo. Siden de fleste er anonyme er det vanskelig å si noe om kjønnsfordelingen i forumet. Flertallet oppgir heller ikke hvilken aldersgruppe de befinner seg i, men mye tyder på at mange av dem er i 20-30-årene. Noen nevner for eksempel at de er studenter, andre bruker tall som en del av brukernavnet, som for eksempel «eivindjohnsen24» eller «annemarie83». Dette kan tolkes som alder eller fødselsår. Mange har en språkbruk med mange engelske ord og uttrykk, noe som er vanlig blant folk i yngre aldersgrupper. Flere har tall som «66» og «71» i brukernavnet, noe som kan tyde på at de befinner seg i 40-50-årene. Det er derfor rimelig å anta at det er stor variasjon blant deltagerne i debattene.

Utgangspunktet for diskusjonene i dette forumet er nyhetsartikler, kronikker og debattinnlegg som leserne kan kommentarer i et eget felt direkte under teksten. Dette kan være årsaken til det store antallet deltagere, fordi leserne lett får innblikk i debattene. Aktørene oppfordres til å holde seg saklige i diskusjonen og ikke gå til personangrep. Likevel er dialogene ofte preget av en usaklig karakter i form av useriøs språkbruk og ubegrunnede påstander. Det finnes flere kommentarer som «Det er ikke rart nordmenn klikker når halvparten av innvandrerne ikke jobber, voldtar og selger stoff». Den høye forekomsten av slike kommentarer får det til å virke som om forumet er en arena for impulsiv meningsytring, heller enn faktisk diskusjon. Noe som styrker dette inntrykket er at så mange av brukerne bare skriver ett eller et par innlegg hvor de ytrer en mening, for så å forsvinne fra debatten. Det er også mange intetsigende kommentarer hvor det er vanskelig å forstå hva brukerne vil frem til. I debattene forekommer ofte personangrep og usaklig kritikk som «[d]u er en trist, trist mann» eller «[n]å skifter du tema. Du har nok ADHD». Temperaturen blir ofte høy, med mange dialoger av denne typen:

Bruker 1: «Begynner ingen andre å bli lei argumentet 'å kalle en spade for en spade'?»

Bruker 2: «nei, jeg tror det er du som er trøtt av livet ditt.»

Bruker 3: «Jo du, som ikke vil se sannheten.»

Bruker 4: «Er det noen på sviker-venstresiden som er i ferd med å bli lei av å forholde seg til og kommentere den stinkende virkeligheten dere har skapt?»

Kommentarer som brukere oppfatter som krenkende og usmakelige, kan meldes til forumets moderator som fjerner dem. Dette skjer med jevne mellomrom, men det er likevel mange innlegg av denne typen som aldri blir fjernet. Siden debattene er knyttet til tekstene i nettavisen, er de ofte svært intense en kort periode – opptil et par ukers tid – for så å avsluttes brått når artikkelen ikke lenger er like aktuell. Av forumets brukere er det 18 som er positive til innvandring, 84 som er klart negative, mens 17 har et delt syn på innvandring. For 37 av brukerne kommer det ikke frem hvor de står i debatten. Siden *delt*-gruppen er såpass stor – langt større enn i *Kristent forum* – vil jeg først si noe om argumenter og synspunkter blant disse. Deretter vil jeg gjøre rede for argumentene til de som er *for* og *mot* innvandring.

3.2.1 Delt syn på innvandring

Debattantene som har et delt syn på innvandring påpeker i sine kommentarer både fordeler og ulemper ved innvandringen. Det er vanlig at de gjør et skille mellom den innvandringen vi har bruk for og den vi ikke har bruk for. De hevder blant annet at vi trenger innvandrere med spesialisert

kompetanse som Norge ikke selv klarer å produsere. Polakker og svensker som kommer til Norge for å jobbe, regnes også for å være nyttig og ønskelig innvandring. I tillegg er dette grupper fra samme kultursfære som den norske. Asylsøkere regnes for å være innvandrere vi ikke trenger, men noen mener at vi skal ta i mot dem av humanitære årsaker: «Vi har ikke arbeidsinnvandring fra muslimske land, men vi har asylsøkere og familiegjenforeninger. Disse trenger vi strengt tatt ikke, men vi tar dem inn for å hjelpe».

Enkelte mener at innvandring er positivt til et visst punkt: «Innvandring er bra og berikende til en viss grad, men jeg tror denne graden er nådd. Fortsetter vi å ta inn innvandrere i samme skala som vi inntil nå har gjort, vil det bare bære mer konflikter med seg». Resultatene av dårlig integrering blir økt fremmedfrykt blant nordmenn, noe som igjen fører til flere konflikter. En av deltagerne skriver at politikerne «mater rasistdyret» når de tar i mot innvandrere som ikke har utdanning, og som ikke «(...) tilpasser seg våre verdier som demokrati, likestilling og likeverd». Dette går utover de innvandrerne som ikke er problematiske.

Siden den største delen av debatten er diskusjon mellom brukere som er *for* og *mot* innvandring, kommer jeg videre til å fokusere på dette. Jeg har delt debattene inn i kategorier etter hvilke temaer som går igjen i diskusjonen. Disse kategoriene er:

- Innvandring og integrering
- Fremmedfrykt og rasisme
- Politikk og politisk korrekthet
- Islam
- Tiltak for bedre innvandringspolitikk

Bortsett fra «raser og biologi» og «tilstand i Oslo», finner vi altså igjen kategoriene fra *Kristent forum*.

3.2.2 Innvandring og integrering

I likhet med i *Kristent forum* er det mange av kommentarene som dreier seg om innvandring og integrering generelt. De innvandringsvennlige benytter også her argumentet om *behovet* for arbeidskraft: «Den norske velferdsstaten baserer seg på utenlandsk arbeidskraft». Foruten dette gjentas argumentet fra *Avisforum* om at innvandrere som kommer til Norge fra den 3. verden har behov for beskyttelse: «Tradisjonelle norske verdier inkluderer å hjelpe de som trenger det. Det er

derfor vi tar imot flyktninger og asylsøkere». Det blir hevdet at det i dag kun er mennesker med reelt beskyttelsesbehov og mennesker som kommer på grunnlag av familiegjenforening som slipper inn i landet.

Flere av de innvandringsvennlige deltagerne peker samtidig på hvordan utdanningsnivå og arbeidsdeltagelse øker etter hvert som innvandrere har vært lenger i landet. Vietnamesiske innvandrere er et eksempel på en gruppe som til å begynne med hadde lav arbeidsdeltagelse, men nå er blant innvandrergruppene hvor flest er i arbeid. De påpeker at det tar tid å venne seg til et nytt samfunn, nytt språk og sosiale koder: «Hva kan være grunnen til at noen grupper har lav utdanning og dårlige skoleresultater? Hmm...kanskje at de kommer fra krigsherjede land med dårlige utdannelses tilbud? De får tross alt ikke 12 års fullført utdanning av å krysse den norske grensen...». Dessuten møtes innvandrere av fordommer som gjør det vanskelig for dem å komme i jobb.

Også blant innvandringskritikerne finner vi mange av de samme argumentene som i *Kristent forum*. Disse viser til økonomisk belastning, kriminalitet, fare for konflikter, og liten vilje til integrering. Karakteristiske utsagn er: «For hver nordmann som blir ranet, banket opp og voldtatt, øker innvandringsmotstanden betraktelig» og «[d]en fremmedkulturelle innvandringen skaper et uharmonisk, multikulturelt samfunn, som leder til økonomisk ruin». Andre likheter er at de viser til problemer i andre land, og påstår at nordmenn ikke ønsker innvandring.

I *Avisforum* er fokuset på kulturforskjeller og multikultur større. Brukerne mener at multikultur ikke fungerer i praksis: «Problemene i Vest-europa skjer på grunn av kultur-kollisjon (...) Summen av dette, som vi ser i andre land, er splittelse og segresjon, hvor en part blir stadig mindre og en part større. Til slutt vil den ene sluke den andre». Gjennomgående er det svært mange innvandringskritiske som trekker frem den høye arbeidsledigheten i Europa. Utsagn som går igjen er: «Hvordan kan vi ha behov for flere innvandrere når arbeidsledigheten vokser i Europa, og de som kommer uansett bare er ute etter å snylte på godene vi har brukt årevis på å bygge opp?». Dessuten er innvandrere for «late, talentløse og ubrukelige» til å kunne dekke behovet for arbeidskraft. Somaliske innvandrere blir fremhevet som eksempel på en spesielt belastende gruppe. Noen mener også at regjeringen ikke uten videre har rett til å bruke penger fra oljefondet på innvandrere: «Etniske nordmenn må bli spurt om folkeformuen skal misbrukes på denne måten – Det er våre penger, ikke regjeringens!».

3.2.3 Fremmedfrykt og rasisme

Det er særegent for *Avisforum* at brukerne med jevne mellomrom trekker fremmedfrykt og rasisme inn i argumentasjonen. Dette forekommer både blant innvandringsvennlige og kritikere, men på ulike måter.

De innvandringsvennlige anklager flere ganger kritikerne for å være rasistiske og preget av fremmedfrykt: «Det er dét det munner ut i; 'De hører ikke hjemme her'. Det kaller jeg fremmedfrykt». Det blir påpekt at kritikk i seg selv ikke er rasisme, men at mye av kritikken åpenbart er rasistisk motivert. Det blir også hevdet at de som kritiserer innvandringen ofte virker fordomsfulle og generaliserende: «Det er ikke noe samlet 'dem'. De som kommer hit er ikke uniforme, de har forskjellige verdier, religioner, intensitet i religionen og forskjellige drømmer. Den irrasjonelle fremmedfrykten baserer seg på å generalisere enkelte negative trekk og straffe en grå masse for dette». Noen av aktørene blir oppgitt over nivået på debatten, og hvor langt mange går i kritikken av innvandringen: «Herregud, kan ett og samme kommentarfelt ha så mye dårlig kamuflert rasisme og fremmedfrykt? Dette blir for dumt. Håper vi en gang kan klare å begrense fremmedfrykten og hatet».

Blant innvandringskritikerne er det flere som mener det er et billig triks fra de innvandringsvennlige å avfeie kritikk som fremmedfrykt og rasisme. Andre erkjenner at det forekommer fremmedfrykt og rasisme blant nordmenn, men mener det er gode grunner til dette. Flere som avviser anklager om fremmedfrykt og rasisme, hevder at innvandrere i landet ikke er noe nytt og fremmed for oss. Det blir derfor feil å snakke om fremmedfrykt: «Norge har et multikulturelt samfunn, og andre lands kulturer er ikke fremmed for oss. Det handler ikke lenger om fremmedfrykt». Det er konkrete årsaker til at mange nordmenn er skeptiske til innvandringen: «Fengslene fylles av innvandrere som har voldtatt og ranet. Nå får det bli slutt på politikernes frekke retorikk med fremmedfrykt!».

Flere av brukerne er enige om at det er fremmedfrykt og rasisme eksisterer, men dette grunner i en rasjonell frykt. En av dem skriver: «Fremmedfrykt og rasisme kan nok være utbredt, men ikke uten grunn». En annen: «Det er erfaringene folk har med innvandrere som fører til dette». Det er politikernes ansvar å bli kvitt fremmedfrykt og rasisme i landet, men dette må gjøres ved å bli kvitt «årsakene», altså innvandrerne. Fred og ro kan bare opprettholdes dersom befolkningen er mest mulig homogen: «I en multireligiøs og multikulturell befolkning, vil alltid hat og rasisme være et problem. Det er slik vi mennesker er». Noen påstår at det ligger i menneskets natur å være rasistisk. Det er dermed et overtramp fra politikernes side å overse dette.

3.2.4 Politikk og politisk korrekthet

Politikk og ikke minst «politisk korrekthet» er tema som i likhet med i *Kristent forum* jevnlig dukker opp. En forskjell her er likevel at brukerne i *Avisforum* refererer til politikerne som styrer landet, altså de rødgrønne.

Argumentene har mange fellestrekk med *Kristent forum*. Det er flere utsagn som: «Norske politikere er uten baller, og redde for å stille krav til innvandrere i frykt for å bli kalt rasister. Dessuten utgjør ikke-vestlige innvandrere en stor del av venstresidens stemmekveg». Likevel er det flere påstander som skiller seg ut. Det hevdes at media er preget av politisk korrekthet, og lar være å publisere artikler som kan sette innvandrere i et negativt lys: «Vi har en presse, akademia og politikere som driver karakterdrap på alle som forteller sannheten. De jukser med statistikk og baserer seg på at ting vil 'gå seg til'». Skepsisen til innvandring vokser i takt med at innvandrerne blir flere, og partiene på venstresiden medvirker på denne måten til å fremme høyreekstremisme: «Hvorfor skal vi finne oss i at politikerne skaper grobunn for slike holdninger?». Dette gjelder ikke bare Norge, men hele Europa: «De som styrer landene i Europa er ikke i harmoni med folkemeningen. Dette opprører folket». Innvandringspolitikken er udemokratisk fordi politikerne ikke tar hensyn til hvorvidt «folk flest» ønsker innvandring eller ei: «Når skal politikerne begynne å lytte til hva folket ønsker?». Den norske regjeringen blir gjentatte ganger omtalt som kommunistisk og som en «politisk elite». Mange av aktørene påstår også at innvandringspolitikken bygger på løgn: «Politikerne har drept demokratiet ved å gjenta mantraet: 'Vi trenger innvandring, vi tjener på innvandring'. Dette er en uforskammet løgn».

Enkelte hevder at den politiske korrektheten har skapt en innvandringspolitikk som fører til folkemord på «hvite». Innvandring og assimilering av mennesker med en annen etnisk opprinnelse resulterer i at «den hvite rasen» blir vannet ut og etter hvert forsvinner. Dette oppfattes som en form for folkemord som forræderske politikere er ansvarlige for: «Kulturmarxistene har vært enige om å åpne grensene for masseinvasjon av fremmede raser og kulturer. Dette er et forræderi mot vår rett til eksistens». Når de møter kritikk responderer de ofte med å anklage kritikerne for å mene at folkemord er greit: «Så du mener at fordi boligprisene er så høye at vi ikke har råd til å få barn før i 30-årene, og dermed får for få, så fortjener vi å utryddes som folkeslag? Du ER virkelig syk». Innvandringspolitikken bygger på et misforstått syn på medmenneskelighet som tar hensyn til alle andre folkeslag enn vårt eget: «Tar du livet av et menneske er du morder, men dreper du et land er du medmenneskelig og snill. Ja, dere tåper er de gode, mens vi som vil ta vare på vårt folk og vår

kultur er de onde». For å forhindre at hvite dør ut, må vi sørge for å være klar majoritet i «eget territorium».

Mange av de innvandringsvennlige legger vekt på at Norge er et demokratisk land hvor vi selv stemmer frem partiene vi ønsker skal lede landet. Det blir derfor feil å hevde at folket ikke er enige i innvandringspolitikken. Enkelte reagerer også på at politikere blir anklaget for å snu ryggen til folket. Dette kan ofte gi sarkastiske svar:

Innvandringsvennlig: «Denne landsforræderretorikken er stygg. Kan vi ikke holde debatten saklig?»

Innvandringskritisk: «For all del, ikke kall en spade for en spade! Kall den helst noe annet. Helst en desiliter jordbærsyltetøy».

I tillegg påpeker de innvandringsvennlige at en politikk justert etter folkemeningen er populisme: «Hvis politikerne skulle skifte standpunkt basert på de jevnlig meningsmålingene, ville det ikke blitt noen form for stabilitet». De mener også at innvandringsproblemene blir overdrevet: «Problemer med innvandring hauses opp, og kommer ut av dimensjoner, og det er en liten gruppe som roper høyt». I forhold til folkemord hevder de at dette blir et meningsløst uttrykk sammenlignet med hva andre folkeslag har vært utsatt for: «Afrikanere og indianere har blitt masseslaktet, og dere snakker om folkemord på hvite?». Dersom etnisk norske kan stå i fare for å forsvinne, er det fordi vi får for få barn.

3.2.5 Islam

I likhet med i *Kristent forum* er det ofte muslimsk innvandring som står i fokus i *Avisforum*. De innvandringskritiske dominerer. Vi ser også store fellestrekk i argumentene, det gjelder ikke minst synet på hvordan islam representerer en fare for samfunnet som setter oss tilbake i utviklingen.

I *Avisforum* finner vi også påstander om at muslimer i møte med vestlig kultur «(...) synes veldig synd på seg selv og mener at de blir diskriminert». Det er vanlig at muslimer oppfører seg rasistisk og trakasserende overfor nordmenn og andre europeere. Islam blir i tillegg omtalt som en farlig ideologi og religion som er uforenlig med demokrati. Politiske ekstremister er også vanligere blant muslimer enn andre grupper. Muslimer (spesielt somaliere) som kommer til Norge, mottar penger fra den norske staten som de sender til islamistiske organisasjoner i hjemlandet. Deretter drar de tilbake og kjemper på islamistenes side for å spre ekstrem islam. Enkelte hevder at islam er i ferd

med å okkupere Europa. I Norge vil dette få flere konsekvenser: «Norge som vi kjenner det vil være borte om få år. Etnisk norske vil bli utryddet, og landet vil skifte navn».

I motsetning til i *Kristent forum* finner vi her positive omtaler av muslimer. Ifølge de innvandringsvennlige er de fleste muslimer moderate, og interessert i å ta del i demokratiet. De har ofte et strengere syn på moral enn vi har i Vesten og «(...) mange muslimer lever i demokratiske land og er demokratiske». Brukerne påpeker at innvandringskritiske som generaliserer muslimer som kriminelle og snyltere ikke kan ha mye kjennskap til dem annet enn det de leser i avisene. De fleste muslimer kommer til landet for å få et bedre liv og bedre utdanning. De mener også at nordmenn skal behandle andre ut fra «(...) prinsipper om toleranse, frihet og nestekjærlighet. Et prinsipp er et prinsipp».

De innvandringsvennlige deltagerne anklager de kritiske for å skape konspirasjonsteorier som går ut på at islam har som mål å underlegge seg den vestlige verden: «Det eksisterer ingen konspirasjon for å overta verden». Ideen om at muslimer vil overta Europa blir blant annet omtalt som «Breivikgalskap». Flere trekker linjer til Anders Behring Breiviks ideologi.

3.2.6 Tiltak for bedre innvandringspolitikk

På samme måte som i *Kristent forum* kommer brukerne med forslag til forbedring både av integrering og innvandringspolitikken. Også her er kritikerne de mest aktive.

Flere av de innvandringsvennlige mener at integreringen må bli bedre, og tror vi kan oppnå dette ved å følge opp den enkelte innvandrer og gi dem et godt grunnlag for å bli en del av norsk samfunn og kultur. Norske verdier blir også vektlagt, på samme måte som hvordan disse kan overføres til de som kommer til landet.

Blant de kritiske brukerne i *Avisforum* er det flere som, i likhet med i *Kristent forum*, hevder at vi må stoppe all innvandring, sende mange tilbake, og i tillegg «(...) satse stort på integrering for de som får bli». Det er likevel forskjeller i de konkrete forslagene. For muslimske innvandrere blir det foreslått at de skal ta et obligatorisk kurs i «av-islamisering» som en del av integreringsprosessen. Aktørene mener også at vi bør slutte å ta imot asylsøkere: «Vi må stenge grensene, avvikle asylordningen (den blir uansett bare misbrukt av folk som kaster id-papirer og betaler menneskesmuglere), kaste ut ulovlige innvandrere og melde oss ut av Schengen». For å dekke behovet for arbeidskraft hevder noen at Norge må stramme inn på velferdsordningene, la nordmenn

jobbe lenger, og avskaffe alderspensjon. Norge kan godt bistå med hjelp til mennesker som trenger det, men det vil være nyttigere å hjelpe dem hvor de er: «For summen vi bruker på å livnære noen i Norge, kunne vi hjulpet flere familier i u-land». Noen av dem som bekymrer seg for den muslimske innvandringen til Europa, mener vi må yte motstand mot innvandringen: «Er det okkupasjon, er det lov å svare med samme mynt». Muslimske innvandring kan sammenlignes med utbredelsen av nazismen på 40-tallet, og vi må håndtere islam på samme måte: «Da nazistene okkuperte Europa ble de slått tilbake med makt».

3.2.7 Kilder

Generelt er det oppgitt få kilder i debattene. I den grad det forekommer er kildebruken også her hovedsakelig knyttet til innvandringskritikerne. De refererer spesielt til avisartikler fra nettsidene til *VG*, *Dagbladet* og *Aftenposten*. Andre referanser er YouTube-videoer, SSB og nettsidene document.no og Gates of Vienna. I tillegg forekommer det at nettsidene til TV2 blir brukt.

3.3 Nasjonalistisk forum

Nasjonalistisk forum omtaler seg selv som et germansk forum med over 40 000 medlemmer fra land i den vestlige verden. På hovedsiden står dets originale navn som overskrift, mens bakgrunnen er utstyrt med vikingmotiv. Både navnet og bildet gir assosiasjoner til det norrøne. For å kunne delta i debattene må brukere registrere seg med navn, e-postadresse og hjemland. Det er likevel ingen av aktørene som oppgir navn på sin profil, men benytter seg av brukernavn. Mange av brukernavnene virker gjennomtenkte ved at de ofte tar utgangspunkt i enten navn med norrøn eller germansk klang, eller som kan knyttes til nasjonalsosialismen. Dette gjelder også profilbildene. Flere av aktørene oppgir også alder, kjønn, og religiøse og politiske ståsted på profilen sin. Det er åpenbart at et stort flertall er menn i 20- og 30-årene. Religiøse overbevisninger står også ofte i sammenheng med germansk eller norrøn religion, som for eksempel «odinisme». Vanlige politiske ståsteder er nasjonalisme og nasjonalsosialisme. I tillegg er det flere som oppgir «blut und boden» som politisk overbevisning. Enkelte av aktørene har jeg også funnet i andre fora av lignende karakter, noe som tyder på at det ikke er uvanlig at de benytter samme brukernavn flere steder. Selv om brukerne identifiserer seg med nasjonalisme og nasjonalsosialisme, er det flere av dem som gir uttrykk for at de ikke sympatiserer med ny-nazismen. Dette kommer ikke tydelig til uttrykk i debattene jeg har valgt, men drøftes i egne diskusjonstråder i forumet. Noe som er spesielt ved dette forumet er at det høsten 2012 plutselig forsvant fra internett. Det ble etterlyst i andre, lignende fora, og ingenting tyder på at brukerne ble informert om at forumet ville bli nedlagt. En av administratorene har i et

annet forum forklart at *Nasjonalistisk forum* mottok en klage på ikke å ha respektert retningslinjer i henhold til TOS/AUP (Terms of service/Acceptable use policy)⁶. Forumet skal etter planen igjen tas i bruk, men tidspunkt for dette er ikke satt.

Fra *Nasjonalistisk forum* har jeg valgt tre debatter som består av til sammen 153 kommentarer, fordelt på 16 brukere. Samtlige er negative til innvandring. Den mest aktive av deltagerne har skrevet 59 av kommentarene, og er svært dominerende, spesielt i den lengste av debattene. Vedkommende har et profilbilde som viser til en amerikansk nettside som har som mål å motvirke «folkemord på hvite». 8 av aktørene har kun bidratt med 1-3 kommentarer. Selv om det er få som deltar aktivt, er det mange som leser debattene. Den lengste har blitt lest ca. 1500 ganger. Debattene starter ved at én av brukerne legger ut en tekst eller et spørsmål om et selvvalgt emne. Andre kommer så til med egne kommentarer. Siden de har til felles at alle er negative til innvandring, blir ikke diskusjonene basert på for- og motargumentasjon. De er likevel uenige på enkelte punkter. Deltagerne holder vanligvis en høflig og respektfull tone overfor hverandre, og det forekommer sjeldent personangrep eller usaklig kritikk av andre aktører. De anvender ofte lange sitater hentet fra blant annet avisartikler, og legger ved lenker til andre internettsider. Jeg har ikke registrert noen moderator som fjerner upassende innlegg, og det finnes heller ingen retningslinjer for hvordan debattene bør foregå.

Også her har jeg delt debattene i kategorier basert på tema som opptrer hyppig. Disse kategoriene er:

- Innvandring og integrering
- Politiske partier
- Raser og biologi
- «Anti-hvite» og folkemord
- Debatteknikk

Kategoriene skiller seg altså noe fra de i *Kristent forum* og *Avisforum*, men det er også likheter.

6 <http://adsvert.com/terms.php> «However, in accordance with our TOS (Terms of Service), we may remove any materials that, in our sole discretion, may be illegal, may subject us to liability, or which may violate this AUP. AdsVert may cooperate with legal authorities and/or third parties in the investigation of any suspected or alleged crime or civil wrong doing. Your violation of this AUP may result in the suspension or immediate termination of either your AdsVert account or other actions as detailed below without notice, based upon the nature of the violation.»

3.3.1 Innvandring og integrering

Innvandring og integrering generelt er også her et emne for diskusjon. Som nevnt er alle aktørene mot innvandring, og benytter mange av de samme argumentene som vi finner i de andre to foraene. Dette gjelder påstander om at innvandrere er kriminelle, ødelegger det norske fellesskapet, er en økonomisk belastning, trakasserer nordmenn og ikke ønsker å integreres. Det hevdes at innvandrere tar med seg så mye negativt til det norske samfunnet at «(...) vi må kunne dra alle under en kam» og se mønstre i oppførsel og handlinger blant innvandrere for å «bli kvitt problemet». Særegent for *Nasjonalistisk forum* er det at samtlige ønsker sterk nedtrapping eller full stopp i innvandringen, men er uenige om hva som skal gjøres med de som allerede er her. Noen mener at full assimilering er det beste alternativet, mens andre vil sende flest mulig ut av landet igjen, eventuelt mot økonomisk kompensasjon. De som er for assimilering ser det som nødvendig å ty til tvangsmidler for å «(...) knuse disse gruppens kulturelle identitet».

En av aktørene, som hevder å ha et familiemedlem som jobber i NAV, skriver at én tredjedel av statsbudsjettet går med på å dekke NAVs utgifter. Flere blir opprørt over dette, og de antar at det meste av pengene går til «(...) ikke-vestlige innvandrere som får utgiftene sine dekket av norske skattepenger», mens «(...) fattige nordmenn kun møter høyere strømregninger og veiavgifter i det kulturradikale Norge». Det blir også påpekt at pengene i statskassen tilhører nordmenn, og «(...) kommende generasjoner vil forbanne oss» for å ha brukt dem opp. I likhet med i *Avisforum* er det likevel enkelte som mener at Norge godt kan støtte og hjelpe u-land, men at det er mer effektivt å hjelpe dem i egne land.

3.3.2 Politiske partier

Det er spesielt for *Nasjonalistisk forum* at politiske partier er et eget emne for diskusjon. Det er uenighet blant aktørene om hvilket politisk parti som er best egnet til å ivareta norske interesser. De fleste er enige om at Fremskrittspartiet har den beste innvandringspolitikken, men det er likevel ikke alle som er villige til å stemme Frp for å «få bukt med» innvandringen. De som vegrer seg ser dette som et parti som sanker stemmer fra velgere som vil fremme privatisering. Dette vil føre til «sosial dumping» og svekkelse av norsk økonomi. Innvandring er et viktig tema, men det er ikke det *eneste* viktige temaet innen norsk politikk. En av aktørene mener at det beste alternativet hadde vært et parti som førte «(...) Demokratenes innvandringspolitikk, Arbeiderpartiet og Senterpartiets generelle politikk, Venstres miljøpolitikk og Fremskrittpartiets kriminalpolitikk».

Deltagerne som mener at Frp foreløpig er det beste alternativet, hevder at innvandringen er det mest

sentrale politiske spørsmålet per i dag. Frp kan medvirke til å gjøre det «(...) stuerent å diskutere innvandring og nasjonalstaten». Ingen av politikerne i partier som Arbeiderpartiet har «(...) innsett hvor Norge er på vei, og tør si det høyt». I tillegg hevdes det at feilslått økonomisk politikk kan reverseres; det kan ikke feilslått innvandringspolitikk. Selv om de regner Fremskrittspartiet for å være det beste alternativet, er det likevel ikke et godt alternativ. Derfor blir det foreslått at brukere av forumet burde samles og diskutere oppstart av et eget parti: «Jeg registrerer at de fleste brukerne av dette forumet er intelligente, unge menn og det ville være en skam om vi ikke utnyttet det til Norges fordel. Om ikke folk som oss tar opp kampen for nordmenn, kommer ingen til å gjøre det». For å kunne ha et parti som «(...) bygger på et så uglesett konsept som nasjonalisme er idag», må de tenke nytt og spille på kjærlighet og trygghet.

3.3.3 Raser og biologi

I likhet med i *Kristent forum* diskuteres raser og biologiske ulikheter. I *Nasjonalistisk forum* rettes fokus ikke mot IQ, men mot det «norske arvematerialet» og betydningen av raser i utformingen av kulturer. Enkelte hevder at full assimilering er viktig, og de har derfor ikke problem med at nordmenn får *litt* mørkere hudfarge. Det viktigste er at innvandrerne «(...) føler, tenker og oppfører seg norsk». Det er bare «rasenasjonalister» som har problem med assimilering av mennesker med andre etniske opprinnelser. De innser at tvungen repatriering utelukkende på grunnlag av hudfarge aldri vil bli aktuelt. Det viktigste er derfor å redde det norske fellesskapet. Deltagerne hevder at det gir lite mening å snakke om «biologisk renhet» siden vi ikke har noen forestilling om *når* det norske arvematerialet har vært «rent». Det er derfor ikke ødeleggende for det biologiske arvematerialet om «(...) vi absorberer et begrenset antall innvandrere». Antallet kan likevel ikke være for stort; nordmenn vil ikke lenger være nordmenn «(...) den dagen alle ser ut som afrikanere».

Andre skriver at de ikke er interessert i at innvandrere som allerede er fastboende i landet skal bli assimilert. De ønsker ikke at det etniske norske arvematerialet skal «vannes ut»: «Jeg elsker folket mitt, dets personligheter, egenskaper og særegenheter, og ønsker ikke å se det bli verken utryddet eller utvannet». Norge skal bevares norsk, og det er det norske folket som utgjør «Norges sjel». Vi må dyrke de egenskapene som gjør oss «(...) friske, lykkelige og velfungerende». Blanding med «andre raser» vil føre til at samholdet brytes opp; ytre forskjeller svekker den mellommenneskelige tilliten. Brukerne frykter at den evolusjonsmessige utviklingen kan settes flere tusen år tilbake. «Vårt blod er det mest verdifulle vi har. Det fortjener ikke å bli tuklet med».

Flere av debattantene ser kultur i sammenheng med rase. Andre forestillinger blir omtalt som «(...)

tull og tøys fra blant annet sosiologer». Mennesker av andre raser kan derfor ikke bli norske: «Det er et fantasiprodukt å tro at genetisk fremmede mennesker kan bli norske. Kultur er et produkt av blodet». Det er folket som skaper kulturen; ikke kulturen som skaper folket. Samspeilet mellom «blod og miljø» er derfor nært. Assimilering av mennesker fra fremmede kulturer vil føre til at den norske kulturen går til grunne; kulturforskjellene skaper konflikt, splittelse, i verste fall også borgerkrig. En av aktørene viser til arbeider av den sveitsiske psykiateren og filosofen Carl Jung. Jung hevder ifølge vedkommende at flerkulturelle samfunn ikke kan være samfunn i ordets egentlige betydning. Når de ikke har en samlet folkevilje, må de holdes sammen ved tvang. «Naturlige samfunn» bygger på slektskap, felles kultur og historie. Flere er enige om at flerkulturelle samfunn vil være ødeleggende for alle gruppene i samfunnet. Resultatet blir et «(...) åndelig og kulturelt dødt kontrollsamfunn». Mange understreker at alle etniske og kulturelle grupper skal få leve i tråd med sine tradisjoner, så lenge de gjør det i sitt eget hjemland.

3.3.4 «Antihvite» og folkemord

I *Avisforum* så vi påstanden om hvordan innvandring fører til folkemord på hvite. I *Nasjonalistisk forum* er dette en større diskusjon. Brukeren som har skrevet flest kommentarer, gjengir blant annet teoriene til en amerikansk høyreekstremist og tidligere politisk rådgiver ved navn Robert Whitaker. Whitakers teorier omhandler såkalte «antihvite» og folkemord på hvite. Mennesker som selv definerer seg som «antirasister» og er for innvandring, kan kalles «antihvite» fordi de er for innvandring og assimilasjon i «hvite land». Dette fører til at hvite ikke bare står i fare for å bli minoritet i egne land, men også for å bli utvannet og forsvinne. Brukeren påpeker at innvandringsvennlige ikke er «antirasister», men «antihvite» fordi de er rasistiske mot den «hvite rasen». Mantraet «De er ikke mot rasisme, de er mot hvite. Antirasist er kodeord for antihvit» brukes for å illustrere dette. Mantraet blir gjentatt mange ganger, og flere henger seg på. Det blir hevdet at gjentagelse etter hvert vil få beskjeden til å synke inn hos «folk flest».

Andre brukere kritiserer derimot denne ideen for at den kommer fra USA. Svart/hvit-inndelingen ikke er tilstrekkelig i Europa, fordi europeere identifiserer seg med sine nasjonalstater heller enn «hvite», og hvite europeere finnes i mange varianter: «'Hvit' er ingen sannhet i Europa. Vi er tyskere, nordmenn, nederlendere osv.». Det blir foreslått at det bør dannes et eget mantra som er tilpasset Norden eller Europa. Et spørsmål de mener kan egne seg til dette formålet er: «Hvis flerkultur er bra, hvorfor flytter nordmenn fra den?».

Den mest aktive aktøren legger vekt på at det å la den «hvite rasen» bli utryddet som følge av

innvandring, er det samme som å begå folkemord på hvite. For å underbygge dette viser han til folkemordkonvensjonen hvor det heter at folkemord ikke nødvendigvis vil si utryddelse av en gruppe i form av massedrap. Det kan også være handlinger som ødelegger essensielle livsvilkår for et folk. Vedkommende legger ut YouTube-videoer som illustrerer tilstrømningen av «svarte» til hvite land, og demonstrerer hvordan innvandring vil føre til at hvite blir i mindretall for så å forsvinne helt. Dette er, ifølge videoen, et pågående folkemord på hvite, som blir forsvart av de «antihvite». Argumentet bak denne påstanden er at dersom hvite land skal være åpne for ikke-hvite innvandrere vil hvite ikke har rett til egne samfunn. Det er enighet om at det ikke er kriminelt å være for innvandring, men at «(...) det er kriminelt å bruke innvandring som metode for å ødelegge en folkegruppe».

Ifølge brukerne er folkemord i alle former kriminelt, og de mener at dette løfter innvandringsdebatten til «(...) et spørsmål om prinsipper og lov og rett». De kan derfor «vinne på moral», fordi «(...) man kan ikke rettferdiggjøre folkemord». Deltagerne mener likevel ikke at noen kulturer eller raser er bedre enn andre, men fremhever hvordan de bør holdes separat for å overleve. Videre vises det til samer og andre urfolks rettigheter, og hvordan det tilrettelegges for at de skal overleve som folkegruppe med egen kultur. I denne sammenheng blir det stilt spørsmål ved hvorfor disse rettighetene regnes som «gode» når det gjelder urfolk, men blir «onde» hvis man snakker om hvites rettigheter.

3.3.5 Debatteknikk

Et spesielt trekk ved *Nasjonalistisk forum* er at deltagerne drøfter hvordan de bør diskutere for å fremme sitt ståsted. Debattanten som er mest engasjert i argumentasjonen om «antihvite» og folkemord, mener det er mulig å vinne over de «antihvite» i debatter ved å følge enkle regler og å gjøre bruk av mantraet. Vedkommende hevder at det ikke gjør dem til rasister at de ønsker å beskytte den «hvite rasen»; de «antihvite» er derimot rasister fordi de diskriminerer hvite ved å godta at de blir vannet ut gjennom innvandring. I tillegg legger flere av brukerne ut eksempler på debatter hentet fra andre nettfora, for å vise hvordan denne argumentasjonen kan anvendes i praksis.

Det er likevel noen som mener at denne taktikken blir for enkel, og påpeker hvordan det i praksis er umulig å følge en fastlagt mal. Det er spesielt én av aktørene som tar til motmæle. Vedkommende hevder at en debatt må bygges på førstehåndserfaringer, statistikk og retorikk. Folk som trenger en «guide» for å kunne argumentere bør holde seg unna debatter, da de fort kan komme til å gjøre det enda vanskeligere for nasjonalister å bli tatt alvorlig. Argumenter om «(...) trygghet, kultur og

fremtid for barna», ødeleggelse av velferdsstaten, kulturforskjeller og «demografisk utvikling» bør være sentrale i debatten. Det har liten hensikt å rope høyt om «antihvite» og folkemord: «Du kan ikke hjelpe en kjeltring ved å kalle ham en kjeltring. Du kan hjelpe ham ved å få ham til å innse at han er på feil vei, innse konsekvensene av valgene sine, og vise ham hva han må gjøre for å komme på rett kurs». Brukeren er opptatt av at nasjonalister er avhengige av å få flere på laget hvis de skal komme noen vei i saken sin, og skriver at å ha en «A-B-C-D-debatt» og kalle hverandre ting ikke vil føre dem langt. Det er viktig å understreke at det «(...) ikke er noe galt i nasjonal-sosialisme», og nasjonalister har ingenting å skamme seg over. Nasjonalister blir neglisjert i den offentlige debatten fordi de «bruker for mye tid på disse foraene». De bør heller stå frem med navn og bilde: «Jeg ønsker bare fred og ro for nordmenn. Ta til gatene, og spre budskapet til folk dere kjenner!:)». Aktøren vil altså flytte debatten fra nettfora til det offentlige, noe mange er enige i.

3.3.6 Kilder

Det forekommer en viss kildebruk i forumet. Det blir henvist til avisartikler, utsagn fra politikere, YouTube-videoer og nettsteder. Det er likevel den mest aktive brukeren som anvender flest kildehenvisninger. Når aktørene diskuterer negative sider ved innvandring, henviser de til flere avisartikler fra *Dagbladet* og *Der Spiegel*. I tillegg kan henvisninger til Folkemordkonvensjonen og ILO-konvensjonen oppfattes som kilder.

3.4 Sammenligning av foraene

Til tross for forskjeller i verdigrunnlag mellom foraene er det store likheter. Samtlige fora er dominert av innvandringskritiske aktører som legger vekt på mange av de samme argumentene. Felles for de innvandringsvennlige brukerne i *Kristent forum* og *Avisforum* er at de er i mindretall, og argumentasjonen deres er ofte svak.

Kategorien «innvandring og integrering» blir diskutert i alle tre fora, ofte knyttet til samme problematikk. Blant annet fremheves påstander om kriminalitet, økonomisk belastning for staten og trakassering av nordmenn. Blant de positive brukerne finner vi hovedsakelig argumentet om at Norge trenger innvandring for økt arbeidskraft og utvikling. Integreringen hevdes derimot å være for dårlig. Blant de innvandringskritiske i *Kristent forum* og *Nasjonalistisk forum* er argumentasjonen knyttet til raser og biologi, men vinklingen er forskjellig. I førstnevnte forum argumenteres det med at forskning underbygger IQ-forskjeller mellom raser. Aktørene her hevder også at raseforskjeller gir mennesker ulike forutsetninger for utvikling. I *Nasjonalistisk forum* er brukerne opptatt av å bevare det norske; både genmateriale så vel som kultur. Her oppstår intern

uenighet om i hvilken grad vi kan tillate at det norske «blodet blir utvannet».

I alle foraene diskuterer brukerne politikk og/eller politisk korrekthet. I *Kristent forum* og *Avisforum* hevder mange av de kritiske at politisk korrekthet hemmer innvandringsdebatten. I *Nasjonalistisk forum* er deltagerne mindre opptatt av politisk korrekthet, men diskuterer hvilke partier de mener er best egnet til å styre landet. De gir uttrykk for et ønske om at det skal bli «stuerent» å diskutere innvandring, slik at debattantene ikke blir forvist til nettet. I likhet med de andre foraene mener de at partiene som sitter i regjering ikke egner seg til å styre innvandringen.

I *Kristent forum* og *Avisforum* blir problemer ved innvandring knyttet til islam. Hovedargumentene er at muslimsk kultur vil føre til mer vold, mistillit og hat. I begge fora blir de kritiske ytringene motsagt av de innvandringsvennlige motdebattantene. I *Kristent forum* og *Avisforum* blir det også lagt frem konkrete tiltak for hva som kan gjøres for å bedre innvandringspolitikken. Flere taler for å stanse innvandringen, sende mange tilbake, og satse stort på integrering av de som får bli. I *Avisforum* hevder de mest radikale at vi om nødvendig må ty til voldelig motstand mot islam for å beskytte våre verdier og kultur.

De innvandringskritikerne dominerer i antall, og i samtlige fora anvender de kritiske brukerne utdypende argumentasjon med mange konkrete eksempler. Disse likhetene er spennende, fordi de viser hvilke argumenter som synes å være allmenne blant innvandringskritikere. Dette er åpenbart argumenter som gjentas fordi de har gjennomslagskraft og er lette for kritikere å enes om. På grunnlag av dette blir også bildet av innvandring som noe negativt den dominerende *representasjonen* i alle fora. De alternative representasjonene, der innvandring presenteres som noe positivt, blir ofte mindre overbevisende fremstilt. Selv om det forekommer flere tilfeller av god og saklig argumentasjon, kan svært mange av argumentene fra de innvandringsvennlige sammenfattes i: «Nei, dere tar feil. Det er ikke slik». Mye av innvandringskritikken blir derfor stående uimotsagt og blir en «sannhet» i foraene. *Nasjonalistisk forum* skiller seg ut ved at den dominerende representasjonen også er den eneste representasjonen av innvandring.

3.4.1 Forskjeller mellom foraene

Jeg har over vist til de viktigste likhetene mellom foraene. Det er likevel flere forskjeller som gjelder både innhold og verdigrunnlag, samt tonen i dialogen mellom brukerne, og hvor mange opplysninger de gir om seg selv.

Nasjonalistisk forum skiller seg fra de to andre ved at det her blir lagt vekt på påstander om «antihvite» og folkemord. I tillegg oppstår det en egen diskusjon om debatteknikk. Grunnen til dette er sannsynligvis at aktørene har et felles grunnleggende syn på innvandring. Uenigheten dreier seg om metodene som best egner seg for å overbevise motstandere. Andre forskjeller mellom foraene er at *Avisforum* utmerker seg ved den høye forekomsten av intetsigende, usaklige og krenkende kommentarer. Dialogen er også mer aggressiv. Det er i dette forumet at forekomsten av «hatefulle» ytringer også er høyest. Dette kan til dels skyldes at forumet har langt flere deltagere enn de andre. De har sannsynligvis derfor mindre kjennskap til og respekt for hverandre og forumet blir dermed mindre forpliktende og mer spontant.

Et uventet trekk ved *Kristent forum* er diskusjonen om IQ-forskjeller mellom raser. Vi finner her flere talspersoner for at Norge og Europa ikke skal ta imot innvandrere fra 3. verden fordi disse har for lav IQ til å fungere i vestlige samfunn. Et spesielt trekk ved IQ-diskusjonen er at brukerne opererer med IQ-begrepet som en fast størrelse som er medfødt og uavhengig av utdanning og utvikling. På denne måten gir de inntrykk av at IQ-forskjeller er uforanderlig; mennesker i den 3. verden vil alltid ha lavere intelligens enn «oss». Dette er ideer som inngår i såkalt «klassisk» høyreekstremisme.

For å forstå forskjellene mellom foraene er det ikke tilstrekkelig å kun se på hvilket verdigrunnlag de bygger på; det er også nødvendig å vurdere modereringen i foraene. Som tidligere nevnt er det både i *Kristent forum* og *Avisforum* en moderator som har til oppgave å fjerne upassende kommentarer. At moderatorene i diskusjonsfora har oppsyn med at deltagerne forholder seg til gitte retningslinjer, kan også medvirke til å heve kvaliteten på diskusjonene. I *Kristent forum* er det langt strengere retningslinjer for hva som blir godtatt enn i *Avisforum*. Dette kan være en av årsakene til at debattene virker mer seriøse. Her er det flere kommentarer som fremmer høyreradikale og direkte rasistiske ideer, men disse blir lagt frem på en argumenterende og tilsynelatende saklig måte. Om kommentarene hadde vært formulert på tilsvarende måte som i *Avisforum*, ville de sannsynligvis fort ha blitt fjernet. Modereringen i forumet kan på den måten medvirke til å gjøre innvandringskritikken mer overbevisende. I *Avisforum* virker modereringen mer tilfeldig; noen usaklige og krenkende kommentarer blir fjernet, de fleste blir stående. At modereringen er mindre streng gjør at kommentarene blir mer direkte. Det er derfor lettere å kjenne igjen høyreradikale og rasistiske ytringer enn i *Kristent forum*. *Nasjonalistisk forum* skiller seg på dette punktet fra de andre ved at det her ikke er noen moderator. Det finnes dermed ingen begrensninger for hva brukerne kan skrive. Det virker som de fleste ønsker å bli tatt seriøst, og uttrykker seg i henhold til

dette, men det må påpekes at flere kommentarer her sannsynligvis hadde blitt moderert bort både fra *Kristent forum* og *Avisforum*.

Vi har til nå sett på argumenter og kilder, samt likheter og forskjeller i foraene. Videre i oppgaven vil jeg gå dypere inn i innholdet og analysere hvordan aktørene strukturerer språket og bygger opp argumentasjonen for å fremme sine holdninger.

Kapittel 4: Analyse av foraene

Jeg har i kapittel 3 beskrevet hvilke argumenter som forekommer hyppigst i diskusjonene. Det er ved hjelp av disse argumentene at diskursene blir tydelige. Jeg vil i analysen først undersøke hvordan ordbruken i foraene skaper diskursene i debatten. Deretter kommer jeg til å undersøke hvordan bruk av retorikk kommer frem i diskusjonene. Videre går jeg inn på hvordan aktørene benytter kilder for argumentasjonen og forholder seg intertekstuel til disse. Jeg vil også påpeke oss-dem-dikotomier som er tydelige i debattene. Til slutt vil jeg si noe om mulige årsaker til fordelingen av innvandringsvennlige og kritikere i foraene, samt hvilke arenaer som er dominert av innvandringsvennlige.

4.1 Diskurser og maktreasjoner

Som beskrevet i kapittel 2, er diskurser måter å strukturere språket på. Samfunnsforsker Jill Loga hevder at diskurser kan ha makt ved at de definerer sine samtalepartnere. Hun trekker frem Foucaults definisjon av diskurser som «practices that systematically forms the object of which they speak» (Foucault 1972:49, referert i Loga 2003:63). Dette aspektet ved diskurser vil også bli vektlagt i denne analysen. Et viktig punkt vil være å avdekke hvordan diskursene ved å definere meningsmotstanderne skaper maktposisjoner. Loga skriver at maktposisjonene kan dannes uten at diskursens talere er klar over dette. Likevel *kan* makten være tilsiktet dersom «(...) en person bevisst går inn i, og gjør bruk av, en diskurs som en planlagt maktstrategi. Men om makten ikke nødvendigvis er tilsiktet, kan den oppleves uten at man klarer å identifisere den» (2003:64). Som tidligere nevnt kan «innvandringsdiskurs» betraktes som det overordnede emnet, eller diskursordenen, som er satt sammen av ulike diskurser. Ved å undersøke repeterende ord og hvordan de blir brukt, vil jeg avdekke hvilke hoveddiskurser som finnes i innvandringsdebatten. Jeg vil på denne måten også vise hvordan diskursene skaper rammer for utformingen av retorikken.

I alle foraene er bruken av normative ord påfallende. Blant de innvandringsvennlige legges det i omtalen av innvandringen hovedsakelig vekt på «gode» ord som «inkludering», «varme» og «mangfold». De benytter i tillegg bestemte ord i omtalen av innvandringskritikerne, som for eksempel «fremmedfrykt». Kritikerne benytter på sin side også sterke og svært ladede ord, men disse har ofte negativ klang. For eksempel omtales innvandringen som «okkupasjon» og motstanden mot innvandringen som en «kamp». Hos begge partene er repertoaret av synonymer stort. I tillegg finner vi bruk av antonymer når de sammenligner sine holdninger med

meningsmotstandernes. Et eksempel på slike fremstillinger er «sannhet» og «løgn».

4.1.1 Godhetsdiskursen

Når innvandringsvennlige forumsbrukere benytter «gode ord» i retorikken sin om innvandring, kan dette inngå i det Loga omtaler som «godhetsdiskursen». I artikkelen med samme navn gjør Loga en analyse av makten i diskursene i Verdikommisjonen, og kaller dette en diskurs om godhet. Loga omtaler diskurser som et «(...) nettverk av ord og utsagn, tema, referansepunkter, fakter, mimikk etc., som skaper et meningssystem» (2003:62). Hun skriver at godhetsdiskursens avgrensning er knyttet til begreper som omtanke, barmhjertighet, omsorg og solidaritet. «Godhetsdiskursen omhandler det å være 'et godt menneske', og kjennetegnes ved sin oppfordring om å 'bry seg'(...)» (ibid:65).

Loga hevder at appellen i diskursen har en sosial funksjon som oppfordrer til å styrke nære relasjoner. Godhetsdiskursen er derfor velmenende og idealistisk, og står i motsetning til selvopptatthet og likegyldighet (ibid:65). Når godhetsdiskursen tiltrekker seg engasjementet, er det ifølge Loga nettopp gjennom sin appell om å bry seg. Normen om å utvise omtanke gjør at samtykke blir det eneste alternativet dersom man ikke ønsker å bli definert inn i diskursens motsetninger, altså fremstå som selvopptatt og likegyldig (ibid:65-66). Dette skaper et diskursivt maktforhold: «Den som taler i diskursen, besitter altså en makt som er uangripelig for kritikk, fordi man som kritiker blir stilt i de ondes ståsted» (ibid:75). Hun mener at godhet er et overskuddsfenomen som sterke personer utviser overfor svake. Diskursen bygger derfor på en asymmetrisk maktrelasjon til fordel for «den barmhjertige» (ibid:74).

I *Avisforum* og *Kristent forum* kan godhetsdiskursen identifiseres flere ganger. Siden det er få innvandringsvennlige aktører er antallet ord som faller inn under godhetsdiskursen relativt lavt. Sett under ett og i forhold til antallet brukere er likevel forekomsten høy nok til at det er mulig å se et mønster. Argumentet om «å hjelpe» dukker opp jevnlig. Det gjør også ordene «nestekjærlighet», «trygghet», «varme», «beskyttelsesbehov», «solidaritet», «toleranse», «velsignelse», «tilhørighet» og «mangfold». Ordet «innvandringsvennlig» er i seg selv dessuten et begrep som ved å spille på vennlighet automatisk kobles til godhetsdiskursen. Innvandringsvennlige anklager i tillegg de kritiske for «rasisme» og «fremmedfrykt», samt for å komme med «konspirasjonsteorier», være «irrasjonelle» og preget av «fordommer». I *Kristent forum* forekommer det også indirekte antydninger om rasisme: «Dersom det finnes noen som er norske nok for deg, foreslår jeg at du fester på dem et lite hvitt merke slik at deres forhøyede verdi blir tydelig for oss andre».

I argumentasjonen blant de innvandringsvennlige i foraene finner vi kommentarer som «[d]et kalles solidaritet, noe det er for lite av i verden», og «[j]eg mener det er humant å slippe flyktninger inn i landet». Dette er eksempler på hvordan godhetsdiskursen anvendes i praksis. Ytringer av denne karakteren danner grunnlag for kritikk fra meningsmotstanderne. Dette skjer ved at de rakker ned på hvordan innvandringsvennlige spiller på godhet som retorikk. Ett eksempel er når en av brukerne i *Kristent forum* hevder at enkelte stiller seg positive til innvandring for å heve sitt eget selvbilde. Vedkommende mener at innvandringsvennlige fordømmer kritikere kun for å hevde sin egen godhet. Innvandringsvennlige blir også omtalt som «selverklærte godhetens apostler» som «forvansker den offentlige debatten». Dette er bare to eksempler av mange som viser hvordan kritikerne anklager de positive for å spille på godhet med den hensikt å fremstille dem som «onde». De har med andre ord «gjennomskuet» godhetsdiskursen, og bruker den aktivt *mot* innvandringsvennlige. På denne måten vender de samtidig om diskursens maktforhold.

Ifølge etnolog Georg Drakos kan makt oppnås gjennom praksiser som inngår i bestemte meningssammenhenger og formes i selvrefleksive tolkningsprosesser. Han skriver: «Att 'förändra subjektet' syftar på människors förmåga att omvandla den maktutövning de utsätts för och omskapa de maktrelationer som underordnar dem. Det är med andra ord inte förutsägbart vad en viss maktutövning som riktas mot en grupp människor leder till» (Drakos 1997:25). Forsøket på å få makt over innvandringskritikerne gjennom godhetsdiskursen slår dermed ofte tilbake på de innvandringsvennlige selv. Kritikerne hevder at innvandringsvennlige bevisst spiller på godhet enten for å kneble dem, eller for å dekke over problemer ved innvandring. De snur på denne måten om på posisjonene. Kritikerne blir *de gode* som ser problemene, og ønsker å håndtere dem og gjøre samfunnet bedre til fordel for alle, både nordmenn og innvandrere. De innvandringsvennlige blir derimot *de onde* som overser og fortier problemer og dermed medvirker til å ødelegge samfunnet.

4.1.2 Kampdiskursen

Ifølge Loga er deler av maktaspektet i godhetsdiskursen basert på dens egenskap av å være uten et oppopperende ståsted: «Blir man møtt av godhetsdiskursen, kan man ikke annet enn å smile bekræftende tilbake (Loga 2003:75). I innvandringsdebattene på nettet skaper derimot de innvandringskritiske faktisk en motdiskurs. På samme måte som Loga på grunnlag av «de gode ordene» og definisjonen av motparten som «de selvopptatte og likegyldige» danner «godhetsdiskursen», er det på grunnlag av kritikernes ordbruk og definisjoner mulig å se konturene av en oppopperende diskurs. Mens de innvandringsvennlige spiller på *godhet*, spiller kritikerne på

sannhet. De innvandringsvennlige *appellerer*; kritikerne *argumenterer*. Ved å bygge argumentasjonen på kilder danner de en diskurs som kan karakteriseres i termer av «ærlighet», «saklighet» og «nøkternhet». Tyngden i denne motdiskursen ligger i at den spiller på «å beskytte» Norge og det norske folk mot «farene» innvandring representerer. Ved at kritikerne samtidig fremstiller seg selv som de som er villige til å ta grep for å «verne om» landet, kan denne motdiskursen omtales som en «kampdiskurs».

Et interessant aspekt ved denne kampdiskursen er at den i likhet med godhetsdiskursen til dels handler om å «bry seg». Forskjellen ligger i at den fokuserer på å bry seg om «ofrene» for innvandringen; vi skal bry oss om de som har blitt utsatt for voldtekter, vold, ran og svindel av innvandrere. Vi skal bry oss om at samfunnet blir «segregert» og «konfliktfullt», og vi skal «kjempes» mot den negative utviklingen i samfunnet som innvandringen medfører. De som ikke er enige i dette, er «svikere» som ikke viser omtanke for eget land og eget folk. I likhet med i godhetsdiskursen er det altså i kampdiskursen lite ønskelig å bli definert inn i diskursens motsetninger. Dette medvirker til å skape et maktforhold overfor innvandringsvennlige. I kampdiskursen blir også «kjærligheten» til det norske land og samfunn vektlagt. Dette kommer tydelig frem i denne uttalelsen fra en bruker i *Nasjonalistisk forum*: «Vi må spille på kjærlighet og trygghet, ikke på hat og frykt».

I tillegg til «å verne» om landet er det i kampdiskursen et viktig mål å opplyse. Dette kommer blant annet til syne i rasedebatten i *Kristent forum*, hvor målet er å opplyse om «sannheten» knyttet til raseforskjeller, samt i debatten om politikk og politiske partier. I samtlige fora blir vi «opplyst» om at de regjerende politikerne i høy grad er feige og svikefulle. Her skiller *Nasjonalistisk forum* seg ut ved å ha en lengre diskusjon om hvilke partiers politikk som er best egnet for å bevare landet. I denne sammenheng trekker de også frem politikken som «veggen de kjemper mot», ved at de tar opp den saken politikerne ikke tør ta. I forhold til innvandringspolitikken påpekes det at ingen av de store partiene, selv ikke Frp, er egnet for å håndtere dette og «bekjempe» problemene. Det trekkes frem at det beste ville å være å skreddersy politikken ved å sette sammen elementer fra ulike partier, blant annet Demokratenes innvandringspolitikk. Det nevnes også at dannelse av et eget, nasjonalistisk parti er en mulighet. Formålet med et slikt parti ville være å «opplyse» folket og dermed vinne frem med en restriktiv innvandringspolitikk.

Ved å bruke kampdiskursen for å snu på rollene, ser vi også hvordan de innvandringskritiske fremstiller seg som landets «voktere og varslere». Blant farene som hyppigst blir trukket frem, er

hvordan innvandrere kan knyttes til voldtekter av norske jenter. Ordet «voldtekt» blir til sammen gjentatt hele 25 ganger. Også andre ord blir brukt av de innvandringskritiske for å «varsle» om hvor det bærer hen. I *Avisforum* og *Kristent forum* omtaler aktørene innvandringen som «masseinnvandring»(3 ganger) og «okkupasjon/invasjon»(6). Innvandringspolitikken er «galskap»(3) og «propaganda»(6), og politikerne «kulturmarxister»(4) eller en «kulturelite»(2) som farer med «løgn»(12). Norge er derfor ikke lenger demokratisk, men et «kommunistisk»(5) «meningsdiktatur»(1) hvor velgerne er «stemmekveg»(3). Politikerne er «feige»(3) og «uredelige»(3) når det kommer til innvandringsspørsmål, og situasjonen er «skammelig»(1), «katastrofal»(1) og en «skandale»(2). Innvandrere er en «trussel»(2) for samfunnet og skaper «problemer»(3). Dersom ingenting blir gjort vil vi tape «kampen»(1). Dette er «sannhet»(3).

Brukerne i *Nasjonalistisk forum* har en annen vinkling til innvandringsdebatten enn i de andre foraene, noe som gjenspeiles i ordbruken. De anvender riktignok ord som «galskap»(1), «sinnsykt»(2), «vanvittig»(1) og «tragisk»(1) om innvandringen, men de legger mer vekt på at vi må verne om det norske genmaterialet: Dersom vi ikke verner om vårt «blod»(3) vil det norske folk bli «utvannet»(3) og «utryddet»(2). Dette er «folkemord»(14). Norge har blitt et «kontrollsamfunn»(1) og «totalitært regime»(2) basert på «tvang»(3). Enkelte av ordene jeg her har nevnt blir kun gjentatt få ganger, men tilsvarende karakteristikk repeteres på ulike måter i foraene. Felles for dem alle er at de antyder hvordan de innvandringskritiske har sett farene som truer det norske samfunnet og norske folk. Overfor disse problemstillingene kommer også politikerne til kort; de er enten for feige til å handle, eller driver en kommunistisk politikk som overkjører folket. Dette understreker brukernes rolle som «de som sier det andre ikke tør si». Dette er noe de også etterlyser hos politikerne, som i dette sitatet fra *Kristent forum*: «Lederne våre må tørre å tale Roma midt imot, og renske opp i den politiske korrektheten som hemmer vurderingsevnen både moralsk og intellektuelt». En annen effekt av bruken av disse sterke og ladede ordene er at de medvirker til å skape et helhetlig, negativt bilde av innvandringen, samtidig som de skaper en forestilling om et innvandringskritisk fellesskap.

Bakgrunnen for kampdiskursen ligger i følgende argumenter: Innvandring fører til kriminalitet, innvandring belaster staten økonomisk, innvandring skaper kulturkollisjon og konflikt, innvandring ødelegger samholdet i nasjonen, og til dels «vanner ut den norske rasen». I *Kristent forum* og *Avisforum* blir riktignok «sannheten» i kampdiskursen motsagt og utfordret av innvandringsvennlige ved hjelp av godhetsdiskursen, men denne bygger gjennomgående på svakere argumentasjon; argumentene er langt færre og mindre overbevisende fremstilt. De etablerer derfor

ikke et helhetlig motbilde. Selv om vi tydelig ser hvordan kampdiskursen ved hjelp av ord dannes og opprettholdes, er dette ikke en ny diskurs. Spesielt i forhold til diskusjonen rundt islam finner vi igjen flere elementer fra eldre diskurser, noe jeg vil komme tilbake til i kapittel 5.

4.2 Retorikk og hersketeknikker

Jeg kommer i undersøkelsen av retorikken til å legge vekt på hvordan deltagerne bygger videre på hverandres kommentarer, og på den måten gradvis utvider argumentasjonen. I tillegg vil jeg påpeke hvordan bevisstheten rundt bruken av retorikk kommer frem i foraene. I denne sammenhengen blir det også relevant å si noe om anvendelsen av mantra. Forekomst av hersketeknikker vil også bli trukket frem som en retorisk strategi, og jeg vil påpeke ulike effekter som bruk av hersketeknikker kan medføre.

Argumenter brukerne anvender i innvandringsdebatten, legger grunnlag for den videre utformingen av retorikken. Aktørene i alle fora diskuterer både hvilke retoriske grep de bør ta for å fremme egne standpunkt, og hvilke grep meningsmotstanderne anvender. Dette viser at det blant mange av brukerne er en tydelig bevissthet knyttet til retorikk og diskusjonsstrategier. Denne bevisstheten kommer blant annet frem ved at kritikerne gjennomskuer «godhetsdiskursen» og ser bruken av positivt ladede ord som en retorisk strategi. Det forekommer i tillegg flere eksempler på hvordan aktørene benytter språklige strategier for å skape enighet. Det interessante ved å undersøke disse strategiene er at det avdekker hvordan deltagerne aktivt konstruerer forestillinger om hva som er sant og falskt, positivt og negativt. Ved å analysere hvordan aktører strukturerer utsagn, er det mulig å tilegne seg kunnskap om hvordan de skaper, opprettholder og forhandler om makt (Drakos 1997:34). De retoriske grepene er altså i mange tilfeller tydelig strategisk motivert. Blant de kritiske brukerne i *Kristent forum* og *Avisforum* er det flere eksempler på hvordan dynamikken i argumentasjonen bygges opp. Dette skjer blant annet ved at aktørene gjentar eller sier seg enige i hverandres argumenter, samt legger til andre argumenter. Disse kommentarene, argumentene, og i blant også personlige historiene, utgjør til sammen en helhet som igjen forteller noe om hva deltagerne oppfatter som sannhet. Et eksempel fra *Kristent forum* viser hvordan innvandringskritiske spiller videre på hverandres kommentarer når de diskuterer retorikken i innvandringsdebatten:

Bruker 1: «En av ulempene med innvandringsdebattene er at de blir dominert av folk som ikke bare er skeptiske til innvandring, men som tilfører litt for mye annet som ikke er av det gode.»

Bruker 2: «Jeg er enig i dette. Det er mange som krysser linjen i debattene, men for min del var det de innvandringsvennlige som var så drøye at jeg forsto at jeg selv var innvandringskritisk.»

Bruker 3: «Og når du nevner at linjen har blitt passert, får du høre det. Løgn har sjeldent blitt brukt like mye som i denne debatten, alt er lov, vernet av multikulturen har ingen hemninger. Historien blir omgjort og fakta blir undertrykket og forvridd. Det er i seg selv nok til at noen og en hver bør vurdere hva som foregår.»

Dette eksempelet demonstrerer hvordan et utsagn som i utgangspunktet omhandler hvordan *innvandringskritiske* går for langt i debattene blir brukt som bakgrunn for en påstand om at *innvandringsvennlig* retorikk er hemningsløs og skjuler løgnaktige utsagn. Dette skjer ved at brukerne først markerer enighet, for så å bygge videre på bemerkningen med egne kommentarer. På den måten toner de ned uenigheten eller «gapet» mellom meningene, og anvender den første kommentaren strategisk i forhold til sine egne synspunkt. Dette medvirker til å utvide argumentasjonen og bygge opp en argumentasjonsrekke.

Et annet eksempel er når brukerne i *Avisforum* omtaler innvandreres trakassering av nordmenn:

Bruker 1: «Det er ingen som nevner rasistiske uttalelser fra minoriteter. For eksempel er rasisme vanlig i flere muslimske miljøer. Dette blir feid under teppet, i stedet for å konfrontere det. Det er grenseløst uforståelig hvor feige politikerne er.»

Bruker 2: «Ja, jeg har i hvert fall mange ganger hørt innvandrere si 'j**** hvite h****' eller 'hvite mennesker er ekle', og at vi (ironisk nok) har dårlig moral, at norske jenter fortjener å bli voldtatt, og at hvite folk er forkastelige. Men jeg har aldri kjent nordmenn som sier dette om innvandrere. Jeg hører mye skepsis til innvandring, men denne er ikke ubegrunnet.»

Bruker 3: «Helt korrekt. Derfor: Jeg etterlyser den såkalte stigmatiseringen og trakasseringen av muslimer begått av nordmenn? Jeg kjenner meg ikke igjen i dette. Selv om jeg er innvandringskritisk bruker jeg ikke en sånn terminologi. Men også jeg har ofte hørt muslimske gutter snakke sånn, i min forrige jobb som lærer. Skjønner ikke politikerne at de ikke kan skjule eller forandre/forvrengte virkeligheten for oss? Vi er her, vi er i samfunnet, vi er en del av dette hver dag. Vi står ikke lenger med 'lua i handa'.»

Her ser vi at deltagerne ved å bygge opp under hverandres utsagn skaper et bilde av at innvandrere, spesielt muslimer, trakasserer og rakker ned på nordmenn. Ved at de er flere som er enige, står

påstandene sterkere og er vanskeligere å tilbakedrive. Det å eksplisitt markere enighet kan derfor også betraktes som en retorisk strategi. At de er tre om å fremme den samme påstanden gir også «Bruker 3» større belegg for å hevde at politikerne prøver å skjule sannheten, mens «vi» vet hvordan ting «egentlig er» og vil ikke lenger godta det. Eksempelet viser også en annen retorisk strategi basert på det selvopplevde. Dette går ut på å hevde at «[d]et jeg sier er sant, for jeg har sjøl opplevd det» (Linneberg 2007:36). To av brukerne hevder at de selv har hørt innvandrere kritisere nordmenn, men ikke det motsatte. På denne måten sier de indirekte: «Det er sant at innvandrere trakasserer nordmenn, for det har vi opplevd. Det er *ikke* sant at nordmenn trakasserer innvandrere, for det har vi ikke opplevd».

Eksempelene jeg her har vist demonstrerer hvordan innvandringskritiske bygger opp en sammenhengende og logisk argumentasjon med det formål å vise skjevheter i samfunnsutviklingen. Ved å bygge på erfaringer skaper de vitneforklaringer som begrunner deres egne påstander. Dette medvirker til å skape forestillinger om «sannhet». Når brukerne forholder seg til og bygger videre på hverandres kommentarer, kan dette betraktes som et retorisk grep som medvirker til å styrke deres påstander om innvandring. Det er derfor påfallende at de innvandringsvennlige brukerne i liten grad støtter opp om hverandres utsagn. Det viktigste argumentet deres er at Norge har behov for utenlandsk arbeidskraft. Dette blir gjentatt av flere, men ved at de ikke forholder seg til hverandre gir de ikke på samme måte som kritikerne inntrykk av «å stå samlet».

Bevisstheten rundt retorikk er spesielt påfallende i *Nasjonalistisk forum* hvor debatteknikk er et eget emne for diskusjon. Brukeren som er mest aktiv i argumentasjonen om folkemord mener at det er et effektivt retorisk grep å omtale antirasister som «antihvite». Dette er et begrep som snur vante oppfatninger; de innvandringsvennlige blir «de onde» siden de «ønsker at hvite skal utryddes». Deltageren som aktivt protesterer mot denne typen debattering, mener at retorikken ikke vil fungere i praksis fordi målet må være å endre «folkemeningen». Det å kalle innvandringsvennlige «antihvite» er ifølge brukeren like lite effektivt som å kalle innvandringskritikere rasister.

Det er også i denne forbindelse at anvendelsen av mantra kommer inn. I saker hvor hensikten er å fremme et politisk eller ideologisk ståsted, kan bruken av mantra eller slagord være nyttig fordi det sammenfatter budskapet til en kort beskjed som er lett å huske. I *Nasjonalistisk forum* har brukerne et reflektert forhold til mantraet «De sier de er mot rasisme. Egentlig er de bare mot hvite. Antirasist er et kodeord for antihvit». Ved å gjenta mantraet igjen og igjen mener de at denne beskjeden vil synke inn. En bruker skriver: «Repetisjon fungerer fordi det omstiller hjernen». En annen: «(...)

hvorfor bruke en time med statistikk de færreste gidder å høre for å bevise at meningsmotstanderen bommer med fakta, hvis du kan avsløre ham med en setning?». I debattene blir dette mantraet gjentatt tolv ganger. Når enkelte mener at mantraet er tilpasset USA og har liten effekt i Europa, viser de samtidig en bevissthet rundt effekten av retorikken. Dette blir spesielt synlig ved at de mener retoriske spørsmål som: «Hvis flerkultur er bra, hvorfor flytter nordmenn fra den?» kan danne grunnlag for et mantra tilpasset Norge. Det at nordmenn flytter fra områder som Groruddalen, anses for å være bevis på at de ikke ønsker å bo side om side med innvandrere. Også i *Kristent forum* forekommer bruk av mantra, men ikke i samme grad. Setningen «Ærlighet varer lengst, og sannheten setter fri» fungerer som et mantra og repeteres. Det er i hovedsak den mest aktive aktøren som fremmer dette. Vedkommende sier heller ingenting om hvilken effekt det har. Dette kan likevel være et retorisk grep i seg selv; ved å la det bli stående ubemerket får det «være i fred» og ingen av de innvandringsvennlige kommenterer det.

4.2.1 Hersketeknikker

I tillegg til å benytte retoriske grep for å fremme argumentasjonen, er det i alle fora eksempler på at aktørene forsøker å degradere meningsmotstanderne, med den hensikt å få et overtak i debatten. Dette er bevisste forsøk på å dominere hverandre. I *Avisforum* forekommer dette spesielt tydelig. Det finnes også flere eksempler på at begge parter i debatten anklager den andre parten for å basere argumentasjon på hersketeknikker. Et eksempel på hvordan aktørene anvender hersketeknikker mot hverandre, er når en innvandringsvennlig henvendt til en av de innvandringskritiske, skriver: «Statsvitenskap har aldri vært nettdebattanters sterke side», og en kritiker svarer: «Å forholde seg til virkeligheten har aldri vært globalist-besserwiseres sterke side. Lykke til med triumfferden din, påsan;»). I dette forumet er det populært å kritisere hverandre for mangel på utdanning og kunnskaper, som dette eksempelet viser: «Jeg tror ikke at du forstår helt hvordan politikk fungerer, lille venn». Betegnelser som «påsan» og «lille venn» er i seg selv en hersketeknikk som går på å fremstille meningsmotstanderen som inkompetent og naiv. Et annet eksempel er når en innvandringsvennlig aktør uttaler: «Få deg en utdanning», hvorpå en kritiker legger ironisk til: «Få deg en politisk korrekt utdanning, lissom». Anklager om politisk korrekthet kan også regnes som en hersketeknikk, og denne beskyldningen har dermed flere dimensjoner. Ifølge journalistene Hilde Sandvik og Jon Risdal er det å trekke inn politisk korrekthet et forsøk på å gjøre narr av meningsmotstandere: «Å beskyldte noen for å være politisk korrekte i en debatt, er i realiteten en beskyldning om at vedkommende ikke tenker selv, ikke våger å ta egne standpunkt. Det er politisk korrekt å være for innvandring, derfor er du for innvandring – men dersom du hadde tort å være selvstendig, ville du ha vært mot» (2007:119). Anklager om politisk korrekthet er på denne måten

også en form for degradering av motdebattanter.

Et gjennomgående trekk er at hersketeknikker ikke blir forbigått i stillhet; de blir vanligvis kommentert av de andre brukerne, og mister dermed mye av den tiltenkte effekten. Blant de innvandringsvennlige finnes det flere eksempler på at de sammenligner holdningene til de innvandringskritiske med Hitler og Anders Behring Breivik. Ifølge Sandvik og Risdal har hersketeknikken hvor aktører sammenligner meningsmotstanderne med Hitler en egen betegnelse, nemlig «hitling». De skriver at dette går ut på å bevisst prøve å avslutte diskusjonstråden ved å nevne Hitler, men påpeker at det sjeldent er et vellykket trekk (2007:104). Blant aktører i netttora er det tilsynelatende underforstått at den første som nevner Hitler eller nazismen har «tapt» debatten. Dette ser likevel merkelig nok ikke ut til å gjelde når islamkritiske aktører sidestiller islam med nazismen, som i dette sitatet: «Hva gjorde tyskerne under okkupasjonen av Norge og hva gjorde nordmennene med landssvikerne? (...) Er det okkupasjon, er det lov å svare med samme mynt tilbake». Dette sitatet avdekker svært radikale holdninger, men det er likevel representativt for forumets mest ytterliggående brukere.

Det finnes ni referanser til Behring Breivik i *Avisforum*, mens det «bare» er fem til Hitler eller nazismen. Det kan derfor se ut til at ABB til en viss grad er i ferd med å erstatte Hitler. Dette kommenterer også en av deltagerne: «Tyr du til Godwins Law allerede? Eventuelt den nye loven 'Utøyas lov'. Hitler blir sakte byttet ut med Breivik». Et eksempel på at aktørene bruker Behring Breivik som sammenligningsgrunnlag, er utsagn som: «Meningene dine harmoniserer med ABB's verdensbilde. Tragisk!». Dette blir besvart med: «For en latterlig og primitiv hersketeknikk du prøver deg på. Det argumentet er så dumt at det får Stalin til å virke elegant». Et annet eksempel er når en innvandringsvennlig deltager skriver: «Det er patetisk når dere ABB's meningsfeller fremstiller dere selv som forfulgt. 'Stakkars meg som ikke får spre hatet mitt lenger'. Som om det var DERE som var offer for Breiviks handlinger». Dette besvares med: «Dere kan ikke stoppe innvandringskritikken med å henvise til ABB, som dere trodde». Én av de innvandringsvennlige går så langt som å «forfølge» en av kritikerne med et sitat fra en tidligere debatt. Det vil si at hver gang nevnte kritiker skriver en kommentar, legger vedkommende til: «La meg minne om hva dette kryptet skrev i en tidligere debatt: 'ABB er en motstandsmann og fortjener heltestatus'». Det å gjengi denne kommentaren under hvert innlegg kan uten tvil betraktes som en hersketeknikk.

I *Kristent forum* og *Nasjonalistisk forum* er anvendelsen av hersketeknikker mindre påfallende, men det betyr på ingen måte at det ikke forekommer. For eksempel kan bruken av mantraet «Ærlighet

varer lengst, sannheten setter fri» i *Kristent forum* betraktes som hersketeknikk. Brukeren som legger frem dette insisterer samtidig på å sitte på sannheten, og fremstiller seg selv som «den sannferdige» eller «den ærlige». Med dette antyder vedkommende indirekte at alle som er uenige er feilopplyst eller løgnaktige. Dette understrekes i ett tilfelle ved at aktøren legger til: «Herunder burde KrF stå fremst i rekken og kjempe for sannhet, mot løgn og hykleri». Ved å fremstille seg som «den som kjenner sannheten» får brukeren rollen som selvgestaltet «lærer» i forumet. Vedkommende skal «lære» de andre både hva som er «sannheten» om innvandring og raseforskjeller, samt undervise dem i hvordan ting *egentlig* henger sammen. Dette lærer-elev forholdet kan i denne sammenheng betraktes som et forsøk på hersketeknikk. Det er likevel en mer vennligsinnet form for hersketeknikk enn det vi til nå har sett. Den går ikke ut på å stigmatisere eller degradere de andre deltagerne, men antyder at «jeg vet og skal vise dere». Et annet og mer generelt eksempel på hersketeknikker i *Kristent forum*, er direkte anklager om løgn og faktafordreining i innvandringsdebatten.

Også i *Nasjonalistisk forum* er det bruken av mantra som er den tydeligste hersketeknikken. Mantraet «De er ikke mot rasisme. De er mot hvite. Antirasist er et kodeord for antihvit», gjør det nærmest umulig å argumentere for innvandring uten å være «mot hvite». Ved å stå fast ved denne retorikken kan de ifølge den mest aktive brukeren snu nærmest alle motargumenter til sin egen fordel, noe det også vises eksempler på i lenker til YouTube-videoer. En av dem er bygget opp om en konstruert debatt mellom en såkalt «pro-hvit» og en «antihvit». Her finner vi blant annet følgende dialog:

Antihvit: «Så du påstår att det finns, at de är någon...Att det är någon stor konspiration då att skicka icke-vita till vita länder då? Som handlar om att utrota vita eller är det så du tänker?»

Pro-hvit: «Nah jag säger bara att det är eran mentalitet. Ni är anti-vita. Det är inte någon «konspiration» att man har invandring, eller konspiration att man har integrering. Detta är ute i det öppna, (alla vet om det). Och de är i alla vita länder och bara påtvingat vita länder och om man protesterar emot det så blir man kallad «rasist». Och detta vet du ju, det är inte någon «konspiration».»

Antihvit: «Neh.»

Pro-hvit: «Nej det är ju inte det.»

Antihvit: «Neh...okej...ahh...»

Videoen er tekstet, og det er denne teksten jeg her har gjengitt.

4.2.2 Forumstroll og trolling

I diskusjonsfora på nettet blir kommentarer brukt for å provosere, krenke eller såre kalt «trolling». Begrepet kan også anvendes om ytringer hvor det ikke er et tydelig meningsinnhold. Forumsbrukere som troller blir omtalt som «forumstroll» eller bare «troll». I *Avisforum* er det nærmere 80 kommentarer som kan karakteriseres som trolling, hvorav cirka 60 kommer fra innvandringskritiske. I *Kristent forum* har jeg observert sporadisk forekomst av fenomenet, og vet derfor at dette forekommer også her. Trolling kan ofte knyttes til bestemte brukere, og av de «trollede» kommentarene i *Avisforum* stammer 28 fra én og samme, innvandringskritiske aktør. Når det gjelder innvandringsvennliges bruk av trolling, kommer 9 av kommentarene fra samme person. Eksempler på trolling er kommentarer som: «[navngitt bruker] snakker visst rett fra hofta. Ikke rart det bare dukker opp piss da...» og «Nå tøyser du fælt, [navngitt bruker] – prøv å overraske oss nå, prøv å forklare deg – og tvangsnevrosen din:)). I tillegg forekommer det flere anklager om trolling, som for eksempel: «En sånn en kalles et troll, og har ikke et seriøst bein i kroppen. Virker ikke edru heller» og «[j]eg tror [navngitt bruker] er et såkalt forumstroll. Han er usaklig og immun mot argumenter, så det er ingen vits i å svare på rableriene hans. Don't feed the troll».

Det finnes ingen fasitsvar på hvorfor forumsbrukere troller, men mitt inntrykk er at det hovedsakelig ligger to årsaker til grunn. Trolling kan brukes som et bevisst virkemiddel for å fremprovosere reaksjoner fra andre, eller «hisse dem på seg». I debatter generelt er det å miste besinnelsen oppfattet som et svakhetstegn. Trolling kan dermed være en strategi for å få overtak på motstanderen, og derfor anses for å være en form for hersketeknikk. Sandvik og Risdal skriver: «Terging er en vri av frekkhet (...) De fleste virkemidler er tillatt, og poenget er å få motparten til å opptre irrasjonelt og til slutt miste både troverdighet og hode» (2007:190). Dette kan også medvirke til å forklare hvorfor «troll-kommentarer» ofte avsluttes med et smilefjes; dette kan være en måte å si «Jeg er ikke sint. Er du?», og samtidig «fornærme med et smil». På den måten gir de også uttrykk for at de ikke tar meningsmotstanderen alvorlig. Den andre årsaken til trolling ser vi i sammenheng med brukerne som troller mye. Disse kan betegnes som forumstroll. For dem virker det ofte som om formålet rett og slett er at de finner det underholdende å spre ufinheter og erte på seg andre.

4.3 Kilder og intertekstualitet

Vi har sett i kapittel 3 hvilke kilder de innvandringskritiske brukerne oppgir. Spørsmålet er derfor hvilke holdninger og ideer disse kildene fremmer?

I *Kristent forum* er det hovedsakelig den mest aktive deltageren som bruker kilder. Felles for referansene vedkommende oppgir, er at de kan regnes for å være kontroversielle ved at de har et ensrettet og negativt syn på innvandring. Document.no ble etter 22. juli kjent som ett av flere nettstedet hvor Anders Behring Breivik tidligere var aktiv. I rapporten fra Antirasistisk Senter i etterkant av 22. juli omtales dette som et nettsted med sterk innvandrings- og islamkritisk tilnærming: «Document.no er for mange det nærmeste man kommer en norsk intellektuell debattarena for ytre høyre, men å stemple nettstedet som høyreekstremt eller ensidig islamofobt blir allikevel feil» (2012:20). Human Rights Service (HRS) er som tidligere nevnt en norsk stiftelse som fokuserer på problemer ved innvandring. Nettsiden honestthinking.org er drevet av brødrene og innvandringskritikerne Ole Jørgen og Jens Tomas Anfinsen. Ole Jørgen Anfinsen er forøvrig en av de tre innvandringskritikerne som vitnet i rettsaken etter 22. juli, mens Jens Tomas tidligere har jobbet for HRS. Som nevnt refereres det også gjentatte ganger til en viss «Julia Caesar». Siden Julia Caesar er et pseudonym er det vanskelig å finne informasjon om henne, men hun skal være en journalist som både blir hyllet for sin frittalenhet og kritisert for å medvirke til å spre innvandringshat på nettet. Jeg har ikke klart å få verifisert opplysningene om henne. Hvem hun er eller om hun faktisk er journalist, er derfor usikkert.

Boken *Det biologiske mennesket* (2010) blir oppgitt som en kilde som bekrefter at raseforskjeller er et reelt fenomen. I denne boken hevder forfatterne, Terje Bongard og Eivin Røskaft, at alle sider ved mennesket er resultat av genetisk arv. De mener også at mennesket er programmert til å fremheve sin egen kultur. Fremmedfrykt er derfor naturlig. Denne boken har blitt varmt mottatt av lesere på ytterste høyrefløy, og ideene den formidler er i medvind.

Brukeren henviser også til *The Bell Curve* (1994) hvor det argumenteres for at intelligens er arvelig, og at genetikk er viktigere enn miljø i forhold til utviklingen av intelligens. Boken er spesielt kjent for å omtale forskning på hvite og svarte i USA som konkluderer med at svarte generelt har lavere IQ enn hvite. Den ble mye omtalt da den kom ut, og fikk både ros og heftig kritikk. Blant annet tok psykolog Linda Gottfredson initiativet til den offentlige erklæringen «Mainstream on intelligence». I denne erklæringen skrev 52 vitenskapsfolk under på at de hadde tro på påstandene lagt frem i *The Bell Curve*. Også denne har blitt kritisert, både fordi bare 10 av de 52 er eksperter på området, og fordi Linda Gottfredson mottok støtte av tidligere nevnte The Pioneer Fund, som anklages for å kun støtte forskning som viser forskjeller i raser og intelligens til fordel for hvite.

De fleste kildene som oppgis i *Avisforum* er avisartikler, og derfor i utgangspunktet mindre kontroversielle. Her finnes det artikler som underbygger argumentene om at innvandrere topper drapsstatistikken, halvparten av innvandrere som har vært i Norge over 25 år går på trygd, samt at etnisk mangfold gir mindre samhold. Det er interessant at avisartikler blir brukt for å underbygge argumenter, samtidig som brukerne hevder at media er aktører på venstresiden og fremstiller et falskt bilde av virkeligheten. Også SSB blir brukt på tvetydige måter. Statistikker herfra anvendes som kilde for å underbygge påstanden om at kun 1 av 4 somaliske innvandrere er i jobb. Likevel blir SSB anklaget for å fremme statistikker som går i innvandrernes favør.

Foruten avisartikler og SSB, bli det lenket til YouTube-videoer som fremmer påstanden om at det er jødene som er ansvarlige for innvandringen til Europa; de har allerede igangsatt etnisk rensking av palestinere, nå står europeere for tur. I tillegg til dette har en av brukerne lagt ut en lenke til en drøfting av fordeler og ulemper med innvandring fra nettforumet Gates of Vienna, som er kjent for å være islamkritisk. En annen deltager har lagt ut et par lenker til artikler på tidligere omtalte document.no, hvor det hevdes at skoler med mange innvandrerbarn skårer dårlig på leseferdigheter.

I *Nasjonalistisk forum* finnes det variert bruk av kilder. Det blir henvist til artikler fra *Dagbladet* der det har blitt hevdet at hver femte innvandrer fra Irak og Somalia blir tatt for lovbrudd. De anvendes også for å underbygge påstander om at innvandringsmotstanden øker i Europa. Fra *Der Spiegel* refereres det til en artikkel hvor det hevdes at Danmark har spart ca. 52 milliarder kroner på å innføre strengere lover for innvandring. Brukerne anvender også uttalelser fra politikere som Christian Tybring-Gjedde fra Frp og Ola Borten Moe fra Senterpartiet. Moe skal ha uttalt at integreringspolitikken er naiv, og hevdet at nordmenn mangler selvtillit i forhold til egen kultur. Tybring-Gjedde er en ivrig talsmann mot innvandring, og er høyt respektert blant nasjonalistene i *Nasjonalistisk forum*. I likhet med innvandringskritiske forumsbrukere hevder Tybring-Gjedde at han representerer flertallet.

Som i *Kristent forum*, er det den mest aktive deltageren i *Nasjonalistisk forum* som hyppigst viser til kilder. Vedkommende legger ut lenker og kildehenvisninger i debatten om «antihvite» og folkemord, og poster flere YouTube-videoer. Disse har til felles at de har et «hjemmelaget» preg, med innhold som er tydelig høyreradikalt og ensidig vinklet. Det er også henvisninger til nettsiden whiterabbitradio.net som fremmer teoriene til nevnte Robert Whitaker. Folkemordkonvensjonen brukes som nevnt for å underbygge påstanden om at innvandringen til hvite land er et pågående folkemord. I tillegg blir ILO-konvensjonen nr.169 om urfolks rettigheter brukt som argument for at

nordmenn burde ha rettigheter som et felles folk. Flertallet av kildene kan regnes for å være kontroversielle. Med tanke på bruken av Folkemordkonvensjonen og ILO-konvensjonen, er dette kilder som i utgangspunktet er nøytrale, men som brukerne vrir til sin fordel.

Et gjennomgående trekk ved kildebruken i samtlige fora, er at den er svært selektiv. De fleste referansene underbygger brukernes argumentasjon. At det oppstår diskusjon rundt bruk av statistikker er også spennende. Dette demonstrerer at brukerne tolker statistikker på ulike måter. Enkelte setter dem ukritisk inn i egen kontekst, andre stiller seg spørrende til hva tallene i en statistikk egentlig viser. Dette gjelder også brukere som er mot innvandring. Av kilder som ikke vanligvis anses som kontroversielle er altså SSB den eneste som blir problematisert, ved at aktørene er uenige om hvordan statistikker skal tolkes.

Flere av kildene som blir oppgitt er hentet fra nettsider, og det meste av bøker og artikler som oppgis som kilder er også å finne på nett. I boken *Media and Culture* (2011) skriver journalistene Richard Campbell, Christopher Martin og Bettina Fabos at informasjonsstrømmen på internett er enorm, men at muligheten til selektiv utvelgelse av informasjon likevel kan føre til innsnevrede meninger og ensporethet i holdninger. Internett gir mulighet for å finne mennesker med samme meninger og livssyn som en selv. Dette kan føre til at det oppstår diskusjoner og fellesskap (Campbell, Martin and Fabos 2011:67). Internett spiller derfor en sentral rolle i forhold til hvordan aktører orienterer seg i verden (Silverstone 2007:6). I forhold til kildebruken i foraene ser vi tydelig hvordan internett gjør det mulig å finne kilder for å bygge opp om bestemte holdninger. Det blir dermed tydelig at holdninger blant aktørene kan knyttes til et stort repertoar av kilder og meninger som sirkulerer på nettet. Det intertekstuelle forholdet mellom ulike ytringer er derfor viktig.

4.3.1 Intertekstualitet

I kapittel 2 har jeg beskrevet hvordan ytringer ikke er selvstendige, men relatert til hverandre. I følge medievitene John Fiske er det i dagens kulturteori vanlig å forstå tekster som ufullstendige, og de må derfor studeres intertekstuell (Fiske 1989:123). Han skriver blant annet at «(...) the study of popular culture is the study of the circulation of meanings» (ibid:124). Fiske hevder at kulturelle uttrykk sirkulerer intertekstuell mellom tre nivåer. Det første nivået er primærttekst, som kan forstås som det originale kulturuttrykket. Det neste nivået omtaler han som sekundærttekst, som er direkte referanser til primærtteksten. Tredje nivå er tertiærttekster, som betegner hvordan tekstene sirkuleres i hverdagslivet (ibid). Overført til debattene kan tekstene som fungerer som kilder betegnes som primærttekstene. Kommentarene hvor det henvises til disse kildene blir dermed sekundærttekster som

bygger videre på primært tekstene. I mange av innleggene forekommer det argumenter og påstander som ikke bygger på bestemte kilder, men som tydelig bærer preg av andre tekster. Disse kan forstås som tertiærtekster.

I foraene legger aktørene ut lenker til artikler, blogger, YouTube-videoer og nettsider. Ved å bygge videre på innholdet i disse viser de hvilke holdninger og argumenter de slutter seg til. Dersom deres egne kommentarer er uklare, kan dermed kildehenvisningene avsløre hvilket ståsted de argumenterer ut fra. Intertekstualitet kan også medvirke til å belyse hvordan diskursive mønstre bygges opp ved at elementer innhentes fra andre nettsteder. Selv om tekster står i relasjon til hverandre, vil de ifølge Drakos ikke være identiske i den forstand at alt innholdet er det samme. Det vil derfor nødvendigvis oppstå et intertekstuel «gap» mellom dem (1997:35). Dette «gapet» kan forstås som de aspekter tekstene ikke har til felles. Aktørene kan ved hjelp av ulike teknikker manipulere dette «gapet» ved å minimere eller maksimere, dempe eller fremheve forskjellene. På denne måten blir konstruksjonen av intertekstuelle sammenhenger og relasjoner en strategisk virksomhet (ibid).

En årsak til at det hovedsakelig er de innvandringskritiske som viser til kilder, kan være at de ved å benytte nettforaene som en «kamparena» har behov for å virke troverdige og overbevisende. Dette er fremtredende i *Kristent forum*, hvor den dominerende aktøren benytter flere kilder for å underbygge argumenter om IQ- og raseforskjeller. Ved å forholde seg intertekstuel til denne typen kilder, trekker vedkommende inn eldre diskurser som tidligere har vært forbundet med ideologier som nazisme og fascisme, og integrerer dem i moderne innvandringsdiskurs. Aktøren gir på denne måten eldre, gjenkjennbare diskurser fornyet aktualitet. Kulturviter John Storey skriver at «(...) part of what is postmodern about western society is the fact that the old is not simply replaced by the new, but is recycled for circulation together with new» (Storey: 2003:71). Ved å resirkulere innholdet i eldre diskurser kan intertekstualitet dermed påvirke innholdet i diskursene i den moderne debatten. Det er ikke bare i forhold til denne argumentasjonen at vedkommende benytter kilder, men også i kritikken av innvandring generelt. I denne sammenheng publiserer brukeren lengre tekstutdrag forfattet av andre, som for eksempel «Julia Caesar». Disse tekstene blir i flere tilfeller kommentert av andre aktører, og inngår på den måten i en intertekstuell sammenheng.

Kildebruken i *Avisforum* er mer spredt, og ikke knyttet til en bestemt bruker. Den tydeligste formen for intertekstualitet her er når deltagerne formulerer argumenter eller en påstand og legger ved lenker til kilder som underbygger disse. Selv om kildebruken er lav, har vi sett at det finnes mange

argumenter blant de innvandringskritiske. De fleste av bygger på ulike holdninger og ideer om innvandring som sirkuleres i samfunnet. Utsagn hvor det ikke kommer frem hvor opplysninger er hentet fra, kan dermed betraktes som tertiærtekster. På dette grunnlaget kan tertiærtekster sies å være det vanligste nivået av tekst i foraene.

I *Nasjonalistisk forum* er eksempler på intertekstualitet spesielt synlige i argumentasjonen rundt «antihvite» og folkemord, som til dels bygger på høyreekstreme YouTube-videoer. Den mest aktive brukeren poster de fleste videoene, og driver debattene fremover ved å legge opp til diskusjoner om innholdet. Vedkommende benytter også videoene som utgangspunkt for egne argumenter. I diskusjonen av disse videoene blir innholdet gradvis integrert i brukernes egne uttalelser. Dette kommer blant annet til syne ved at stadig flere brukere i løpet av debatten anvender begrepene «antihvite» og «folkemord», noe det i tidligere debatter er få eksempler på. Det forekommer også at andre legger ut de samme videoene når de kommenterer dem. På den måten markerer de enighet ikke bare ved å rose innholdet, men også i gesten ved å poste videoene på ny. Et annet eksempel på intertekstualitet i forumet er henvisninger til folkemordkonvensjonen og FNs erklæring om urfolks rettigheter. Dette er tekster laget med det formål å beskytte folkeslag. Ved å omforme innholdet i disse tekstene, utvider de det til å gjelde vern av «den hvite rasen» og av nordmenn som folkeslag. På denne måten trekker de også diskurser om vern av raser inn i debatten. Dette er samtidig et retorisk grep som gjør argumentene deres vanskelige å motsi uten selv å bli anklaget for å være «antihvit». I *Nasjonalistisk forum* forekommer det også at tekstutdrag fra andre netttora blir lagt ut som eksempel på hvordan retorikken om antihvite kan anvendes i praksis. Effekten av denne typen gjengivelser blir at andre tekster benyttes for å skape en slags opplæringsmanual om hvordan retorikken om «antihvite» og folkemord kan brukes som grunnlag for debatt. Det kan altså virke som om noe av hensikten med denne diskusjonen fra pådriverens side er å lære opp de andre brukerne til å anvende denne retorikken.

Det finnes også en mer underliggende form for intertekstualitet i forumet. Retorikken om folkemord har klare likhetstrekk med de grunnleggende holdningene hos den norske organisasjonen Folkebevegelsen Mot Innvandring (FMI). I organisasjonens vedtekter står det: «Alle folkeslag har rett til et hjemland som er deres eget, hvor de kan videreføre egen kultur og egne tradisjoner. Ingen har rett til å overta andres hjemland, verken gjennom innvandring eller væpnet invasjon. Ethvert lands borgere har fortrinnsrett til sitt eget land»⁷. Det blir også understreket at «[g]enerelt sett er det best for det enkelte menneske å kunne forbli i sitt eget folks fellesskap. Enhetlige stater gir et bedre

⁷ <http://fmi.no/om-fmi/vedtekter.html>

grunnlag for et velordnet og harmonisk samfunn enn stater preget av spenning mellom etnisk forskjellige folkeslag og kulturer» (ibid). Disse sitatene minner om hvordan brukere i *Nasjonalistisk forum* understreker at alle folkeslag har det best med «sine egne» i sine opprinnelige land. Det forekommer ikke direkte referanser til FMI i *Nasjonalistisk forum*. Disse likhetene viser likevel at det i høyre-radikal retorikk, for bevisst ikke å virke diskriminerende og hatefull, kan være nyttig å understreke likeverd og respekt i forhold til mennesker av andre etnisiteter. Ifølge statsviter Anders Ravik Jupskås er transformasjonen fra biologisk til «kulturell rasisme» en avgjørende endring i politikken på ytre høyre fløy i etterkrigstiden: «De hevder å ta avstand fra påstander om at en kultur er overlegen en annen, men at det likevel er hvert enkelt folk sin demokratiske rett å beskytte sin kultur fra å bli 'utslettet' av 'masseinnvandringen' eller 'invasjonen' fra fjerntliggende kulturer» (Jupskås 2012:145). Likhetene mellom retorikken i *Nasjonalistisk forum*, FMI og i tillegg andre høyre-radikale fellesskap viser at det også forekommer en form for intertekstualitet som ikke nødvendigvis er eksplisitt.

Den retoriske likheten mellom ulike høyre-radikale grupperinger, kan spores tilbake til intertekstualitet på nettet. Internett er langt på vei bygget opp av intertekstualitet. Brukere finner opplysninger på én nettside og gjengir dem på nye måter på en annen. På denne måten skapes det stadig nye ledd i informasjonslenkene som finnes her. Nettfora kan derfor ikke sees som separate celler hvor påstander, holdninger og argumenter oppstår av seg selv, men som «ekkokamre» som står i et intertekstuel forhold til informasjon og reproduksjon av informasjon. Et eksempel på hvordan forgreiningene strekker seg videre, er at retorikken om «antihvite» og folkemord stadig oftere dukker opp i *Avisforum*. Vi ser dermed intertekstuelle relasjoner også her. Dette viser i tillegg at denne typen argumentasjon ser ut til å ha en spredningseffekt blant de mest radikale, innvandringskritiske forumsbrukerne. Dette kommer jeg tilbake til i kapittel 5.

4.4 «Oss» og «dem»

I debatter om ulike kulturer vil ofte oss-dem-dikotomier eksplisitt komme til uttrykk. I diskursen om innvandring er denne dikotomien tydelig. Den kan ta flere former, være seg nordmenn-innvandrere, kristendom-islam eller 1. verden-3. verden. Felles for alle disse formene er at «dem»-delen av dikotomien (innvandrere, islam, 3. verden) står i et underordnet forhold til «oss». Maktforholdet i denne dikotomien er ikke avhengig av hvorvidt aktørene i diskursen er for eller mot innvandring. Oss-dem-dikotomien i innvandringsdebatten blir definert av nordmenn; nordmenn kan bestemme at innvandring er bra eller dårlig, nordmenn bestemmer om vi vil ta imot innvandrere eller ei, og nordmenn avgjør om innvandrere er godt integrert eller ei. Samme hvor velmenende

nordmenn er i forhold til innvandrere, står de i et maktforhold overfor dem. Dette blir spesielt tydelig i internettdebattene, hvor svært få innvandrere deltar. Det blir derfor nordmenns ord og meninger om innvandrere som «gjelder», og ikke deres egne. I de ulike foraene er det nordmenn som taler på vegne av «de andre».

Dikotomien oss-dem er hele tiden underliggende i foraene, og er en nødvendig forutsetning for innvandringsdebatten; dersom det ikke var noen «oss» eller «dem» ville det heller ikke kunne bli noen debatt. Det skjeve maktforholdet i dikotomien blir stadig fremhevet, som for eksempel når en bruker i *Avisforum* skriver: «Fredelige hardtarbeidende skattebetalere blir ranet, overfalt og voldtatt (...) Mange får ødelagt livene etter at ikke-vestlige innvandrere har utsatt dem for slike overgrep». Her ser vi tydelig fremstillingen av nordmenn som «de gode» mens innvandrerne er «de onde». I likhet med forholdet mellom kritikere og innvandringsvennlige, ser vi også her hvordan aktørene snur på relasjonene og på den måten gjør «oss» til ofre for innvandringen. Det er heller ikke uvanlig at brukerne i foraene skiller mellom ulike grupper av innvandrere og henger ut noen som mindre ønskelige enn andre. For eksempel blir somaliere nevnt ti ganger som den mest problematiske gruppen av innvandrere. Av ikke-europeiske innvandrere blir vietnamesere på sin side trukket frem som en gruppe som har tilpasset seg samfunnet og bidrar positivt. Oss-dem-dikotomien gir altså nordmenn makt til å definere hvem som er «gode» og «dårlige» innvandrere.

Dikotomien medvirker også til å forsterke en «annerledeshet»; innvandrere er noe annet enn nordmenn og i utgangspunktet «hører de til» et annet sted. Ifølge folklorist Line Ytrehus blir ofte forskjellige minoritetsgrupper karakterisert på grunnlag av «annerledesheten» og hva de mangler sammenlignet med majoriteten. Dette kan henvises til liten grad av integrering, og arbeidsløshet (2007). Et eksempel på hvordan dette kommer til syne i debattene, er når en aktør i *Kristent forum* henvender seg til en bruker med innvandrerbakgrunn og skriver:

Det er helheten i ulike kulturer som bør drøftes (...) Hva har ditt land av det vi i vesten vil karakterisere som sivilisasjon? Hvor mange utdanningsinstitusjoner har det? Hvor mange akademikere, lærere, skribenter, eller matematikere er det? (...) Det er en katastrofe at millioner av mennesker kommer fra land uten utdanning, høykultur, historie og vitenskap til den siviliserte verden.

Dette er bare ett eksempel på hvordan brukere gir uttrykk for at de mener ikke-vestlige kulturer står tilbake for Vesten og ikke utvikler seg. Gjentatte ganger kommer det frem at menneskene fra disse

landene ikke evner å tilpasse seg det norske samfunnet. I dette sitatet ser vi at «annerledesheten» blir brukt som et virkemiddel, ved at aktøren indirekte påpeker hvor negativt «annerledes» er. «Annerledesheten» blir i andre sammenhenger tydelig markert ved at det vises til biologiske forskjeller mellom raser som blant annet innebærer forskjeller i IQ. De er ikke bare ulike oss; de er mindre intelligente og har ikke evne til å tilpasse seg oss. Dette er som nevnt en måte å trekke gamle diskurser om raseforskjeller inn moderne debatt.

Ytrehus hevder at generaliseringer og kulturelle teorier tenderer mot å legitimere oss-dem-dikotomier, og fungerer som myter. Dette kan være myter om at etniske grupper er homogene og uforanderlige, eller at ikke-vestlige land er statiske eller utvikler seg svært sakte (ibid). Hun påpeker at oss-dem-dikotomien ikke i seg selv nødvendigvis er problematisk: «The problems arise when alternative ways of generalising are overlooked. Repeated use of the same categories as foundation for inductive reasoning may lead to myth construction» (Ytrehus 2007:153). Et problem med diskusjonen i foraene blir derfor at kritikernes dominans fører til at den ikke åpner for alternative syn på innvandrere, men stadig reproducerer de allerede eksisterende oppfatningene. For eksempel forekommer det 26 ganger at islam blir trukket frem som det største problemet med innvandringen. Dette kommer frem i utsagn som: «Når Norge og Euro har klart å kaste av seg det grøvste religiøse åket, og normalisert kjerka, så ønsker Stoltenberg og Jagland å importere nye generasjoner rabiate muslimske islamister» og «[d]a spesielt fra muhammedanerne der vi har fått økning i det meste av lovbrudd, da i alt fra ran, mord, overfallsvoldtekter, tvangsgifting etc. For ikke å snakke om uskikken der dyr skal slaktes på mest mulig bestialske vis». Brukerne gjentar stadig påstander som reproducerer oppfatningen av innvandrere, og dermed medvirker til å skape og opprettholde myter.

Forholdet mellom innvandringskritikere og innvandringsvennlige i foraene inngår også i en oss-dem-dikotomi. I denne sammenheng representerer kritikerne «oss»-delen av dikotomien, og står dermed i et overordnet forhold til de innvandringsvennlige. Dette er både et resultat av at de er i flertall, og at de gjennom «kampdiskursens» bruk av retorikk, kilder og intertekstualitet dominerer debattene. Maktforholdet i dikotomien tydeliggjøres av at kritikerne hevder å tale på vegne av «folk flest», og på den måten fremstiller det som om flertallet er mot innvandring.

4.5 De innvandringsvennliges arena

Vi har til nå sett hvordan de innvandringskritiske brukerne dominerer foraene. Dette gir likevel ikke grunn til å anta at denne fordelingen gjenspeiler samfunnet generelt. Som de kritiske selv påpeker,

kan det stemme at flere føler at nettfora er den sosiale arenaen hvor det er lettest å ytre kritikk mot innvandringspolitikken. Det er derfor rimelig å anta at mennesker som er skeptiske til innvandring har større behov for å benytte seg av denne arenaen enn det innvandringsvennlige har. Dette kan være med på å forklare hvorfor fordelingen er som den er. Spesielt i *Avisforum* har også innvandringsvennlige en tendens til å bli uthengt og utsatt for personangrep. Flere av innvandringskritikerne har, som vi har sett, en egen evne til å avfeie alle argumenter for innvandring som «venstrevridd propaganda», «løgn» og «hersketeknikker». Det lave antallet innvandringsvennlige i foraene kan skyldes at disse derfor i hovedsak velger andre arenaer for å tale sin sak.

De innvandringsvennlige er ofte synlige i offentlige medier, spesielt i konkrete «kampsaker». Dette ble for eksempel tydelig i Maria Amelie-saken i 2010 og i asylbarn-saken som i senere tid har utløst heftig diskusjon. I debatten om asylbarna har media i stor grad talt deres sak. Aktører som offentlig har argumentert for å sende dem ut har møtt massiv, samlet kritikk. I tillegg finnes det flere store organisasjoner som Antirasistisk Senter og SOS rasisme, hvor innvandringsvennlige kan engasjere seg. Det er langt større aksept for at medlemmer herfra uttaler seg offentlig i åpne medier, enn medlemmer fra for eksempel Stopp Islamiseringen av Norge. Fordelingen av hvor innvandringsvennlige og kritikere uttaler seg står på den måten i et «omvendt» forhold til hverandre: Kritikerne dominerer i nettfora, men oppfatter seg som utestengt fra offentlig debatt. De innvandringsvennlige uttaler seg i offentlige medier, men blir overkjørt og trakassert i nettfora. Diskusjonsfora blir dermed en arena for de kritiske.

Det kan altså være flere forklaringer på hvorfor så få innvandringsvennlige figurerer i debattene. Likevel ble jeg i starten av prosjektet overrasket over at det også i *Kristent forum* var få aktører som argumenterte for innvandring. Dette er et forum med kristen profil som legger vekt på respekt og verdier. Så hvorfor er så mange i *Kristent forum* innvandringskritiske?

Som vi tidligere har sett, er det flere aktører i *Kristent forum* som er opptatt av islam når de diskuterer innvandring. Dette kan tyde på at de er bekymret for at islam skal overta som den største religionen i Norge. Jeg hadde i forkant av prosjektet forventet at disse brukere ut fra sitt kristne ståsted ikke ville ha et klart negativt syn på innvandring. Det kan likevel se ut til at innvandringsdebattene ikke er et sted der religiøse overbevisninger kommer til uttrykk. Fokuset dreier seg om misnøye med de endringer i samfunnet som innvandring kan føre til. Det er ikke usannsynlig at denne bekymringen til dels baserer seg på at det for kristne aktører er spesielt viktig

å verne om de kristne, norske tradisjonene. Tvetydigheten det innebærer på den ene siden å være kristen, og dermed basere sitt livssyn på verdier som nestekjærlighet og likeverd, og på den andre siden å være motstander av for eksempel flyktningshjelp, kan i tillegg gjøre det vanskelig å være både kristen og offentlig innvandringskritisk. Det er derfor ikke utenkelig at internett som debattarena kan være særlig viktig for kristne innvandringskritikere. Dette gjelder spesielt for brukerne som trekker inn argumenter om IQ- og raseforskjeller, siden disse teoriene er svært kontroversielle.

Det finnes likevel miljøer der kristendom anses som forenlig med innvandrings skepsis. Kristent Samlingsparti er en sammenslåing av de to kristenkonervative småpartiene Samlingspartiet Ny Fremtid og Kristent Konservativt Parti. I partiets program står det blant annet: «Norge må føre en restriktiv flyktnings-, innvandrings- og asylpolitikk. Ellers kan bl.a. den islamske kulturinnvandringen representere en fare for Norges land og folk som egenart»⁸. Partiet er også motstandere av homofili og abort. Det blir kanskje for enkelt å karakterisere partiet som høyre-radikalt, men tendensene er tydelige. Forekomsten av slike organisasjoner demonstrer at kristendom på ingen måte utelukker innvandringskritiske holdninger som dem vi finner i *Kristent forum*.

Jeg har i dette kapitlet beskrevet hvordan diskursene og maktforholdene tar form. Vi har også sett hvordan retorikk, intertekstualitet og oss-dem-dikotomier medvirker til å skape forestillinger om «sannhet». Siden innvandringskritiske holdninger dominerer i alle fora, er det relevant å si noe om hvorfor fokuset på innvandring er så stort, samt hvorfor skepsis til innvandring ser ut til å øke. Dette diskuteres nærmere i neste kapittel. Der vil jeg også ta opp rollen islam spiller i dagens høyre-radikale ideologier, og hvordan dette kommer til syne i debattene. I tillegg vil jeg gå inn på forekomst av hat-retorikk på nettet, og hvordan internett kan medvirke til at holdninger blir radikaliseret. Til slutt vil jeg drøfte endringer i den offentlige debatten om innvandring.

⁸ <http://www.ksnettavis.no/program.asp>

Kapittel 5: Innvandring, internett og radikalisering

Fremveksten av nettfora som debattarena har som nevnt gitt lavere terskel for å delta i samfunnsrelaterte diskusjoner. Men hvorfor er innvandring et av de temaene som er gjenstand for heftigst diskusjon?

5.1 Innvandringen – vår tids fare

Det økende innvandringsfokus og innvandringskritikken skyldes sannsynligvis en kombinasjon av flere ulike årsaker. Flere av brukerne i debattene hevder at innvandring er det viktigste politiske spørsmålet i dag. De oppgir ulike begrunnelser for dette, men svært mange av dem uttrykker en frykt for at innvandring vil føre til store endringer i samfunnet. Forandringene omfatter alt fra nedbrytning av kultur og verdier, og endringer i biologisk arvemateriale, til hvordan samholdet mellom nordmenn går i oppløsning. Mange viser liten tillit til politikerne i de regjerende partiene, og er overbevist om at innvandring fører til økt kriminalitet, og høye sosiale utgifter for staten. Det er også et gjennomgående fenomen at de ikke føler seg tatt på alvor. Dette sammenfaller til dels med teoriene Anders Ravik Jupskås legger frem som årsaker til den økende oppslutningen rundt høyre-radikale partier i Europa de siste årene. I artikkelen «Høyre-radikale populistere i Vest-Europa» (2012) trekker Jupskås frem tre hovedteorier for denne utviklingen.

Den første av disse er en av de klassiske teoriene som ser konvergensen mellom de store partiene som en konsekvens av utviklingen av postindustrielle samfunn. Utdanningsvekst og bortfallet av den tradisjonelle arbeiderklassen har ført til at partiene som tidligere var konservative har blitt mer progressive, og de sosialdemokratiske partiene mer kapitalismevennlige. Dette har medført at økonomiske problemstillinger fremstår som mindre betydningsfulle for velgerne, mens verdispørsmål har blitt tilsvarende viktigere⁹. Denne teorien synes relevant i forhold til nettdebattene der verdispørsmål er dominerende. Likevel er det relativt få brukere som uttrykker at de vil stemme frem Frp (som har den strengeste innvandringspolitikken av de store partiene) for å ta et oppgjør med innvandringen. Grunnen til skepsisen er antagelsen om at Frp vil ødelegge Norges økonomi og oppløse velferdsstaten. Det er dermed ikke tilstrekkelig å hevde at den økonomiske politikken har blitt mindre viktig enn innvandringspolitikken. Velferd og velferdsstaten blir i forane flere ganger trukket frem som et viktig grunnlag for samfunnet. Brukerne er derfor skeptiske til politikk som undergraver de økonomiske strukturene velferdsstaten bygger på. På

⁹ <http://www.antirasistisk-senter.no/hoeyreekstremisme-i-norge.5051366-98689.html>

denne måten fremstår det som tvetydig at de posisjonerer seg mot Frp, samtidig som de anklager de regjerende partiene for å føre en innvandringspolitikk som ødelegger velferdsstaten.

Den andre teorien Jupskås nevner, fokuserer på utdanningsekspløsjonen i overgangen fra 60- til 70-tallet, og hvordan denne førte til en holdningsrevolusjon som kom til uttrykk gjennom «(...) grønne verdier, feminisme og krigsmotstand» (ibid:38). Denne revolusjonen ble på 80-tallet møtt av en motrevolusjon i form av høyre-radikale partier, noe som bringer oss videre til Jupskås' tredje teori. Denne viser til økende legitimitet for det som tidligere ble sett på som ekstreme partier, og manglende tillit til etablerte politikere. Jupskås' teori underbygges av europeiske holdningsstudier som avdekker et stort potensial for partier som fremmer nasjonalisme, samtidig som medlemmene tar avstand fra vold og udemokratiske handlinger. De fokuserer mer på islam enn innvandring generelt, noe som medvirker til at de vinner oppslutning (ibid). I debattene har jeg fått inntrykk av at stadig flere er enige i innvandringspolitikken til Frp. Selv om Frp ikke er på samme linje som andre høyre-radikale partier i Europa – som for eksempel Sverigedemokraterna – kan oppslutningen rundt Frps innvandringspolitikk tyde på at det også i Norge skjer en økende legitimitet for høyre-radikal politikk knyttet til innvandring.

I alle forane er det mange av aktørene som uttrykker liten forståelse for at Norge og Europa skal ha behov for arbeidsinnvandring, siden kontinentet er preget av høy arbeidsledighet og sosial uro. Flere hevder at det er innvandrerne som har skyld i urolighetene. Ifølge statssekretær Torgeir Larsen er arbeidsledigheten en av grunnene til at fiendtligheten mot innvandrere øker. Han skriver at massearbeidsløshet preger kontinentet, noe som igjen fører til at de sosiale og økonomiske forskjellene øker mellom folk. De som har minst betaler den høyeste prisen for dette. Larsen påpeker at prognoser tilsier at den økonomiske krisen og arbeidsløsheten vil vedvare, og utsikter til økonomisk vekst i kriselandene lar vente på seg. Han hevder at dette fører til svekket tro på demokratiet og den rådende politikken, samt markant nedgang i tillit og støtte til demokratiske institusjoner. «Presset mot minoriteter øker, jakten på syndebukker tiltar og Europas høyreekstremer bevegelser styrkes»¹⁰. Fenomenene som Larsen påpeker; arbeidsledighet, vedvarende økonomiske problemer og økende sosiale forskjeller i Europa, er absolutt emner som i forane blir brukt som argumenter mot innvandring. I tillegg blir innvandring trukket frem som en av de viktigste årsakene til disse problemene, noe som sammenfaller med Larsens påstand om at minoriteter gjerne blir syndebukker. Dette er et tydelig tegn på at disse årsakene er svært relevante for det økte innvandringsfokus og fiendtlighet mot innvandrere. Larsen fokuserer hovedsakelig på forklaringer

¹⁰ <http://www.dagbladet.no/2012/11/26/kultur/debatt/kronikk/hoyreekstremisme/europa/24547486/>

knyttet til økonomi og sosiale forskjeller. Dette er relevant, men ikke alene tilstrekkelig for å forklare innvandringsfokuset.

Skal vi forstå hvorfor innvandrings-skepsisen i Norge synes å øke, må vi i tillegg søke forklaringer i det norske samfunnet. Det er i alle fora eksempler på at brukerne mener innvandringen fører til at samfunnet blir mer segregert. Flere hevder at innvandringen splitter befolkningen, og viser til at samfunnet var tettere og tryggere før innvandrerne kom. I nettartikkelen «Et mer fleksibelt fellesskap: Nasjonsbygging mot 2014» (2009), skriver sosialantropolog Thomas Hylland Eriksen at innvandring fra ikke-europeiske land begynte å sette sitt preg på de største byene i landet i de siste tiårene av det 20. århundre. Dette sammenfalt med at det tette, slektskapslignende fellesskapet landet tidligere hadde bygget på begynte å slå sprekker. Religionen begynte å miste sin kraft og dermed også evnen til å synkronisere nasjonen. I tillegg kom 1980-tallet med økende liberalisme og individualistisk ideologi¹¹. Hylland Eriksen hevder det er misvisende å anta at problemene med det nasjonale fellesskapet skyldes innvandring, men mener dette fenomenet er en bit av puslespillet. For å underbygge dette trekker han frem hvordan ulike rettighetsbevegelser som kvinnebevegelsen, og minoritetsbevegelser knyttet til grupper som samer og homofile, begynte å kreve juridisk anerkjennelse og politisk innflytelse. Dette skjedde samtidig som innvandringen til Norge skjøt fart. Ifølge Hylland Eriksen har mangfoldet av grupper og organisasjoner motsatt seg den kulturelle ensrettingen som var typisk for tidligere faser av nasjonsbyggingen. I stedet er det skjedd en dreining mot økt pluralisme, valgfrihet og likeverd. Dette har funnet sted parallelt med innvandring. Innvandringen har på sin side bidratt med kulturelt mangfold, og dette har medvirket til å sette den nasjonale identiteten under press (ibid). Innvandringen til Norge skjøt altså fart samtidig som det skjedde andre omveltninger i samfunnet som påvirket den nasjonale identiteten og den kulturelle ensrettingen. I tillegg til økonomi er det derfor nødvendig å søke forklaringer knyttet til kulturelle- og samfunnsmessige endringer. Mange av forumsbrukerne – og sannsynligvis også andre nordmenn – ser endringene i lys av den økende innvandringen. Dette medvirker til å opprettholde «myter» om innvandringen, som ble fremhevet i forrige kapittel.

Jeg har her vist til flere teorier som kan være med på å forklare innvandringsfokuset. Fenomenene som blir nevnt gir likevel ikke en fullstendig forklaring, i den forstand at de bare i liten grad nevner innvandring i seg selv som en årsak. Rollen innvandringen spiller kan tydeliggjøres gjennom to hovedpunkter. Det første punktet er at innvandring har blitt et viktig emne for mange, fordi det i Norge og Europa i dag faktisk forekommer reelle utfordringer knyttet til innvandring og integrering.

11 http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Mangfold/Mangfoldsarets_sluttrapport_juni2009_avopp.pdf

Det andre punktet er, som Hylland Eriksen påpeker, at innvandringen begynte å gjøre seg gjeldende samtidig som det skjedde dyptgripende endringer i det norske samfunnet. En måte for aktører generelt å strukturere verden på, er å lage *forklaringer* ved å skape en årsakssammenheng mellom fenomener (Aase og Fossåskaret 2007:114). Når to fenomener forekommer samtidig, er det derfor lett å anta at det finnes en kausalsammenheng mellom dem. Innvandring er spesielt utsatt for å bli trukket inn i en slik sammenheng. Grunnen til dette er at innvandring, i motsetning til for eksempel politikk eller sosiale bevegelser, kommer direkte «utenfra». I foraene settes det likhetstegn mellom innvandring og nyere utfordringer i samfunnet, fordi det dreier seg om problemer som etter brukernes oppfatning *ikke* var der før innvandrerne kom, men som *er* her nå som innvandrerne er her. På samme tid som innvandringen til Norge økte, begynte også innvandringsskepsisen å øke. Før 1985 kom det årlig under 1000 asylsøkere; i 1987 kom det 8613. Dette har sannsynligvis direkte medvirket til at Frp på samme tid passerte 10-prosentgrensen for første gang (Jupskås 2012:130-131).

Fra 1970-tallet og frem til i dag har innvandringen medført en forskjell i sammensetningen av den norske befolkningen. Dette sannsynliggjør at mange av brukerne er oppriktige når de hevder at de ikke er mot innvandring av prinsipp, men av bekymring for hvilke konsekvenser det kan føre til i landet. Det gjør det også forståelig at brukerne blir oppgitt over stigmatiseringen det medfører å kritisere innvandringen.

5.2 Islamofobi og islamkritikk

Jeg har påpekt at flere forumsbrukere gir uttrykk for at de hovedsakelig bekymrer seg for muslimsk innvandring. Dette er ikke bare et trekk som kjennetegner innvandringsdebatt i nettfora. Mens det tidligere i høyreekstreme ideologier har vært fokus på jøder, er dette i de senere år blitt rettet mot muslimer (Jupskås 2012:16). I boken *Ekstreme Europa* (2012) skriver Jupskås:

De organiserte gruppene som sokner til den «nye høyreekstremismen» kaller seg gjerne «defence league» («forsvarsligaer») og «Stopp islamiseringen av...», men det finnes også andre grupper hvor muslimene er den ultimate fiende. Felles for dem alle er uansett forestillingen om at vestlige demokratier er i ferd med å gå under og at vi derfor befinner oss i en krigslignende situasjon (s. 172).

Det er ikke bare blant de mest ekstreme grupperingene at skepsisen til islam er fremtredende.

Begrepet «islamisering» har i Norge kanskje først og fremst blitt kjent via innvandringsdiskursen i Frp. Også i andre europeiske land har islamkritikk blitt stadig vanligere blant store partier. Blant annet har fokuset på islam sannsynligvis medvirket til at Sverigedemokraterna har klart å passere den svenske sperregrensen på fire prosent (Jupskås 2012:100). Et annet eksempel på dette er den nederlandske sosiologen og partistifteren Pim Fortuyns bok *Islamisering av vår kultur: Nederlandsk identitet som fundament* (2001). Her uttrykker Fortuyn frykt for at islamisering av Nederland vil redusere ytringsfriheten, reversere likestillingen og oppheve homofiles rettigheter (Jupskås 2012:18). Fortuyn ble forøvrig skutt og drept under den nederlandske valgkampen 2002. Gjerningsmannen hevdet at han utførte gjerningen fordi Fortuyn var en fare for sårbare grupper i samfunnet¹². Det har i løpet av de siste årene også i Norge blitt publisert flere bøker hvor farene ved islam trekkes frem. For eksempel kom høyrepolitiker og samfunnsdebattant Hallgrim Berg nylig ut med boken *Demokrati og islamisme – Europa under islam?* (2013), hvor han blant annet advarer mot islamisme som en fremadstormende ideologi. Den tar dermed opp tråden fra Bergs forrige bok fra 2007; *Amerikabrevet: Europa i fare*¹³.

Siden islam ofte blir kritisert både i nettfora og andre medier, er det viktig å skille mellom nøktern og usaklig kritikk. I rapporten som Antirasistisk Senter publiserte i etterkant av 22. juli, blir det gjort et skille mellom «islamofobi» og «islamkritikk». «Islamkritikk» er legitim kritikk av islam, mens «islamofobi» går over grensen for saklig religionskritikk og hatefulle retorikk¹⁴. I rapporten hevdes det at mye som bedrives under dekke av å være islamkritikk i realiteten er islamofobi og derfor er høyreekstremt. De lister opp åtte kjennetegn på islamofobi. Av disse punktene er det fire som er synlige i foraene. Dette gjelder punkt 2: «Islam og 'de andre'». Her pekes det på synet på islam som annerledes enn andre religioner og kulturer. Dette synet innebærer at islam ikke deler verdier og mål, eller lar seg påvirke av andre livssyn (ibid). I foraene finnes det utsagn hvor denne holdningen til islam skinner gjennom. Eksempler er kommentarer fra *Avisforum*, som: «Politikerne burde ta en tur til den islamske verden og se hvordan minoriteter blir behandlet der. Som gruppe er muslimer de minst tolerante i verden» og «[j]eg mistenker at de fleste ikke setter seg inn i hva Islam faktisk er og hvordan denne religionen sperrer for integrering og assimilasjon. Dere skjønner diskriminering og intoleranse er lov så lenge en barbarisk middelaldrereligion står bak».

Det neste av punktene til Antirasistisk Senter som finnes i debattene, er punkt 3 som omhandler «Verdimessige forhold». Dette innebærer å anse islam for å være mindre verdt enn vestlige

12 <http://www.nrk.no/nyheter/verden/1.575852>

13 <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3578467.ece>

14 <http://www.antirasistisk-senter.no/hoeyreekstremisme-i-norge.5051366-98689.html>

religioner og ideologier (ibid). Denne holdningen blir ikke eksplisitt uttalt i foraene, men er underliggende, som dette sitatet fra *Kristent forum* viser:

Det har kommet for mange innvandrere fra muslimske land til Norge på kort tid. Dette har medført en skjevhet som er uheldig for samfunnet og skaper ufred i befolkningen (...) All statsstøtte til muslimske organisasjoner bør stoppes, og islamske klær og skikker som bryter med menneskerettighetene og frihet bør forbys. Islam må opphøre som offisiell religion i Norge, og få status som et trossamfunn uten rettigheter.

Den samme holdningen er synlig i uttalelser i *Avisforum*: «Muslimismen skaper umenneskelige forhold som de må rømme fra og okkuperer andre land» og «[i]slamsk ukultur skaper problemer overalt».

I foraene er det også flere kommentarer som sammenfaller med Antirasistisk Senters punkt 4, der synet på islam som fiende blir uthevet (ibid). For eksempel skriver en av brukerne i *Kristent forum*: «Islam innebærer en reell trussel for norsk samfunn og kultur. Islamistenes fremstøt mot vestlige demokratier, blir ledet av nettopp høyt utdannede innvandrere». I *Avisforum* finner vi utsagn som: «Det er et mål for islam å ta over verden. Dessverre» og «[e]n stor forskjell er at kristne land og demokrati ikke systematisk dreper mennesker med andre religioner og kulturer. Men det gjør islam og muslimske land i stor målestokk (...) Islam er en farlig ideologi og religion».

Punkt 5, som det også finnes eksempler på i foraene, innebærer at islam reduseres til en politisk ideologi med militære formål (ibid). Om islam i foraene ikke reduseres til kun ideologi, gir enkelte likevel uttrykk for at de mener at tenkesett spiller en sentral rolle i islam. En bruker i *Kristent forum* skriver:

Det Muslimske Brorskap er en organisasjon med mye makt, noe vi har fått se klart den siste tiden. Det er et svært ressurssterk fellesskap som har stor tilgang på demografisk ekspertise (...) Islamister har fulgt den europeiske utviklingen tett i flere tiår, og er nå så sikre i sin sak at de ikke lenger prøver å skjule hva de planlegger for kontinentet.

Brukerne i *Avisforum* trekker frem terroraksjoner fra islamistisk hold mot Europa, og en av dem skriver: «(...) bare 3-5% av den Europeiske befolkningen er muslimer. Muslimske ekstremister er derfor overrepresentert i forhold til befolkningen».

Både i *Avisforum* og *Kristent forum* finnes det altså flere eksempler på det Antirasistisk Senter vil karakterisere som islamofobi. Det fremstilles likevel også kritikk av islam som kan betegnes som legitim. Eksempler på dette er når brukerne kritiserer omskjæring av jenter, vold som straffemetode, ulovlig halal-slakting, eller overfallsvoldtekter utført av muslimske innvandrere. Begrepet «islamofobi» brukes ikke bare som en betegnelse på de som utviser islamofobe holdninger. Det anvendes i tillegg for å stemple aktører som fremmer legitim kritikk mot islam. Jupskås skriver: «Selv akademikere, kommentatorer og sekulære intellektuelle som kritiserer islam ut ifra en liberal synsvinkel, blir beskyldt for å være drevet av en intens frykt og irrasjonalitet» (Jupskås 2012:97).

5.2.1 *Muslimhat versus antisemittisme*

Som nevnt har muslimene i høy grad overtatt jødernes status som «fienden» i høyre-radikale ideologier. I *Den sorte tråden* (2012) skriver journalist Øyvind Strømme at det likevel blir for enkelt å sette likhetstegn mellom det nåværende muslimhatet i høyre-radikale miljøer og den tidligere antisemittismen. Mange kritiserer denne sammenligningen for å være historieløs fordi jødene har blitt regelrett forfulgt og rammet av rasistiske lover. Muslimer i dagens Norge oppfordres til å delta i samfunnet og benytte seg av ytringsfriheten og demokratiske rettigheter (Strømme 2012:305). Strømme hevder likevel at det er paralleller mellom den latente antisemittismen i Norge på 1930-tallet og dagens islamofobi:

Disse eksisterer både mellom den latente antisemittismen og anti-muslimske forestillinger i dagens offentlighet, og mellom retorikken som ble ført av de utgruppene som i 1930-årenes Norge som forfektet politisk jødehat og de gruppene i dagens Norge og Europa som forfekter politisk muslimhat. Iblant kan man finne kommentarer som er nesten prikk like, ord for ord, men der ordet «jøder» er erstattet med «muslimer» (s. 306).

I denne sammenheng kan det nevnes at antisemittismen på ingen måte er utdødd. I *Avisforum* forekommer det kommentarer med antisemittisk innhold, som for eksempel: «Det er tvert imot jødesiden som la opp til denne politikken etter at de vant 2. verdenskrig og verden lå åpen for erobring etter deres egen agenda». I tillegg blir det som nevnt postet YouTube-videoer som fremmer påstander om at jødene ønsker å erobre Europa. I likhet med argumentasjonen rundt raseforskjeller, ser vi her klare paralleller til diskurser som kan knyttes til 2. verdenskrig. Kritikk rettet mot jødene forekommer likevel sjeldent. Det kan også nevnes at den gjengitte kommentaren senere ble moderert bort. Et påfallende trekk ved dette er at det relativt ofte forekommer utsagn rettet mot

islam som er minst like usaklige og hatefulle, men som blir stående i debatten. Dette kan antyde at det i *Avisforum* regnes som mer legalt å kritisere muslimene enn jødene. At fokuset er rettet mot muslimene samtidig som likhetene i diskursene er store, er også et eksempel på hvordan eldre diskurser hentes inn i den moderne debatten. På denne måten moderniseres og aktualiseres gamle «myter» eller «fortellinger», som på denne måten sirkuleres.

Samtidig som diskurser som originalt har vært knyttet til antisemittisme reproduseres og brukes om muslimer, har vi sett eksempler på at muslimsk innvandring sammenlignes med nazistenes okkupasjon av Norge. I dette ligger det en tvetydighet som det ikke virker som om brukerne selv er bevisst på. Det er likevel et eksempel på hvordan det er mulig for aktørene å hente inn og omforme diskurser for å tilpasse dem til sine egne utsagn.

Deler av innvandringskritikken som fremstilles i foraene kan karakteriseres som hatefull. «Hatefull» er i denne sammenheng et begrep brukt om kritikk som viser et ensrettet negativt og sterkt fiendtlig syn på bestemte grupper. Det er derfor relevant å drøfte forekomsten av hat-retorikk på internett og hvordan dette eventuelt kan ha en effekt på lesere.

5.3 Hat, høyreekstremisme og internett

I nettforaene forekommer det krass kritikk mot innvandring, og holdninger som kan karakteriseres som høyreradikale finnes i alle tre. Slike meninger er ikke begrenset til de aktuelle diskusjonsforaene. I år 2009 fantes det ca. 4000 aktive såkalte «hatsider» på internett, som inneholdt blant annet rasisme og terroragendaer (Daniels 2009). I 2011 meldte tv2 at nesten 25% av norsk ungdom mellom 11 og 16 år hadde surfet på nettsider med hatefullt innhold¹⁵. Men hvem er denne typen nettsider rettet mot, og hvilken påvirkningskraft har de på lesere? I «Persuasive storytelling by hate groups online» skriver medievitner Elissa Lee og kulturviter Laura Leets at målgruppen for nettsider som fremmer «hvit overlegenhet» ofte er unge, hvite gutter (Lee og Leets 2002). Dette kan stemme i forhold til *Nasjonalistisk forum*, hvor flertallet av brukere ser ut til å være nettopp unge, hvite menn. Sosiolog Jessie Daniels hevder at en fare forbundet med nettbruk i forhold til ungdom, er at denne ungdomsgruppen kan rette frustrasjon mot de som regnes som «andre». Dette kan gjelde mennesker som kan defineres på grunnlag av etnisitet, kjønn eller seksuell orientering. Høyreekstremerer på nettet gjør det lettere for denne gruppen å søke likesinnede og vinne gehør for sine synspunkt (Daniels 2008).

15 <http://www.tv2.no/gmn/hatsider-paa-nett-forfoerer-norske-barn-3551669.html>

Funnene i Lee og Leets' undersøkelse viser at nettbrukere som på forhånd er kritiske til høyreekstreme ideologier, vanligvis ikke lar seg overbevise av innholdet på nettsider, men finner det usmakelig og rasistisk. Hatsider på nettet kan likevel ha en mer overbevisende effekt på nøytrale brukere. «One of the most important factors affecting elaboration likelihood is the personal involvement or personal relevance of the topic to the receiver. (...) The greater the personal relevance, the greater the motivation to examine the message» (Lee og Leets 2002:931-932). Også dette stemmer overens med debattene jeg har undersøkt. Det finnes både i *Kristent forum* og *Avisforum* eksempler der brukere hevder at de tidligere var usikre på sitt synspunkt på innvandring, men at de etter å ha lest gjennom innvandringsdebatter har inntatt en kritisk holdning. Det er ikke usannsynlig at dette også kan gjelde andre som leser internettdebatter uten selv å delta. Jeg har derimot ikke funnet eksempler på at innvandringsvennlige brukere «snur» og blir kritiske, eller at kritikere får et positivt syn på innvandring.

I «Race, Civil Rights, and Hate Speech in the Digital Era» trekker Daniels frem at søkemotorer på internett har erstattet bibliotekene, spesielt for unge: «This has real consequences for race, civil rights and hate speech, because it means that the first, perhaps the *only*, place that young people go to 'do research' about race is the Internet» (Daniels 2008:130). Hun skriver at hun i tidligere forskning har funnet slående likheter mellom ekstremistisk retorikk og en mer gjennomsnittlig uttrykksmåte i forhold til «hvit overlegenhet», noe også forskning av andre underbygger. Som eksempel viser hun til den høyre-radikale nettsiden stormfront.org som har en nedtonet retorikk. Her blir medlemmene frarådet å komme med sterke rasistiske uttalelser, og det er forbudt å poste innlegg med innhold som er ulovlig eller fremmer trusler om vold (ibid). I foraene jeg har undersøkt er det som vist store likheter i argumentasjonen. For eksempel er det ofte lite som skiller omtalen av innvandrere i *Avisforum* og *Nasjonalistisk forum*. I *Avisforum* finnes det mange eksempler på rasistiske og høyreekstreme uttalelser. I *Nasjonalistisk forum* finner vi flere lignende eksempler, men uttalelsene fremstår vanligvis ikke som *mer* hatefulle eller truende enn i *Avisforum*. I forhold til disse foraene er derfor mitt inntrykk at den «gjennomsnittlige» uttrykksmåten og den ekstreme retorikken har nærmet seg hverandre.

At høyreekstreme ytringer kan tilpasses ulike målgrupper ser vi også i *Kristent forum*, hvor enkelte av brukerne legger frem ideer om rase- og IQ-forskjeller på en måte som gjør at innholdet virker seriøst og godt begrunnet. Et fellestrekk mellom *Kristent forum* og *Nasjonalistisk forum* er at det begge steder er én dominerende bruker. Begge disse aktørene figurerer i tillegg i andre fora, og

begge er svært radikale i sine holdninger. Dette kan tyde på at engasjerte aktører benytter nettfora som «kamparena» for å fremme sin sak. Holdningene disse to fremmer har flere likhetstrekk, men presenteres på svært forskjellige måter. Skulle den «nasjonalistiske» brukeren uttale seg om «antihvite» og folkemord i *Kristent forum* ville vedkommende sannsynligvis bli kastet ut. Likevel kan «den kristne» ved å tilpasse retorikken føre en argumentasjon knyttet til IQ og raseforskjeller uten at kommentarene knyttet til dette blir moderert bort. Forming av retorikken medfører dermed store muligheter. At retorikk tilpasses målgruppen kan på den måten gjøre det lettere å normalisere innvandringskritiske og høyre-radikale holdninger. Normalisering av høyre-radikale holdninger på internett kan igjen medvirke til ytterligere radikaliserings.

5.4 Internett og radikaliserings

I *Det mørke nettet* (2011) påpeker Øyvind Strømme tre trekk ved internett som kan ha innvirkning på radikaliserings av politiske holdninger. Det første er at internett lett kan brukes for å illustrere og forsterke ideologiske budskap. Dette kan være ideologiske tekster, bilder eller filmer som kan brukes for å understreke politiske påstander. Strømme trekker frem YouTube som en nettside hvor det er lett å finne videoer for dette formålet. Han hevder at det blir mulig å bruke alle negative eksempler, både oppdiktete og reelle, for å skape et «puslespillbilde» som svartmaler islam (2011:64). I forhold til dette punktet ser vi i foraene tydelig bruk av kilder som er valgt for å fremme bestemte ideologiske budskap, mens det ikke forekommer kilder som problematiserer dette.

Det andre prinsippet Strømme nevner er at internett gjør det enklere å komme i kontakt med formelle organisasjoner og nettverk. Kontakt via internett innebærer mindre risiko enn fysiske møter (Strømme 2011:65). Dette trekket ser vi spesielt i forbindelse med *Nasjonalistisk forum*. Dette er ikke en formell organisasjon, men det er likefullt et internasjonalt, vestlig nettverk for nasjonalister. Jeg kan legge til at forumet på ingen måte var vanskelig å finne frem til, og det er heller ikke komplisert å bli medlem. I dette forumet finner vi også eksempler på radikaliserings av holdninger som i retorikken om «antihvite» og «folkemord». Hovedtalsmannen for dette legger frem videoer, tekster og mantra for å fremme påstandene. Andre brukere tar dermed opp den samme retorikken og reproducerer den i forumet. Nettet legger dermed til rette for en intertekstuell struktur som forsterker og sprer radikale budskap.

Det tredje elementet er ifølge Strømme at internett kan medvirke til at holdninger som ellers er sosialt uakseptable normaliseres. Han hevder at dette fører til at det oppstår virtuelle «ekkokamre» hvor ekstreme ideer og forslag får støtte og oppmuntring (2011:67). I forbindelse med dette punktet

ser vi i alle foraene eksempler på hvordan både innvandringskritikk og direkte rasisme blir ytret. Siden det er de innvandringskritiske brukerne som dominerer foraene, blir mange av argumentene og påstandene deres stående uimotsagt. Det gjelder også de rasistiske uttrykkene som relativt ofte blir forbigått i stillhet. På denne måten blir disse ytringene «normale» ved at de er godtatt i foraene. Ifølge Jessie Daniels kan interaksjon mellom høyreekstreme på internett også medføre konsekvenser utenfor nettet: «White supremacy online sometimes leads to violence, harassment, intimidation, and racial terror, transcending the virtual world to damage real, live human beings» (2009:7). Hun påpeker at mennesker som har utført voldelige handlinger på grunn av raserelaterte overbevisninger, som for eksempel Buford Farrow i 1999, ofte har vært påvirket av internett (ibid). Dette er som vi vet også tilfellet for Anders Behring Breivik.

Strømmen skriver at statsminister Stoltenbergs uttalelser om at vårt svar på terrorismen skal være «mer demokrati» og «mer åpenhet» ofte blir gjengitt av innvandringskritikere i nettfora. Brukerne anvender dette som argument for at «lokket må tas av debatten». Han stiller spørsmålet «[m]en, hvilket lokk snakker de om?» og hevder at norske medier de siste årene har skrevet lite som trusselen fra høyreekstreme hold, men desto mer om ulike trusler fra islamistisk hold (2011:74). Om mennesker med høyreekstreme meninger skriver Strømmen: «Ingen av disse har blitt nektet ytringsfrihet. Ingen av dem har blitt fengslet for meningene sine. Men mennesker med oppfatninger som disse – som er i et bredt spekter – har fått langt mer oppmerksomhet etter 22. juli, selv om det kritiske søkelyset nok er heller ubehagelig» (2011:75). Flere av deltagerne i foraene nevner 22. juli som et vendepunkt som førte til at «debatten ble satt tilbake», og det ble vanskeligere å ytre seg kritisk. Som Strømmen skriver betyr ikke dette at noen nekter dem å uttale seg, men at det har blitt mer ubehagelig å fremme og forsvare innvandringskritikk offentlig. Nettfora har dermed blitt et «fristed» hvor aktører både anonymt og under fullt navn med bilde kan kritisere innvandring og møte mer enighet enn motstand.

I forbindelse med intertekstualiteten i foraene har vi sett hvordan nettet medvirker til å spre holdninger og ideer ved at informasjon hentes fra ett nettsted og reproduseres i et annet. På denne måten skaper nettet større mulighet for at høyre-radikale og -ekstreme ideologier kan gripe om seg. I fora hvor slike holdninger er fremtredende, vil det vanligvis også være lite rom for aktører med alternative oppfatninger. Brukerne av slike fora vil dermed i liten skala bli motsagt, og kan derfor i høy grad danne en bestemt verdensoppfatning eller «sannhet» som ikke blir utfordret. Jeg var i kapittel 2 inne på hvordan Katrine Fangen i arbeidet med nynazister opplevde at å påpeke inkonsekvenser eller selvmotsigelser i argumentene deres kunne fremkalle interessante refleksjoner

i gruppen. I likhet med nynazistene vil jeg hevde at aktører i høyre-radikale fora ikke nødvendigvis tenker over svakheter i argumentasjonen. Grunnen til dette er nettopp at ingen påpeker dem. På denne måten skaper høyre-radikale og -ekstreme grupperinger på nettet «lukkede rom», eller ekkokamre, hvor aktørene ikke behøver å svare for seg.

5.4.1 Tiltak mot nettradikalisering

Vi har sett at radikale nettsider har begrenset påvirkningskraft på mennesker som i utgangspunktet er kritiske til innholdet. Ved å være lett tilgjengelige utgjør likevel slike sider en arena som virker samlende på folk med høyre-radikale holdninger. Det er derfor relevant å drøfte tiltak som er rettet mot spredning av hatefull retorikk på nettet. I rapporten fra Antirasistisk Senter anbefales det flere foretak for forhindre dette. Det påpekes at PST bør monitorere «relevante nettfora» som nordisk.nu og stormfront.org, hvor deler av innholdet er nynazistisk. Disse foraene har innslag av både nynazistisk og norrøn symbolikk, samt implisitt voldsforherligelse, noe vi også har sett elementer av i foraene jeg har undersøkt. I tillegg mener de at PST bør holde øye med document.no. Dette er «(...) ikke fordi den virksomheten som generelt finner sted her fortjener PSTs oppmerksomhet, men fordi også høyreekstreme benytter sider som document.no. Tilsvarende gjelder for ulike mediers debattsider»¹⁶. De mener også at PST burde ha lavere terskel for å registrere personer som sprer hatske budskap på nettet. I forhold til nettfora generelt, anbefaler de at disse normalt bør kreve registrering med fullt navn. Forhåndsgodkjenning av innlegg før publisering kan brukes i perioder hvor nettstedene opplever større pågang av hatefulle kommentarer (ibid:29).

Strømmen nevner flere virkemidler for å møte trusselen med internettradikalisering, som: «(...) å gjøre klimaet mer ukomfortabelt for ekstremistisk materiale på nett, å styrke nettsamfunnenes selvregulering, å redusere ekstreme nettsiders appell og å fremme positive budskap som alternativ» (2011:75). Daniels hevder på sin side at «[t]o fight white supremacy online, we need multiple literacies, including literacies of digital media, antiracism and social justice» (2009:190).

Det har i nyere tid blitt iverksatt flere tiltak for å motvirke ekstremisme og hatideologi i Europa. I månedskiftet november/desember 2012 samlet Europarådet forskere, nettaktivister, organisasjoner som Europas Facebook-avdeling og Den europeiske kringkastingsunionen i Budapest for å diskutere kampen mot ekstreme ytringer og intoleranse i det offentlige rom. Det ble lagt særlig vekt på internett og sosiale medier. Av konkrete tiltak har 50 europeiske bloggere blitt samlet for å utdannes til «vaktbikkjer» på nett. De skal ha til oppgave å overvåke, rapportere og ta til motmæle

¹⁶ <http://www.antirasistisk-senter.no/hoeyreekstremisme-i-norge.5051366-98689.html>

mot de som sprer hat på nettet. I tillegg har det blitt opprettet egne fond for frivillige organisasjoner i de baltiske statene og Sentral- og Sør-Europa som skal rapportere og dokumentere hat og intoleranse mot innvandrere¹⁷.

Det problematiske i denne sammenhengen er nødvendigheten av grundige vurderinger i forhold til ytringsfriheten. Daniels skriver:

Freedom of speech and the protection of equality are both fundamental to the preservation of human dignity. Within global context, there is near-universal agreement among democratic nations that these human rights should be weighed against each other (2009:183).

Overgangen mellom innvandrings skepsis og rasisme kan være glidende, og det vil ikke alltid være lett å vurdere motivasjonen for ulike ytringer. Dette spesielt siden høyre-radikal retorikk, som vi har sett, kan tilpasses sitt publikum.

5.5 Debatt om debatten

Diskusjonen om hvor skillet går mellom innvandringskritikk og høyreekstremisme, og i hvilken grad radikale holdninger skal slippe til i offentlig debatt, er i dag et svært aktuelt debatttema. Samtidig som det iverksettes tiltak mot nettradikalisering, begynner det å skje endringer i den offentlige debatten. «Hva skal vi med ytringsfrihet hvis vi ikke tåler de avvikende synene?» spør sjefredaktør i Stavanger Aftenblad, Lars Helle¹⁸ (02.01.2013). Han hevder at ytringsfrihet betyr at alternative mindretallsrøster skal få fremme sine synspunkter uten at det gir ubehagelige konsekvenser i form av mobbing eller utfrysing. Helle sier seg enig i at ytringsfriheten i Norge ikke ble bedre etter 22. juli, men mener vi reagerer på alt som avviker fra normerte standpunkter. Nettdebatter og sosiale medier fikk mye av skylden for terrorhandlingene. Han påpeker samtidig at sosiale medier og nettdebatter har sluppet til nye aktører og fungerer som et korrektiv overfor tradisjonelle medier (ibid). Helles poeng er at dersom vi skal ha reell ytringsfrihet, må vi tåle mer av avvikende synspunkter. De må slippes til i den offentlige debatten *uten* at dette skal gi negative konsekvenser for aktørene i form av stigmatisering, uthenging eller anklager om fremmedfrykt og rasisme. Dette er nødvendig for å få en konstruktiv debatt hvor alle argumenter blir lagt på bordet, både de *for* og de *mot* innvandring.

17 <http://www.dagbladet.no/2012/11/26/kultur/debatt/kronikk/hoyreekstremisme/europa/24547486/>

18 <http://www.aftenbladet.no/meninger/kommentar/Ord-til-a-misforsta-3096602.html#.UW03zLV3Zq8>

Stadig flere påpeker i likhet med Helle og Strømmen at det er nødvendig å inkludere innvandringskritikere i den offentlige debatten i høyere grad. Blant annet har *Aftenposten* nylig ansatt bloggeren Bjørn Stærk som fast spaltist. Stærk har tidligere utmerket seg som en aktiv samfunnsdebuttant. Ifølge avisens kultur- og debattredaktør, Knut Olav Åmås, er Stærk en «(...) fritenker, som ofte går på tvers av mye og mange», men som også har evne til å få lesere til å reflektere¹⁹ (25.12.2012). Åmås hevder at ansettelse av Stærk og andre nye spaltister i *Aftenposten* er et forsøk på å utvikle nettdebatten (ibid). Stærk er opptatt av å åpne innvandringsdebatten, og skriver i artikkelen «En nettreise gjennom islamkritikkens tiår» (2013):

Noen mener at også de moderate islamkritikere er suspekter. Men det er viktig at vi nå ikke overreagerer, og stempler som farlig all islam- og innvandringskritikk vi er uenige med. Tvert imot bør vi gjøre idag noe vi burde ha gjort for årevis siden: utvide den offentlige, respektable innvandringsdebatten til å inkludere alle relevante innvandringskritikere. Vi bør lete etter unnskyldninger for å slippe dem til, ikke unnskyldninger for å stenge dem ute. Ikke fordi man nødvendigvis er enige med dem, men fordi demokratiet er avhengig av å avklare motsetninger på en ryddig måte²⁰.

Det er likevel ikke alle som er enige i denne holdningen. Blant annet har forfatter og *Dagsavisen*-spaltist Anne Holt tatt til motmæle. I artikkelen «Klam omsorg for ekstremistene» (2013) skriver hun: «Stadig flere premissleverandører i samfunnsdebatten etter 22/7-11 synes i økende grad å mene at den ekstreme ytring skal ha et særskilt vern mot (usaklig) motmæle, et særskilt krav på publisering og for ikke å glemme: En særlig verdi»²¹.

Selv om nettet kan spille en sentral rolle i forhold til spredning av hat-ideologier, blir det for enkelt å anse dette for å være den eneste årsaken til at disse holdningene er i medvind. I *Den sorte tråden* skriver Strømmen:

Høyreradikale vinner ikke bare frem på konspiratorisk tøv, de tiltrekker seg velgere ved tilby dem svar på høyst reelle problemer, problemer alle partier burde være interessert i å gripe fatt i. (...) Det kan handle om opplevd utrygghet, om overfallsvoldtekter, om seksuell trakassering, om undertrykkende praksis som er kulturelt eller religiøst fundert, og knyttet til

19 <http://www.aftenposten.no/meninger/spaltister/Bjorn-Stark-ny-spaltist-pa-Aftenpostenno-7074448.html#.UW0sybV3Zq8>

20 <http://www.samtiden.no/en-nettreise-gjennom-islamkritikkens-tiar-av-bjorn-staerk/>

21 http://www.dagsavisen.no/nyemeninger/alle_meninger/cat1003/subcat1018/thread271548/#post_271548

«fremmede» som blir definert som det, uavhengig av hvor de er født (s. 332-333).

I denne sammenheng er det nødvendig å lytte til argumenter fra innvandringskritikere. I tillegg til tidligere nevnte forklaringer på innvandringsfokuset, er det åpenbart at utfordringer og problemer knyttet til innvandring er viktig for folk, fordi det går ut over deres egen trygghetsfølelse. Dette ser vi tydelig i foraene. Høyre-radikale partier og organisasjoner tilbyr generelt lettvinne løsninger på disse utfordringene. Innvandringsdebatten kompliseres av at aktører som er radikale i sine synspunkt ofte dominerer, noe som medvirker til å sette innvandringskritikere generelt i et dårlig lys. Når brukerne i foraene uttaler at den politiske korrektheten fører til stigmatisering av kritikere, har de et poeng; det er ikke uproblematisk å ytre innvandringskritikk offentlig. I den sammenheng er det viktig å huske at selv om de fleste høyreekstremister er innvandringsmotstandere, er ikke innvandringsmotstandere nødvendigvis høyreekstreme. Avslutningsvis i *Den sorte tråden* legger Strømmen til: «I møtet med morgendagen trengs det politikere som har mot til å snakke om vanskelige spørsmål, men også mot til å konfrontere menneskefiendtlig tankegods av ulike typer» (2012:333). For å tilbakedrive høyre-radikale holdninger og unngå økende innvandrings-skepsis, er det altså nødvendig å finne en balanse mellom å snakke åpent om utfordringer og problemer knyttet til innvandring, og jobbe aktivt mot spredning av hatefull og ekstrem retorikk.

Kapittel 6: Konklusjon

I løpet av arbeidet med dette prosjektet har det blitt tydelig for meg at innholdet i debattfora er mer komplekst enn det ser ut til ved første øyekast. Likhetene mellom innholdet i *Kristent forum*, *Avisforum* og *Nasjonalistisk forum* er likevel større enn ventet. Foraene skiller seg først og fremst fra hverandre i måten kommentarer og argumenter blir lagt frem på. Mange av de samme temaene går igjen, og innvandringskritikerne dominerer i alle fora. Enkelte temaer skiller seg likevel ut: *Kristent forum* har en større diskusjon knyttet til IQ- og raseforskjeller. Raser er et begrep som også diskuteres i *Nasjonalistisk forum*, men her er det i større grad snakk om hvordan raser danner bakgrunnen for utformingen av kulturen, og hvordan de bør holdes atskilt for å overleve. *Nasjonalistisk forum* legger i tillegg vekt på retorikk om «antihvite» og folkemord på hvite. I *Kristent forum* og *Avisforum* er det spesielt fokus på farer ved en økende muslimsk befolkning.

6.1 Hvordan skapes og reproduseres holdninger i foraene?

Overvekten av innvandringskritiske aktører i alle fora er en forutsetning for den gjennomgående negative holdningen til innvandring. Vi har sett at de kritiske aktørene i tillegg opererer med et langt større repertoar av argumenter og påstander enn de innvandringsvennlige, noe som forsterker det negative bildet av innvandringssituasjonen. I tillegg til de uttalte argumentene ligger det mye taus argumentasjon i valg og vektlegging av bestemte ord, retoriske strategier, kilder og intertekstualitet.

I alle foraene anvender brukerne ladede ord. Blant de innvandringsvennlige finner vi «gode ord» som spiller på samvittigheten og pliktfølelsen til leseren. Disse ordene inngår i det Jill Loga kaller «godhetsdiskursen». Ved å benytte godhetsdiskursen kan innvandringsvennlige skape et inntrykk av at de som taler *for* innvandring er «de gode». Dette blir likevel «gjennomskuet» og motsagt av de kritiske aktørene. Kritikerne tilbakedriver godhetsdiskursen ved å skape en motdiskurs basert på begreper som «sannhet» og «ærlighet». Denne har jeg omtalt som «kampdiskursen», fordi den legger vekt på betydningen av «å kjempe» for «å beskytte» og «bevare» Norge. På den måten snur brukerne på rollene og skaper et bilde av innvandringsmotstandere som de «gode» som fremstiller sannheten om problemene ved innvandring. Kampdiskursens talere får dermed rollen som Norges «voktere og varslere».

Kampdiskursen skaper også rammene for utformingen av retorikken. Vi har sett at det spesielt blant

innvandringskritikerne ofte er en bevissthet rundt retorikk. Språklige strategier medvirker til å bygge opp argumentasjonen, og brukerne spiller videre på hverandres utsagn. På den måten skaper de et inntrykk av enighet, og av å stå samlet. I *Nasjonalistisk forum* oppstår det en egen diskusjon om hvordan det er hensiktsmessig å legge opp debatten for å vinne frem med holdninger og synspunkter. Retorikken om «antihvite» og folkemord har til hensikt å snu rollene ved å fremstille innvandringsvennlige som rasistiske overfor hvite. I denne sammenheng står bruken av mantraet «De er ikke mot rasisme, de er mot hvite. Antirasist er kodeord for antihvit» sentralt. Bevisstheten rundt retorikken kommer også frem ved at aktørene diskuterer effekten av mantraet. Her er i tillegg bruken av gjentakelse et viktig virkemiddel. Det hevdes at repetisjon av mantraet vil medføre at beskjeden gradvis vil synke inn hos «folk flest».

Både blant de innvandringsvennlige og innvandringsmotstanderne forekommer det bruk av hersketeknikker for å få overtak på meningsmotstanderne. Fra innvandringsvennlige brukere finner vi flere eksempler på at de sammenligner kritikernes holdninger med Hitler/nazismen (hitling) og Behring Breivik. Fra innvandringsmotstanderne kan måten de insisterer på å formidle «sannheten» på betraktes som en hersketeknikk, og denne er langt mer effektiv. Ved at de fremstiller seg som «de sannferdige», blir innvandringsvennlige nødvendigvis «de uredelige». På denne måten får kritikerne et overtak. Mantraet «Ærlighet varer lengst og sannheten setter fri» understreker dette. I *Avisforum* kan også trolling til en viss grad betraktes som en type hersketeknikk som har til hensikt å få meningsmotstandere til å miste besinnelsen og opptre usaklig. Anklager om politisk korrekthet kan i alle fora tolkes som et forsøk på hersketeknikk.

Repetisjon av ord og argumenter er en sentral del av retorikken i alle fora, og medvirker til å reprodusere holdningene og synspunktene som blir presentert. At brukernes kommentarer står i et intertekstuell forhold til andre tekster, forsterker effekten av gjentakelse ved at de på denne måten gir inntrykk av en «større enighet». I tillegg har vi sett at aktørene gjennom intertekstualitet trekker inn og aktualiserer eldre diskurser. På denne måten utvider de diskursene i innvandringsdebatten.

Gjentakelse er også et sentralt begrep i forhold til oss-dem-dikotomien i innvandringsdebatten. Det er gjennomgående at «oss» (nordmenn, kristne, 1.verden) står i et overordnet forhold til «dem» (innvandrere, muslimer, 3.verden). «Oss» er de utdannede, de hardtarbeidende og «de gode», mens «de andre» mangler utdanning, er lavt utviklet, snyltere, og «farlige». At dikotomien stadig er fremtredende i diskusjonene, medvirker til å gjenskape oppfatninger eller «myter» om innvandrere. Ved stadig å gjenta dette synet, utelukker de også alternative oppfatninger av innvandring, og på

den måten «låser» de oppfatningene av innvandrere og innvandring.

Som vi har sett er det karakteristisk hvordan kritikerne i foraene forsøker å snu på maktforholdet mellom innvandringskritikere og innvandringsvennlige. Ved å benytte de ulike virkemidlene skaper de en oppfatning av «sannheten» om innvandring. Denne reproduseres ved å stadig bli gjentatt av brukerne på ulike måter. I forhold til fremstillingen av «sannhet» spiller også påstander om «politisk korrekthet» en sentral rolle. Ved å trekke inn politisk korrekthet som et hinder for konstruktiv debatt, danner kritikerne et bilde av seg selv som de som tør å «tale den politiske korrektheten midt imot». Ved å forme og gjenskape forestillinger om «sannheten», får innvandringskritikerne et maktovertak på de innvandringsvennlige. Nettfora blir dermed kritikernes arena, hvor de innvandringsvennliges argumenter kommer til kort.

6.2 Innvandringskritikk – fremheves eller forties?

Jeg har i denne oppgaven tatt opp emner som i dagens samfunnsdebatt er høyst aktuelle. Per i dag er det i offentlige medier ikke bare selve innvandringsdebatten som er i søkelyset, men også debatten om hvordan innvandring bør diskuteres. Stadig flere tar til orde for at innvandringskritikere i høyere grad bør få slippe til i den offentlige debatten, uten å bli stigmatisert og uthengt. Dette har både å gjøre med problemstillinger knyttet til demokratiet og ytringsfriheten.

Mange peker på hvordan reell ytringsfrihet innebærer at vi også har rom for avvikende holdninger og synspunkter. Det er i den forbindelse viktig å sørge for at ytringsfrihet ikke bare blir et begrep som anvendes for å slå ring om bestemte (politisk korrekte) holdninger, men for å gi plass til mangfoldet av ideer og synspunkter i samfunnet. Det blir også hevdet at det er nødvendig å slippe til relevante innvandringskritikere, fordi det er nødvendig for demokratiet at motsetninger blir avklart på en ryddig måte. I dagens «debatt om innvandringsdebatten» rettes samtidig fokus mot å avklare hvilke holdninger og argumenter som bør inkluderes i en offentlig og demokratisk debatt, og hvilke holdninger som bør tilbakedrives og bekjempes. Meningene er delte om hvor linjen bør trekkes. Dette er altså komplekse problemstillinger uten entydige svar.

Internett som diskusjonsarena har også ført til flere dilemmaer. Nettfora får ofte funksjon som møteplasser for likesinnede, og medvirker dermed til å skape rom hvor aktører med radikale eller ekstreme holdninger får næring av hverandre. I forhold til spredningen av denne typen holdninger, er det fremsatt mange tiltak som kan motvirke dette. Som vi har sett i foraene er det ikke bare de mest radikale som støtter hverandre, men også andre brukere som fremmer innvandringskritikk.

Siden innvandringskritikerne dominerer, blir det liten plass til alternative oppfatninger i foraene. Dette medvirker til at de kan skape og opprettholde bestemte holdninger knyttet til innvandring. Ved å slippe innvandringskritikere til i den offentlige debatten, vil de i større grad måtte forsvare og reflektere over sine synspunkter.

Innvandringsdebatten er også problematisk fordi begge parter bygger sine argumenter på sementerte oppfatninger av innvandringen. Om en konstruktiv dialog mellom partene skal være mulig, er det nødvendig å skifte taktikk. I denne sammenheng er det avgjørende at grensene for hva som er relevant innvandringskritikk avklares.

Litteraturliste

- Aase, Tor Halfdan og Erik Fossåskaret (2007): *Skapte virkeligheter. Om produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Alver, Bente Gullveig og Torunn Selberg (1990): *Det er mer mellom himmel og jord: folks forståelse av virkeligheten ut fra forestillinger om sykdom og behandling*. Bergen: Universitetet i Bergen, Etno-folkloristisk institutt.
- Alver, Bente Gullveig og Ørjar Øyen (2007): «Challenges of research ethics: An introduction». In: Bente Gullveig Alver, Ørjar Øyen og Tove Ingebjørg Fjell (ed.): *Research ethics in studies of culture and social life*. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.
- Berg, Ingvild (2011): *Nettdebatt og demokrati: Styring eller anarki*. Masteroppgave ved UiO.
- Bostdorff, Denise M. (2004): «The Internet rhetoric of the Ku Klux Klan: a case study in web site community building run amok». In: *Communication Studies*. Vol. 55, Issue 2, 2004.
- Brandon, James (2008): *Virtual Caliphate – Islamic extremists and their websites*. Trowbridge: Cromwell Press.
- Campbell, Richard, Christopher R. Martin og Bettina Fabos (2011): *Media and Culture*. Boston: Bedford/St. Martin's.
- Daniels, Jessie (2008): «Race, civil rights and hate speech in the digital era». In: Anna Everett (ed.) *Learning race and ethnicity: Youth and digital media*. Massachusetts: Institute of technology.
- Daniels, Jessie (2009): *Cyber Racism. White Supremacy Online and the New Attack on Civil Rights*. Lanham, Md: Rowman and Littlefield.
- De nasjonale forskningsetiske komiteer (2008): *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: Forskningsetiske komiteer.

Drakos, Georg (1997): *Makt över kropp och hälsa. Om leprasjukas självförståelse i dagens Grekland*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag.

Fangen, Katrine (2001): *En bok om nynazister*. Oslo: Universitetsforlaget.

Fiske, John (1989): *Understanding popular culture*. Boston: Unwin Hyman.

Fjell, Tove Ingebjørg (2005): «Offentliggjort, men inte offentligt? Några tankar om bruket av Internettkällor». I: Charlotte Hagström og Lena Marander-Eklund (red.) *Frågelistan som källa och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Hägg, Göran (2005): *Praktisk retorikk*. Stockholm: Hegnar Media AS.

Jupskås, Anders Ravik (2012): *Ekstreme Europa: Ideologi, årsaker og konsekvenser*. Oslo: Cappelen Damm.

Jørgensen, Marianne Winther og Louise Philips (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Kvale, Steinar og Svend Brinkmann (2009): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Lee, Ellissa and Laura Leets (2002): «Persuasive storytelling by hate groups online – Examining its effect on adolescents». In: *American behavioral scientist*, Vol. 45. No. 6, February 2002. Sage Publications.

Liestøl, Gunnar og Terje Rasmussen (2007): *Digitale medier – en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Linneberg, Arild (2007): «Hva er retorikk?». I: Hans Marius Hansteen, Arild Linneberg, Ingrid Nielsen og Øyunn Viken *Tekst og kultur. Ei innføring*. Oslo: Spartacus.

Loga, Jill Merethe (2003): «Godhetsdiskursen». I: Kjell Lars Berge, Siri Meyer, Tom Are Trippestad (red.) *Maktens tekster*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Neumann, Iver Brynild (2001): *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget.

Parker, Ian (2005): *Qualitative Psychology – Introducing Radical Research*. Buckingham: Open University Press.

Poster, Mark (1995): *The second media age*. Cambridge: Polity Press.

Repstad, Pål (2007): *Mellom nærhet og distanse – Kvalitative metoder i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.

Sandvik, Hilde og Jon Risdal (2007): *Hersketeknikk. En slags håndbok*. Oslo: Spartacus forlag.

Silverstone, Roger (2007): *Morality and media – on the rise of the mediapolis*. Cambridge: Polity Press.

Storey, John (2003): *Inventing popular culture*. Victoria: Blackwell Publishing.

Strømmen, Øyvind (2011): *Det mørke nettet – Om høyreekstremisme, kontrajihadisme og terror i Europa*. Trondheim: Cappelen Damm.

Sveningsson, Malin, Mia Lövhelm og Magnus Bergquist (2003): *Att fånga nätet – Kvalitative metoder för internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.

Topdahl, Rolv Christian: «Vil ha millionsatsing på blogg-forskning». *Stavanger Aftenblad* 06.10.2011, del 1 s.9.

Ytrehus, Line Alice (2007): «The generalised other: Cultural relativism and ethics in research on ethnic minorities». In: Bente Alver, Tove Ingebjørg Fjell og Ørjar Øyen (ed.): *Research ethics in studies of culture and social life*. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.

Nettreferanser

Aftenposten, David Bach, «Bjørn Stærk ny spaltist på Aftenposten.no», 25.12.2012,

<http://www.aftenposten.no/meninger/spaltister/Bjorn-Stark-ny-spaltist-pa-Aftenpostenno-7074448.html#.UW0sybV3Zq8> lest 16.04.2013.

Anti-Defamation League, David Lowe, «Computerized networks of hate», 01/1985,

http://archive.org/stream/ComputerizedNetworksOfHate/ADL_news_release#page/n11/mod/e/2up lest 10.10.2012.

Antirasistisk Senter, Shoalb Sultan og Rune Berglund Steen, «Høyreekstremisme i Norge», 20.04.2012,

<http://www.antirasistisk-senter.no/hoeyreekstremisme-i-norge.5051366-98689.html> lest 10.10.2012.

Antirasistisk Senter, Anders Ravik Jupskås, «Høyreradikale populistere i Vest-Europa». Side 37-40 i: «Høyreekstremisme i Norge», 20.04.2012,

<http://www.antirasistisk-senter.no/hoeyreekstremisme-i-norge.5051366-98689.html> lest 10.10.2012.

Dagbladet, Torgeir Larsen, «Hatets Europa», 26.11.2012,

<http://www.dagbladet.no/2012/11/26/kultur/debatt/kronikk/hoeyreekstremisme/europa/24547486/> lest 05.12.2012.

Dagsavisen, Anne Holt, «Klam omsorg for høyreekstremistene», 11.04.2013,

http://www.dagsavisen.no/nyemeninger/alle_meninger/cat1003/subcat1018/thread271548/#post_271548 lest 16.04.2013.

Europol, «EU terrorism situation and trend report: TE-SAT 2012», 25.04.2012,

<https://www.europol.europa.eu/content/press/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2012-1567> lest 09.04.2013.

FMI, Vedtekter, 01.08.2010,

<http://fmi.no/om-fmi/vedtekter.html> lest 14.03.2013.

Kristelig Samlingsparti, Partiprogram, 2011,

<http://www.ksnettavis.no/program.asp> lest 04.04.2013.

NESH, Forskningsetiske retningslinjer for forskning på Internett, 02.07.2009,

<http://www.etikkom.no/no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/Internett-forskning/> lest 04.02.2012.

Nettavisen, Lars Brock Nilsen, «Islamkritiker frykter sharialov i Norge», 27.02.2013,

<http://www.nettavisen.no/nyheter/article3578467.ece> lest 03.05.2013.

NRK, «Fortuyns drapsmann har tilstått», 23.11.2002,

<http://www.nrk.no/nyheter/verden/1.575852> lest 05.04.2013.

Lovdata, «Lov 2000-04-14 nr 31: Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)», § 2.8,

<http://www.lovdata.no/all/hl-20000414-031.html#2> lest 04.02.2013.

Regjeringen, Thomas Hylland Eriksen, «Et mer fleksibelt fellesskap: Nasjonsbygging mot 2014». I: «Med forbehold om endringer – Anbefalinger og rapport fra Mangfoldsåret 2008».

http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Mangfold/Mangfoldsarets_sluttrapport_juni2009_a_vopp.pdf lest 20.11.2012.

Samtiden, Bjørn Stærk, «En nettreise gjennom islamkritikkens tiår»,

<http://www.samtiden.no/en-nettreise-gjennom-islamkritikkens-tiar-av-bjorn-staerk/> lest 16.04.2013.

Stavanger Aftenblad, Lars Helle, «Ord til å misforstå», 02.01.2013,

<http://www.aftenbladet.no/meninger/kommentar/Ord-til-a-misforsta-3096602.html#.UW03zLV3Zq8> lest 02.01.2013.

TV2, Stine Raste Amundsen, «Hatsider på nett forfører norske barn», 05.08.2011,

<http://www.tv2.no/gmn/hatsider-paa-nett-forfoerer-norske-barn-3551669.html> lest 03.12.2012.

Vedlegg – Informasjonsbrev

Masterstudent Kjersti Nising Sandvold
Kulturvitenskap
Universitetet i Bergen

Bergen 15. februar 2012
Til administratorer ved (forumets navn)

Informasjon om undersøkelse av nettdebatt

Jeg er masterstudent i kulturvitenskap ved ahkr ved Universitetet i Bergen, og holder nå på med min avsluttende masteroppgave. I masteroppgaven, som har arbeidstittelen *Innvandringsdebatt i nettfora*, skal jeg undersøke hvordan kommunikasjon foregår i internettfora ved å sammenligne diskusjoner om innvandring i 3 ulike fora. I den forbindelse ønsker jeg å bruke diskusjoner fra [forumets navn]. Hensikten med oppgaven er å undersøke hvordan diskusjoner i de ulike foraene utarter seg, og forskjeller og likheter dem i mellom. Jeg skal legge særlig vekt på hvordan foraenes brukere uttrykker seg, ved å se på språk- og ordbruk, argumentasjon og linker til andre nettsider.

Jeg vil i oppgaven beskrive [forumets navn], men ikke omtale det ved navn. Jeg kommer kun til å se på noen få (1-5) av de av forumets debatter som dreier seg om innvandringsproblematikk. Jeg kommer ikke til å ta i bruk personnavn eller bilder av forumets brukere i masteroppgaven. Jeg kommer også til å skrive om direkte sitater fra forumet, slik at forumets brukere ikke blir søkbare ved sitatsøk. Jeg kan ikke opplyse om hvilke andre fora jeg har valgt til oppgaven, av hensyn til deres anonymitet.

Masteroppgaven skal avsluttes i 2013, og vil bli publisert i BORA, som er et biblioteksystem på internett. Hvis dere ikke ønsker at jeg skal ta i bruk diskusjoner fra deres forum, ber jeg om å få tilbakemelding om dette innen 15. mars 2012. Dersom dere har spørsmål angående prosjektet kan jeg kontaktes på e-post ksa033@student.uib.no. Dere kan også kontakte min veileder, førsteamanuensis Eva Reme, på e-post eva.reme@ahkr.uib.no.

Studien blir meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Med vennlig hilsen

Kjersti Nising Sandvold